

Міністерство освіти і науки України
Миколаївський національний аграрний університет

***ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ТА
АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ РЕГІОНАЛЬНОГО
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ***

**Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції**

м. Миколаїв, 25-26 січня 2018

Миколаїв

2018

УДК 338.2:330.3(477)

E45

Конференцію зареєстровано в УкрІНТЕІ (посвідчення № 813 від 21.12.2017 р).

Редакційна колегія:

В. С. Шебанін – д-р техн. наук, професор

О. В. Шебаніна – д-р екон. наук, професор

В. П. Клочан – канд. екон. наук, доцент

Т. Я. Іваненко – канд. екон. наук, доцент

О. В. Калюжна – канд. екон. наук, доцент

С. І. Тищенко – канд. екон. наук, доцент

E45 **Економічна** політика та адміністрування у сфері регіонального розвитку України : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 25-26 січня 2018 р., м. Миколаїв. – Миколаїв : МНАУ, 2018. – 172с.

У збірнику публікуються матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої проблемам економічної політики та адміністрування у сфері регіонального розвитку України. У матеріалах конференції висвітлено результати наукових досліджень з питань трансформаційних та інтеграційних процесів в аграрній сфері України, конкурентоспроможності та підвищення інвестиційної привабливості регіонів України, стратегічного розвитку територіальних громад, соціально-економічних та екологічних факторів розвитку сілких територій, моделювання підприємницької діяльності досліджуваних науковцями, слухачами магістратури, представниками органів державного і місцевого самоврядування, громадських організацій та бізнесу.

УДК 338.2:330.3(477)

© Миколаївський національний
аграрний університет, 2018

СЕКЦІЯ 1. ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ТА ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В АГРАРНІЙ СФЕРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ КОНСАЛТИНГОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

Клочан В. В., д-р екон. наук, професор

Миколаївський національний аграрний університет.

В Україні, як і в більшості країн колишнього Радянського Союзу, пошуки найбільш ефективного варіанта системи консалтингового забезпечення аграрної сфери продовжуються до цього часу. Серед українських учених і практиків не припиняються дискусії стосовно того, яка ж усе-таки модель має бути покладена в основу створення і розвитку такої системи – західна чи вітчизняна. Ними висловлюються різні думки, наводяться різні аргументи на користь чи проти тієї або іншої моделі. Багато вчених утратили надію, що дана проблема взагалі може бути вирішена в умовах України і тому перестали цікавитися нею. Поки це питання залишатиметься невирішеним – існуватиме невизначеність у підходах щодо подальших кроків на шляху її розбудови.

На даний час, залежно від організаційно-економічних умов та історичного досвіду в різних регіонах України, склалися різні організаційні форми консалтингового забезпечення аграрної сфери. За деяким винятком, усі вони складаються з одного або декількох елементів: регіональних (обласних, міжрайонних) центрів та мережі їх інформаційно-консультаційних осередків, відділень і відокремлених підрозділів на місцях. Найбільш розповсюдженими консалтинговими структурами є сільськогосподарські дорадчі служби, створені у формі різноманітних громадських організацій. Менш поширені державні та приватні підприємства, обслуговуючі кооперативи, структурні підрозділи вищих навчальних закладів, консалтингові фірми та асоціації.

Діяльність служб інформаційно-консультаційного забезпечення, створених на основі різних організаційно-правових форм регулюється різними нормативно-правовими актами, що суттєво впливає на організацію їх економічної та господарської діяльності, відносини з державою, територіальними органами управління АПК, клієнтами тощо. Служби, як правило, відрізняються між собою масштабами та цільовим спрямуванням діяльності, перебувають під впливом різних факторів, характеризуються притаманними тільки їм умовами функціонування, у результаті чого мають різний рівень організаційно-економічної стійкості та ефективності функціонування. Останнє зумовлює необхідність проведення порівняльного аналізу чинних організаційно-правових форм з метою вибору серед них оптимальної, яка могла б стати взірцевою моделлю, основою розвитку загальнодержавної системи інформаційного та консультаційного обслуговування аграрної сфери. Для практичного

вирішення такого завдання нами було розроблено відповідну методику, особливістю якої є застосування когнітивного методу до виявлення характеру впливу факторів внутрішнього і зовнішнього середовища на оціночні параметри системи. За такі параметри були взяті організаційно-економічна стійкість і ефективність функціонування системи.

Результати досліджень показують, що переваги у створенні системи консалтингового забезпечення аграрної сфери розподіляються таким чином: перше та друге місце ділять дорадчі служби у формі державних установ та структурних підрозділів навчальних закладів, на третьому місці – некомерційні громадські організації різних організаційно-правових форм.

Підбиваючи підсумок всьому сказаному вище, звертаємо увагу на можливість різного тлумачення отриманих результатів і зроблених висновків. На практиці не все так однозначно як у теорії. Вихід бачимо один – впроваджувати елементи консалтингового забезпечення у вигляді змішаної моделі сільськогосподарського консультування з акцентом на створення некомерційних громадських організацій, які оплачують інформаційні та консультаційні послуги зі своїх фондів.

THE SUNFLOWER OIL MARKET OF UKRAINE

N. Zingaieva, assistant at department of management and marketing

Mykolayiv National Agrarian University

In recent years the relationships between Ukrainian and world sunflower oil market is getting tighter due to the deepening of the international division of labor and Ukraine's entry to the world leading oil producers and exporters. National demand on sunflower oil is only 10-15%, the remaining 85-90% is exported.

The problems of the agricultural sector, the current trend of price conjuncture of world food resources, lack of government attention to the problems of the sector create a foundation for crisis in the provision of food, including sunflower oil.

Food security requires maintaining an appropriate level of food self-sufficiency, which involves the use of state support for national agricultural producers and import control measures in order to protect their own producers from foreign competitors.

Sunflower oil, even in the financial crisis remains highly profitable and competitive products on both national and foreign markets. Its production and sales can help solve the problem of food security and its export-economic security, that is important in current conditions.

Ukraine continues building up capacities for processing sunflower, which make it possible to process up to 15 mln. tons of seeds. In Ukraine there are twenty largest factories that produce over 80% of the total production of sunflower oil in the country. Latifundist.com (National ahroportal) together with analysts AR-group presented the top 10 producers of sunflower oil in Ukraine. The position of the company in the ranking was determined according to their market share. It should be noted that in the ranking of the six

leading companies operating in the Southern region LLC "Kernel" (Mykolaiv region) (1st place ranking (28,4% share roar), JSC "Cargill" (Kherson region) (5th place – 5,3%), "Bunge" (Mykolaiv region) (6th – 4,4%) of "Delta Vilmar SND" (Odessa region) (8th – 3,5%), Glencore International AG (Odessa region) (9th place – 2,9%), "Noble Resorsyz Ukraine" (Kherson) (10th place – 2,9%) [2]. Such concentration of refining capacity is explained by favorable climatic conditions of Southern region for growing sunflowers and access to seaports for fast export of finel products.

Despite the increase in refining capacity and oil production, including sunflower, decrease oil consumption fund, indicating the need to assess the efficiency of oil and fat sub country and the Southern region in particular (Table. 1).

The table shows that the downward trend in oil consumption on average in the southern region coincides with the trend in Ukraine as a whole. In the region, oil consumption per day decreased from 14.7 kg in 2011 to 13.2 kg per person per year in 2015. In the context of regional areas we have to reduce consumption: in the Mykolaiv region - from 16.0 kg to 13.4 kg in the Odessa region - from 14.7 kg to 14.1 kg in Kherson region - from 13.5 kg to 12.2 kg, respectively in 2011 and 2015.

In relation to indexes on Ukraine, then a consumption grew short from 13,7 kg in 2011 to 12,3 kg on one person on a year in 2015. It is necessary to notice that in 2015 of consumption of oil dissatisfies to the set norms of man feed, that presents 13 kg on one person for a year. Disparity is observed on the Kherson area in 2015 (12,2 kg). Reduction of consumption on one person took place on a background reduction of general fund of oil consumption.

Table 1. Fund of oil consumption, thousand tons

	2011 y.	2012 y.	2013 y.	2014 ¹ y.	2015 ¹ y.	2015 ¹ y. in % to	
						2011 y.	2014 ¹ y.
Ukraine							
Fund of oil consumption, thousand tons	625,3	590,5	603,5	561,2	525,1	84,0	93,6
An oil consumption of on one person for a year, kg	13,7	13,0	13,3	13,1	12,3	89,8	93,9
South region							
Fund of oil consumption, thousand tons	68,7	66,0	66,1	64,5	62,4	90,8	96,7
An oil consumption of on one person for a year, kg	14,7	14,1	14,3	13,8	13,2	89,8	95,7
Mykolaiv area							
Fund of oil consumption, thousand tons	18,9	17,9	18,0	16,8	15,6	82,5	92,9
An oil consumption of on one person for a year, kg	16,0	15,2	15,4	14,4	13,4	83,8	93,1

Continuation of Table 1

Odessa area							
Fund of oil consumption, thousand	35,1	34,0	33,8	33,8	33,8	96,3	100,0

tons							
An oil consumption of on one person for a year, kg	14,7	14,2	14,1	14,1	14,1	95,9	100,0
Kherson area							
Fund of oil consumption, thousand tons	14,7	14,1	14,3	13,9	13,0	88,4	93,5
An oil consumption of on one person for a year, kg	13,5	13,0	13,3	13,0	12,2	90,4	93,8

* It is built by an author on the basis of Government service of statistics of Ukraine data [1]

¹ Cited data without the account of the temporally occupied territory of Autonomous Republic of Crimea and part of zone of realization of anti-terror operation.

This tendency testifies to the economic crisis in a middle country, when through a substantial price advance on sunflower-seed oil of population it began to limit itself in her consumption that testifies to unbalanced of population feed.

Without regard to all political and economic negative, on the certificate of experts, annually the Ukrainian agricultural sector grows the production of crops and hence, and consequently, and an export increases. To begin going out on the new level of development, we need to search new markets accordingly. For example, the new is conquered by the Ukrainian agribusiness the market of China already bought 14 % our sunflower-seed oil. The increase of the presence at the market due to enlargement of enterprises gives an opportunity to the home producers to dictate the terms both at the market of raw material and at the market of the prepared products, and, accordingly, to regulate profitability of production and reduce influence of competitors.

References:

1. Служба статистики України [Електронний ресурс] : офіційний веб-сайт / Служба статистики України. – К. : Служба статистики, 1919. – Веб-сайт. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua> – Мова укр., англ. – Дата останнього доступу : 06.01.2018. – Назва з екрану.

2. Топ 10 производителей подсолнечного масла [Електронний ресурс] : Latifundist Media, 2013-2018. Електрон. текст. дані. – Режим доступу : <http://latifundist.com/rating/top-10-proizvoditelej-podsolnechnogo-masla>. – Дата останнього доступу : 12.01.2018. – Назва з екрану.

СУЧАСНІ НАПРЯМИ ЗЕРНОВИРОБНИЦТВА В МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Голенков Ю. М., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Зерновиробництво є основою аграрного сектору України, а його розвиток є одним з найважливіших показників стану економіки України. На сучасному етапі розвитку сільського господарства важливою задачею є забезпечення належних обсягів виробництва зерна .

Зернопродуктовий підкомплекс є важливою складовою економіки України, його розвиток великою мірою визначає рівень забезпечення населення достатньою кількістю вітчизняних продуктів харчування та соціально- економічну ситуацію в країні. Особливе і виняткове місце серед галузей рослинництва займає зернове виробництво [2].

На Миколаївщині зерновиробництво є важливою галуззю господарювання, воно посідає важливе місце у структурі товарної продукції, а також є не лише джерелом прибутку, а й засобом задоволення власних господарських потреб. Детальніше порівняння посівної площі, валового збору та урожайності зернових культур на Миколаївщині в 2000-2016 роках можна побачити у табл. 1.

Таблиця 1. Основні показники розвитку зерновиробництва в Миколаївській області

Показники	Роки					2016 р. у % до	
	2000	2005	2010	2015	2016	2000 р.	2015 р.
Зібрана площа, тис. га	628,0	763,7	876,8	948,2	834,2	133,0	88,0
Валовий збір, тис. т	921,3	2706,2	2200,7	2896,4	2725,5	296,0	94,0
Урожайність, ц/га	14,7	20,4	25,1	30,5	32,7	222,0	107,0

Джерело: Статистичний збірник «Сільське господарство України за 2016 р.» / за ред. Н.С. Власенко. – К. – 2016. і розрахунки автора

У 2016 р. у Миколаївській області середня врожайність зернових культур становила 32,7 ц/га. У порівнянні з 2000 р., цей показник збільшився на 122%. Загальна площа, зайнята під зерновими культурами, у 2016 р. порівняно з 2000 роком зросла на 33,0% і дорівнює 834,2 тис. га, а валовий збір збільшився – на 196% і склав 2725,5 тис. т.

За досліджуваний період найбільша кількість посівних площ підзерновими культурами була зайнята у 2015 р. – 948,2 тис. га.

Розглянемо динаміку посівної площі та урожайності за провідними культурами зерновиробництва (табл. 2).

Таблиця 2. Динаміка провідних культур зерновиробництва на Миколаївщині

Показник	Культура	2014р.	2015р.	2016р.	2016 р. у % до	
					2015 р.	2014 р.
Зібрана площа, тис. га	пшениця	402,7	426,6	336,3	79,0	84,0
	ячмінь	360,1	351,8	329,6	94,0	92,0
Валовий збір, тис.	пшениця	1351,4	1458,4	1215,1	83,0	90,0

т	ячмінь	925,1	935	909,1	97,0	98,0
Урожайність, ц/га	пшениця	33,6	34,2	36,1	106,0	107,0
	ячмінь	25,7	26,6	27,6	104,0	107,0

Протягом наведеного в таблиці періоду посівна площа пшениці зменшилася на 66,4 тис. га, а площа ячменю - на 30,5 тис. га. Найвищі показники урожайності пшениці та ячменю спостерігаються у 2016 році – 36,1 ц/га та 27,6 ц/га відповідно. Найбільший валовий збір пшениці був зібраний у 2015 році – 1458,4 тис. т, що на 243,3 тис. т більше, ніж у 2016 році та на 107 тис. т. більше, ніж у 2014 році.

На зниження урожайності та виробництва зерна можуть суттєво впливати складні погодно-кліматичні умови та недостатнє матеріально-технічне забезпечення. Наприклад, запізнення із збиранням урожаю у 2016 році призвело до значних його втрат. Причини зниження рентабельності виробництва зернових вбачають у відсутності паритетних умов збуту, нестабільності і не прогнозованості аграрної політики, штучному стриманні цін на зерно в умовах зростання цін на добрива, паливе, засоби захисту рослин. Назване змушує аграріїв переорієнтувати виробництво на більш прибуткові культури, зокрема олійні.

В перспективі підвищення рентабельності галузі можливе за рахунок раціонального використання усіх наявних ресурсів та підвищення урожайності за рахунок використання новітніх досягнень селективної науки та техніки, недостатньою увагою до провідного досвіду у цій сфері. З іншої сторони значним є вплив економічних факторів, зокрема недостатньої загальної потужності ринку, нераціональної політики держави щодо підтримки галузі.

Нерозвиненість виробництва та збуту зерна сільськогосподарськими підприємствами на даний час полягає у відсутності: ефективного механізму забезпечення регіональних зернових запасів; забезпечення рівноваги між попитом і пропозицією на зернову продукцію; достатнього рівня продовольчого забезпечення населення. Для забезпечення конкурентноспроможності виробництва зерна необхідно здійснювати комплексні заходи на наступних рівнях: управлінський, виробничий, маркетинговий.

Інформаційні джерела:

1. Кіреєва Е.А. Організація та ефективність виробництва зерна// Е.А Кіреєва// Економічні проблеми розвитку аграрного виробництва в регіоні.-2010.
2. Кудирко А.В. Становлення та розвиток зернового ринку України// А.В. Кудирко// Економічні проблеми розвитку аграрного виробництва в регіоні.- 2009.
3. Мала І. Сучасний стан і перспективи виробництва зерна в Україні// І.Мала // Економічні проблеми розвитку аграрного виробництва в регіоні.- 2010.

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Калюжна О. В., канд. екон. наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

Сільське господарство України, незважаючи на нестабільність інноваційної активності, намагається інтегрувати передові науково-технічні розробки й адаптувати їх у власне виробництво. Нині існує широкий спектр інноваційних рішень у кожному секторі аграрної сфери окремо, який дає можливість використання їх у відповідності до умов поточного розвитку або етапу виробництва. Використання досягнень космічної галузі стає найбільш доцільною умовою для посилення розвитку сільськогосподарського виробництва. Це є достатньо актуально в сучасних умовах, оскільки наявність значних територій аграрної сфери зумовлюють потребу в отриманні інформації про стан ресурсів, ефективне використання природно-ресурсного потенціалу та матеріально-технічних ресурсів, прогнозування врожайності, впровадження сучасних систем землекористування та інформаційних агротехнологій вимагають розробки та впровадження інноваційних інформаційних технологій.

За результатами проведеного аналізу основних українських систем, які допомагають агрокомпаніям оптимізувати виробництво, поліпшити планування та мінімізувати втрати врожаю можна віднести наступні: Soft.farm, eFarmer, АгроКонтролер, PreAgri та Agro-online. Кожна з цих програм має свої переваги.

Soft.farm - комплексна система обліку, планування та аналізу для сільськогосподарських підприємств. Система значні можливості в галузях рослинництва та тваринництва. В галузі рослинництва використання програми дозволяє здійснювати: планування посівів, враховуючи сівозміну, ведення електронних агрохімічних паспортів полів, а також складання технологічних карт і книги історії полів; дозволяє автоматизовано розраховувати потребу насіння, добрив і засобів захисту рослин, надає можливість формувати планову і фактичну собівартість, що дозволяє управляти бюджетом; формувати аналітичні звіти, що дозволяє вчасно приймати обґрунтовані рішення з управління господарством; безкоштовний супутниковий моніторинг по всій території України для аналізу вегетації по NDVI.

В галузі тваринництва використання програми дозволяє автоматизовано планувати структуру стада, вести облік генеалогії та аналіз приросту і маси; автоматизовано складати раціон харчування та ветеринарних заходів; контролювати і планувати щоденні роботи, а також формувати аналітичні звіти.

eFarmer - система паралельного керування та документування польових робіт. Програма дозволяє створювати і редагувати карти полів, відмічати перешкоди та робити фото-фіксацію польових нотаток; вести польовий журнал, що дозволяє проводити контроль поживних речовин і контроль кількості використовуваних добрив. В програму інтегровано модуль "Паралельне керування", що дає можливість контролювати рух трактора з планшета, а також роботу механізатора за допомогою GPS-трекінгу виконаних робіт на полі.

АгроКонтролер - система управління технологією виробництва продукції рослинництва. Використання програми дозволяє проводити моніторинг полів, складати технологічні карти, контролювати сівозміни, проводити аналіз динаміки

розвитку культур, відстежувати історію стану полів та прогнозувати врожайність; контролювати використання робочого часу техніки, вести облік витрат палива.

Agro-online - система агрономічного обліку дозволяє формувати паспорт полів, вести облік земельного кадастру; складати технологічні карти; формувати карти сівозміни та аналізу ґрунту, проводити аналітичний розрахунок доходів і витрат за технологічною картою, аналізувати супутникові знімки з NDVI, створювати карту врожайності культури, яка дозволить знайти найбільш продуктивні ділянки поля; формувати польові звіти, з фото та відеоматеріалами; проводити моніторинг техніки (модуль "Автопарк" дозволяє контролювати кількість використовуваних матеріалів для посіву та обсяг виконаних робіт за допомогою GPS-трекінгу техніки).

Preagri - система для планування та автоматичного контролю над виконанням польових робіт. Система дозволяє формувати паспорт поля; складати технологічні карт; аналізувати супутникові знімки, проводити моніторинг техніки.

Як і у кожній технології, перелічені програмні продукти мають як сильні так і слабкі сторони. З одного боку супутникові знімки дозволяють швидко отримати інформацію щодо стану посівів будь-якої площі: чи то поле, чи господарство або район. З іншого можливість проведення зйомки залежить від погодних умов: якщо небо в хмарах, то неможливо провести зйомку. Більш того, супутник має певну періодичність зйомки, що дозволяє отримувати дані тільки згідно запланованого графіку.

Важливим є розуміння того, що самі програми є лише інструментом для прийняття рішень і не замінюють виїзди в поле, проте дають змогу швидко та більш ефективно ідентифікувати проблемні зони на полях та бачити повну картину по всіх площах посівів. Більш того, необхідно використовувати ці дані в сукупності з іншими та з урахуванням особливості полів та технологічних прийомів.

Представлені системи недавно вийшли на український ринок, фактично формуючи його. Нещодавно такі комплексні програмні продукти були доступні лише великим агропідприємствам, сьогодні ж практично кожен фермер може собі дозволити використовувати таку систему.

Інформаційні джерела:

1. Огляд українських систем для автоматизації агробізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uhbdp.org/ua/news/innovatsiji-v-apk/1165-oglyad-ukrajinskikh-sistem-avtomatizatsiji-agrobiznesu>.

РОЗВИТОК ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Коваленко Г. В., канд. екон. наук, асистент

Миколаївський національний аграрний університет

В умовах сучасного ринкового механізму виконання функцій із виробництва та реалізації продукції перейшло від державних органів до приватних структур. Отже,

змінився і підхід до вирішення проблем, пов'язаних із кооперацією та інтеграцією в агропромислового виробництва. Ще з 1991 р. почався новий етап в розвитку інтеграційних процесів. З початку аграрної реформи були зруйновані існуючі організаційно – правові форми господарювання, що викликало різкий спад у виробництві продукції і сільського господарства, і переробної промисловості. Після реформування поглибилися протиріччя між сільськогосподарськими, переробними підприємствами та обслуговуючою сферою і, як результат, серед учасників агропромислового виробництва спостерігається дезінтеграція. Саме вона стала причиною труднощів, які виникають у сільгоспвиробників при реалізації будь-яких економічних інтересів в сучасних умовах, які характеризуються невизначеністю і ризиком. Крім того, інтеграційні процеси в аграрному секторі, які сьогодні поволі відроджуються вже зовсім в інших формах, носять спонтанний характер, випереджаючи формування системи адекватного управління аграрного сектору. Але, незважаючи ні на що, являючись процесом адаптації аграрних формувань до ринкової економіки, інтеграційні процеси залишаються для них найбільш дієвим засобом стабілізувати своє положення за рахунок переваг, що виникають при інтеграції не тільки у виробництві, переробці і реалізації продукції, а і у сфері фінансово-економічній. Форми інтеграції, що існують сьогодні, є дуже різноманітними. Вони відрізняються за формами управління, стосунками власності, ступенем самостійності учасників, характером господарських зв'язків між ними та ін.

Формування, які приймають участь у процесах інтеграції можна також поділити на ті, що мають до неї пряме відношення і такі, що його не мають [1]. До тих, що мають пряме відношення, тобто безпосередньо беруть участь в інтеграції належать: господарства населення; фермерські господарства; підприємства переробної та харчової промисловості, торгівлі сільськогосподарською продукцією, агрохімічного обслуговування; машинно-технологічні станції. Сюди ж слід віднести і підприємців – індивідуалів, що беруть участь у будь-якому технологічному процесі виробництва. Непряме відношення мають підприємства, які виконують обслуговуючі функції і допоміжні, а також органи управління агропромислового комплексу – господарського і державного. До перших належать: заводи сільськогосподарського машинобудування; підприємства і організації з матеріально-технічного забезпечення, з ремонту сільськогосподарського устаткування і машин; підприємства з доставки матеріально-технічних ресурсів та інших вантажів на сільськогосподарські і переробні підприємства, а також вивезенню їх продукції і інших вантажів; різного роду кредитно-фінансові, страхові організації, які здійснюють інвестування. До органів управління відносимо інспекції з державного технічного нагляду та якості і формування ресурсів сільськогосподарської продукції, управління (відділи) сільського господарства і продовольства при обласних (районних) державних адміністраціях, відповідні державні департаменти та Міністерство аграрної політики та продовольства України. Органи господарського управління включають ради

директорів, збори пайовиків і акціонерів, тобто органи управління різних інтегрованих структур.

Розбалансованість в системі ведення сільського господарства, яка стала результатом повної трансформації власності на засоби виробництва, зміни організаційно-правових форм колективних підприємств паралельно з активним розвитком на селі сектора індивідуального підприємництва, визначають нинішній стан аграрного сектору. Саме цей стан і викликає об'єктивну необхідність формувати кооперативні і інтегровані структури на різних рівнях. Найпростіша форма інтеграції – на рівні окремих підприємств, полягає у створенні переробних цехів, організації власної торгівлі. Найбільш поширеною формою сільськогосподарських підприємств з інтегрованою структурою виробництва є агрофірми. На початку самостійності в Україні функціонувало 87 агрофірм. Найбільш розповсюдженими вони були на території АР Крим, а також Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Миколаївської і Тернопільської областей.

Важливе значення у розвитку інтеграційних процесів завжди мала аграрна політика держави, яка сьогодні віддає перевагу великим інтегрованим структурам. На сьогодні в Україні чисельність об'єднань аграрного сектору з площею землекористування більше 10 тис. га збільшилася майже у 2 рази у порівнянні з двохтисячними роками, а малих та середніх – зменшилася на 60 %. При цьому частка великих корпоративних структур (понад 5 тис. га) у реалізації продукції сільського господарства становила: у рослинництві – 31%, у тваринництві – 22%. Паралельно із цим, недостатньо уваги приділяється сільськогосподарській кооперації, яка після припинення у 2007 р. існування Національної спілки сільськогосподарських кооперативів фактично залишилася без зацікавленої у її розвитку організації на державному рівні.

Кооперування, як невід'ємна складова інтеграційних процесів в нинішній економіці має добровільну основу об'єднання [2], при якій юридичні та фізичні особи беруть участь у виробничих процесах для рішення спільних завдань. Форма організації виробництва та обслуговування в аграрному секторі у вигляді кооперативів є доволі простою, але незатребуваною.

Інформаційні джерела:

1. Історичний огляд наукових підходів до вивчення проблем сталого просторового розвитку [Електронний ресурс] / Inform.— Режим доступу : <http://inform.org.ua/istorichnij-oglyad.html>.

2. Малік М. Й. Кооперація в сільському господарстві України: стан і перспективи / М. Й. Малік // Економіка АПК. — 2005. — № 12. — С. 3–6.

ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ІНТЕГРОВАНИХ ОБ'ЄДНАНЬ В АПК УКРАЇНИ

Козел А. М., здобувач вищої освіти
Національний авіаційний університет

На сьогоднішній день актуальним є дослідження розвитку взаємозв'язків сільського господарства та промисловості, різних галузей економіки, особливості формування та функціонування інтеграційних корпоративних структур у агропромисловому комплексі України.

Агропромисловий комплекс (АПК) є багатогалузевим сектором економіки України, основним завданням якого є виробництво, переробка, зберігання сільськогосподарської продукції та доведення її до споживача. Структурно в АПК за сферою діяльності сформувались наступні групи галузей та підгалузей: сільське господарство, яке складається з галузей, що виробляють сільськогосподарську продукцію; галузі, що займаються переробкою сільськогосподарської сировини; галузі та служби, що забезпечують сільське господарство засобами виробництва та матеріальними ресурсами; інфраструктурний блок - виробництва, які займаються заготівлею сільськогосподарської сировини, транспортуванням, зберіганням, торгівлею споживчими товарами, підготовкою кадрів для сільського господарства, будівництвом в галузях АПК [1].

У сучасних умовах в аграрному секторі економіки відбуваються складні структурні перетворення, що пов'язані з адаптацією господарюючих суб'єктів до динамічних умов зовнішнього середовища. На сьогодні зберігаються тенденції нестійкості фінансово-економічного стану більшості сільськогосподарських організацій, підприємств харчової та переробної промисловості. Стає очевидним, що подальший розвиток агропромислових підприємств неможливий без інструментів державної підтримки та механізмів інтеграційної взаємодії [2].

Основу інтеграційного розвитку агропромислового сектору України становить системна інтеграція як глибинний процес структурних перетворень в економіці всіх підрозділів інтеграційних формувань, завдяки яким мають виникнути оптимально збалансовані в територіально-економічному та соціальному планах господарства. В результаті інтеграційних процесів повинна відбуватися зміна якості системи економічних взаємозв'язків, що призводить до виникнення більш досконалого господарського механізму [3].

Сутність агропромислової інтеграції можна розглянути, як: процес зміцнення виробничих зв'язків і економічних відносин, об'єднання окремих учасників агропромислового виробництва в єдине ціле [4]; форма об'єднання або системний стан учасників агропромислового виробництва; механізми або методи, за допомогою яких здійснюють об'єднання учасників агропромислового виробництва в єдиний виробничо-господарський механізм [5].

Об'єктивними причинами формування інтегрованих структур в агропромисловому секторі України на сучасному етапі розвитку економіки є: впровадження у виробництво економічно ефективних технологій; кооперування взаємопов'язаних спеціалізованих виробництв; необхідність поєднання усіх стадій технічного процесу; тощо.

Суб'єктами інтеграційних утворень в АПК можуть виступати: підприємства, що надають послуги учасникам інтеграційного утворення; підприємства перероблення сільськогосподарської сировини; фінансові структури; підприємства торгівлі; сільськогосподарські організації тощо.

Тобто, інтегровані об'єднання створюються для успішного вирішення підприємствами завдань, пов'язаних із розширенням їх можливостей щодо виробничого та соціального розвитку, підвищення ефективності використання ресурсів, акумуляцію знань та інформації, розподіл праці, спеціалізацію та кооперацію [2].

В залежності від ініціатора та мети інтеграції розрізняють види, характер, форми, напрями, стратегії та масштаби інтеграційних процесів (горизонтальна, вертикальна, конгломератна, пряма та зворотна, технологічна, виробнича, продуктова, ринкова, фінансово-кредитна та інші), довжину інтеграційного ланцюга та форму нового об'єднання.

Провідною українською агропромисловою компанією з вертикально-інтегрованою структурою є агрохолдинг «Кернел», який є одним із найбільших виробників соняшникової олії в Україні та провідним експортером цього продукту у світі. Компанія очолює рейтинг найбільших агрохолдингів в Україні вже другий рік поспіль. Основні сфери діяльності, де формуються найбільші доходи холдингу, - виробництво та продаж олії, а також експорт зернових. У 2017 фінансовому році «Кернел» збільшив свої сукупні доходи на 9%, і зокрема «олійні» — на 7%. Водночас найбільший прибуток холдингу забезпечило рослинництво: 45% EBITDA сформовано саме в агробізнесі — 143,8 млн. дол. від загальних 319,2 млн. дол.

Таким чином, інтегровані агропромислові об'єднання є важливим напрямом реалізації об'єктивного процесу інтеграції в економіці України.

Інформаційні джерела:

1. Скопенко Н. Обґрунтування доцільності формування та розвитку інтегрованих об'єднань в АПК України // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка. 2011. №123. С.45-49
2. Геєць В. Структура економіки і структурна політика її стабілізації // Економіка України. - 2002. - № 4. - С. 11-29.
3. Філіпенко А. Інтеграційні перспективи України : бігравітаційна модель / А. Філіпенко // Економіка України. — 2005. — № 6. — С. 11-74.
4. Воробьев С. Неинституциональная концепция вертикальной координации в агропромышленном комплексе [Текст] / С. Воробьев // Аграрная экономика. – 2007. – № 6. – С. 2-6.
5. Лагодієнко В. В. Щодо стратегії злиття та поглинання компанії на сучасному етапі розвитку світового бізнесу [Текст] / В. В. Лагодієнко // Науково-теоретичний фаховий журнал «Вісник аграрної науки Причорномор'я»

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ З АГРОХІМІЧНИМИ СЕРВІСНИМИ ЦЕНТРАМИ

Кондратьєва І. О., аспірант

Миколаївський національний аграрний університет

Політика держави в аграрній сфері націлена підтримати агропромисловий комплекс засобами механізації, хімізації та енергетичними ресурсами, асортимент, якість і надійність яких відповідають досягненням науково-технічного прогресу, забезпечують своєчасне виконання усіх технологічних процесів виробництва продукції [1]. На сьогодні особливо актуально досліджується питання розвитку аграрних підприємств на сільських територіях, які в повній мірі не забезпечені інноваційно-інформаційними програмами для визначення першочергових агрохімічних, технічних та інших заходів, котрі забезпечують мінімальні витрати фінансових та трудових ресурсів.

Найбільшу частку у виробничих послугах сільському господарству становить агрохімічне обслуговування. Основним в організації є розроблення економічного механізму взаємовідносин між партнерами. Визначення обсягів робіт і послуг з агрохімічного обслуговування та їх розподіл не завжди забезпечують вимоги обох сторін [2].

При створенні ринку мінеральних добрив і хімічних засобів захисту рослин, необхідно налагодити прямі зв'язки між виробником і споживачем, забезпечити вільний вибір партнера по комерційних відносинах, конкуренцію між виробниками і посередниками, а також скасувати існуючу розподільну систему мінеральних добрив в обмін на сільськогосподарську продукцію [2].

З розширенням агрохімічного обслуговування слід враховувати вітчизняний досвід вирощування сільськогосподарських культур, впроваджувати технології, за яких знижується потреба в мінеральних добривах і засобах захисту рослин, а отже, підвищується якість екологічно чистої сільськогосподарської продукції.

Для вирішення питання аграрної хімізації широкого загалу набувають агрохімічні сервісні центри, які забезпечують повний цикл пропозицій для сільськогосподарських підприємств, що є найбільш оптимальним і пристосованим до безперервно мінливих умов і вимог ринку агробізнесу.

Діяльність агрохімічних сервісних центрів врегульовується Законами України “Про пестициди і агрохімікати” та “Про сільськогосподарську кооперацію”; Цивільним, Земельним, Господарським кодексами України та іншими нормативно-правовими документами.

Взаємовідносини між агрохімічними сервісними центрами та сільськогосподарськими підприємствами здійснюються на договірних засадах.

Першочерговою інформацією у договірних засадах виступає: реквізити сторін, опис обраної послуги сільськогосподарським підприємством та її вартість, виконавці і термін виконання послуги та інші необхідні дані.

Метою таких відносин є спеціалізована допомога у виборі найбільш оптимального шляху вирішення виникаючих агрохімічних, технічних, енергетичних та інших проблем, з якими може зіткнутися сільгоспвиробник.

Основним механізмом, який спонукає до взаємовідносин – потреба у послугах для сільськогосподарських підприємств:

- розрахунок необхідної норми внесення макро- і мікродобрих по кожному полю на основі даних агрохімічних аналізів ґрунту, що дає змогу перерозподілити фонд добрив і ефективніше його використати;
- виявлення причин низької врожайності полів (кислотність ґрунту, дефіцит певних мікроелементів, токсикологічний аналіз, фізичні, морфологічні властивості і т.д.);
- можливість вносити конкретний елемент живлення в необхідній кількості на тих полях, де він потрібен, знаючи якими саме елементами ґрунту низько забезпечені;
- карти полів з їх точною площею (за допомогою відібраних на полях GPS координат та програм дистанційного зондування землі);
- карти внесення добрив з різними нормами внесення на кожне поле/ділянку з урахуванням даних аналізу та запланованої культури;
- електронну карту господарства для аналізу з можливістю подальшого доповнення інформації;
- рекомендації по кожному полю та консультації по видам, нормам і строкам внесення добрив [3].

Задовольнивши перераховані потреби, в результаті своєї діяльності, що сільськогосподарські підприємства, що агрохімічні сервісні центри, отримують не лише бажаний прибуток, але й зберігають пріоритетність в збереженні здоров'я населення, охорони навколишнього середовища при використанні агрохімікатів, і звичайно, підвищення родючості ґрунтів та раціональне використання землі.

Інформаційні джерела:

1. Мосіюк О.В. Економіка і організація аграрного сервісу / П.О. Мосіюк, О.В. Кристальний, В.А. Сердюк, С.І. Мельник – К.: ІАЕ УААН, 2001.
2. Аграрний сектор України: “Організація виробничого обслуговування сільськогосподарських підприємств” [Електронні ресурс]. – Режим доступу : <http://agroua.net/economics/documents/category-121/doc-157/>
3. Баланс Агро Центр “Агрохімічний сервіс” [Електронні ресурс]. – Режим доступу : <http://www.balansagro.com/agrochemicalService>

ЕКОНОМІЧНІ ВЗАЄМОВІДНОСИНИ В СФЕРІ ВИРОБНИЦТВА, РЕАЛІЗАЦІЇ І ПЕРЕРОБКИ НАСІННЯ ТЕХНІЧНИХ КУЛЬТУР

Крючков С. В., здобувач вищої освіти
Миколаївський національний аграрний університет

Факторами макроекономічного рівня, що зумовлюють дієвість економічних відносин і регулюючу функцію держави, є: аграрна політика держави і її протекціонізм щодо розвитку аграрно-промислового виробництва.

Регулююча роль державного впливу особливо активно проявляється в економічно розвинених країнах. Так, розвиток ефективного сільськогосподарського виробництва у США забезпечується щорічними субсидіями на суму понад 50 млрд. доларів.

Великий світовий досвід активної регулюючої ролі держави проявляється різними шляхами і регуляторами державного впливу на аграрний сектор економіки в країнах з ринковими відносинами. Прикладом найбільш інтенсивного регулювання економіки є країни Європейського Союзу, які здійснюють відносно розвитку сільського господарства політику протекціонізму.

Країни-члени ЄС проводили і проводять єдину економічну політику щодо захисту вітчизняних товаровиробників на основі цін, тарифів, доплат, ліцензування та квотування, що створює сприятливі економічні умови розвитку аграрного сектора економіки.

Цінове регулювання в країнах ЄС здійснюється за допомогою застосування мінімальних (інтервенційних, гарантованих), орієнтованих (основних, цільових, індикативних) та преференційних цін. На понад 70% сільськогосподарських продуктів поширювались гарантовані ціни.

Суттєве значення мають виплати сільськогосподарським підприємствам, що створює відносно рівні умови для виробництва. Система регулювання цін (причому вона стосується перш за все фермерських оптових цін, а інколи і роздрібних) направлена на: досягнення стабілізації цін з їх відхиленнями у відносно вузькому „коридорі”, підтримку фермерських цін з метою забезпечення розширеного відтворення, регулювання обсягів і структури виробництва.

В Канаді існують програми підтримки доходів фермерів. Підприємство, що вступає в дані програми, визначає межі доходу, що базується на середніх показниках врожайності та ціни, котра склалась на даному підприємстві за останні п'ятнадцять років. В разі, коли ціна чи врожайність не дозволяє потрапити в ці межі, виплачується компенсація.

Система державного регулювання цін у всіх країнах з розвинутою економікою приблизно однакова: встановлення верхніх і нижніх меж коливання цін і індикативної чи умовної ціни, яку держава намагається підтримати. Інструментом регулювання є скупка чи продаж продукції довготривалого зберігання з метою товарної інтервенції і підтримка бажаного рівня цін.

Функції держави щодо регулювання розвитку сільського господарства багатоманітні, що потребує значних затрат не тільки з бюджету, а й також через дію цінового механізму. Надходження коштів у сільське господарство набагато перевищує ті суми,

що надходять від цієї сфери в бюджет. В цілому по ОЕСР (Організація економічного співробітництва і розвитку – 25 найбільш розвинутих країн Заходу) надходження у сільське господарство із бюджету у дев'ять разів перевищує його виплати у бюджет, а разом з ціновими субсидіями – у вісімнадцять разів. Направлення коштів сільському господарству в цілому по цій групі країн іде порівну – половину дає бюджет, половину субсидування цін.

Регулююча функція держави проявляється також через гнучку систему механізмів оподаткування товаровиробників, через пільговий інвестиційний кредит, та інші стимулюючі регулятори. Наприклад, в США до 1987 року застосовувався так званий „інвестиційний кредит”, відповідно до якого зменшувалась база оподаткування прибутку на певний відсоток від суми капітальних вкладень, що використовувались на придбання нових машин та обладнання. Запровадження такої пільги носило загальний характер, а тому стимулювало розвиток всіх галузей економіки, сприяючи переоснащенню основних фондів.

Це – з одного боку, з іншого, запровадження такої пільги, на наш погляд, активізувало інвестиційну діяльність не тільки аграрного сектора економіки, а й промислових підприємств, галузей, що виготовляють для сільського господарства машини і обладнання.

Регулюючу роль у виробництві сільськогосподарської продукції має захищеність аграрно-продовольчого ринку й доступність до виходу на зовнішній ринок, що здійснюється за допомогою зовнішньоторговельної політики (торговельне мито на експорт - імпорт та квотування й субсидування експорту).

Відомо, що розвинені країни світу власне виробництво розвивають у відповідності зі своїми природно-економічними умовами, постійно тримають у полі зору забезпеченість трудових ресурсів робочими місцями, насичують свій внутрішній аграрно-продовольчий ринок перш за все власними якісними й різноманітними товарами. В той же час експортують лише надлишки аграрно-продовольчої продукції та технологічне обладнання й матеріали в основному ті, що матеріально уже застарілі; імпортують в основному сировину за демпінговими цінами, навіть при наявності такої у державі, оберігаючи свій внутрішній ринок від імпорту товарів. Це явище має зворотну дію: захищає власного товаровиробника, стимулює виробництво, зберігаючи робочі місця та збагачуючи бюджетні надходження, забезпечує продовольчу безпеку держави.

Державне регулювання в своїй основі має забезпечити стабільний і стимулюючий розвиток ринкового середовища, підтримувати достатній для розширеного відтворення рівень функціонування конкретного продуктового підкомплексу.

Інформаційні джерела:

1. Цехмейструк М.Г. Урожайність гібридів соняшнику в умовах східного Лісостепу України / М.Г. Цехмейструк // Таврійський науковий вісник: Херсон : Айлант. – 2011. – Вип.75. – С. 123–130.

ОСНОВНІ МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В СВІТІ

Купчишина О. А., аспірант

Миколаївський національний аграрний університет

Державне регулювання аграрного сектору економіки є об'єктивно необхідною умовою розвитку цієї галузі в усьому світі. Васільєва Л.М. зазначає, що основна мета державного регулювання аграрної сфери полягає в усуненні або часткової ліквідації притаманних сільському господарству як її базового сектору, так званих провалів ринку внаслідок значних коливань обсягів виробництва та цінової кон'юнктури, що відбуваються під впливом зовнішніх факторів. Воно є невід'ємним і ефективним інструментом раціональної організації та розвитку агропромислового виробництва [1, с. 103].

У теорії державного регулювання зазвичай виділяють три види економічного регулювання (державне, ринкове і корпоративне), від оптимального поєднання яких залежить взаємозв'язок різних рівнів державного регулювання і стабільне функціонування аграрного сектора економіки. У зв'язку з цим можна класифікувати за рівнями вертикального впливу державного регулювання на економічну систему АПК країни: макрорівень; мезорівень, включає регулювання галузей і підгалузей АПК, в цілому країни і регіонів; мікрорівень (аграрні підприємства) [2, с. 100].

Сучасні дослідники виділяють дві моделі державного регулювання: західну і східну. Західною моделлю називають шлях, яким йдуть індустріально розвинені країни, в його рамках можна виділити модель континентальної Європи і англосаксонську. Східні моделі орієнтовані на альтернативний соціально-економічний розвиток регіону, конкуренцію із заходом, утвердження власних ціннісних орієнтацій, зв'язок між культурними традиціями (освіта, виробнича дисципліна, відданість корпорації, довіра, сімейна гармонія) і соціальними трансформаціями.

Що стосується Європейського Союзу, то в основі державного регулювання в цьому інтеграційному об'єднанні лежить спільна аграрна політика ЄС. Вона еволюціонує у напрямі посилення уваги до розвитку сільських територій і дотримання екологічних стандартів. Якщо говорити про динаміку розподілу субсидій, слід відзначити, що в середньому в розрахунку на одного жителя ЄС до сьогодення часу вони складали від 70 євро до 400 євро на рік, а загальна їх сума становила 43 млрд євро [3, с. 64].

Серед усієї різноманітності засобів реалізації аграрної політики ключове місце займає ціноутворення. Політика ціноутворення в аграрному секторі економіки країн Європейського Союзу дещо специфічна, оскільки враховує умови кризи надвиробництва сільськогосподарської продукції, що зумовлює потребу підтримки національних товаровиробників.

З цією метою комісія співтовариства періодично регулює ціни за наступними категоріями:

- бажані ціни, які поділяються на індикативні та орієнтовані. Індикативні застосовуються для зернових, молока, цукру, маслинової олії, соняшника, а орієнтовані - для великої рогатої худоби, вина; цільові - для тютюну;

- мінімальні ціни імпорту, які включають порогові і використовуються для зерна, цукру, молочних продуктів, маслинової олії; довідкові - для фруктів, овочів, вина, деяких рибних продуктів; та шлюзові - для свинини, яєць, птиці.

Характерною особливістю аграрної політики США останніх років є виваженість і послідовність при прийнятті рішень. Значною мірою це зумовлено тим, що головною аграрною установою країни є Міністерство сільського господарства США, яке не тільки формує основи державної аграрної політики, але і затверджує програми і механізми на основі аналізу попередніх результатів розвитку аграрного сектора. В США проводиться цілеспрямована активна державна політика щодо підтримки аграрного сектора економіки.

Більше 60 років держава регулює процеси відтворення в сільському господарстві та здійснює його фінансово-кредитну підтримку по багатьох напрямках. Серед них підтримка паритету цін між ресурсними галузями, що виробляють основні й оборотні засоби для аграрного сектора та на продукцію сільського господарства, дотації на податки, на процентні ставки за кредит, страхові платежі, наукове забезпечення тощо. [4, с. 145].

Отже, в сучасному світі механізм державного регулювання аграрного сектора економіки – це сукупність дій, форм та способів впливу на суб'єктів аграрного сектору з метою забезпечення економо-соціо-екологічної ефективності галузі. Цей підхід зумовлений специфікою аграрного сектору який не можна розглядати лише як економічний суб'єкт. Адже саме ця галузь має яскраво виражені соціо-екологічні особливості, які обов'язково необхідно враховувати при обґрунтування заходів державного регулювання галузі

Інформаційні джерела:

1. Васільєва Л.М. Удосконалення механізму державного регулювання регіональних агропромислових комплексів (міжрегіональна модель) / Л. М. Васільєва // Економіка та держава. – 2011. – № 8. – С.102–106.

2. Дудка О. І. Механізм державного регулювання аграрного сектору економіки / О. І. Дудка // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 13 – С. 99–102.

3. Шпак Ю. В. Особливості державного регулювання аграрного сектора економіки в країнах ЄС і США / Ю. В. Шпак // Інвестиції: практика та досвід – 2010 – С. 63–67.

4. Балян Ануш В. Наукове узагальнення зарубіжного досвіду в сільському господарстві / Балян Ануш В. — Київ. : ЗАТ "НІЧЛАВА", 2000. — 221 с.

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В РОЗВИТКУ РОСЛИННИЦТВА МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Кушнірук В.С. канд. екон. наук, доцент

Сільське господарство є одним з найбільших і найважливіших секторів економіки України. У прямій залежності від його функціонального стану знаходиться продовольча безпека та незалежність держави, стан внутрішнього й зовнішнього ринків, а отже і рівень життя населення.

Миколаївщина має значні можливості для розвитку сільськогосподарської галузі. Це і сприятливі природнокліматичні умови, родючі землі, трудові ресурси та давні хліборобські традиції. Область вважається одним із регіонів інтенсивного землеробства в Україні та має значні земельні ресурси. Загальна земельна площа становить 2458,5 тис.га.

Більше половини фонду споживання основних продуктів харчування формується за рахунок рослинницької галузі. За попередніми даними, обсяг продукції рослинництва в 2016р. (у постійних цінах 2010р.) складав 8052,7 млн.грн, що на 794,8 млн.грн (на 11%) більше в порівнянні з 2015р., та на 2485,2 млн.грн (на 44,6%) більше, ніж у 2010р. Питома вага області в ресурсах валової продукції рослинництва України торік становила 4,4% (13 місце серед регіонів держави).

У 2016р. всіма категоріями господарств області сільськогосподарські культури було посіяно на площі 1533,4 тис.га, на 29,7 тис.га менше, ніж у попередньому році, наразі на 9,4 тис.га більше, ніж у 2010р. Щодо зосередження площ посівів по категоріях господарств, то незмінно переважаючою у загальній посівній площі області залишається частка сільськогосподарських підприємств. У 2016р. вона складала 64,7%, основна частка (95,7%) посівів цієї категорії господарств припадає на недержавні підприємства. Питома вага посівної площі господарств населення у 2016р. у порівнянні з 2010р. зросла з 31,6% до 35,3%.

Структура посівних площ основних груп агрокультур за останні роки зазнала певних змін. За рахунок збільшення питомої ваги технічних культур (з 33,3% у 2010р. до 38,7% у 2016р.), кормових (з 3,7% до 4,1%), скоротилася частка зернових культур (з 60,2% до 54,5%), картоплі і овоче-баштанних культур (з 2,8% до 2,7%).

Зернове виробництво, як пріоритетна галузь агропромислового комплексу, має важливе стратегічне значення, адже від рівня виробництва зерна залежать продовольча безпека держави, її економіка і добробут населення. Торік в області 54,5% зайнятих посівами площ було відведено під зернові культури – 835,7 тис.га (на 116,3 тис.га менше, ніж у 2015р. та на 81,1 тис.га – ніж у 2010р.).

Розглядаючи динаміку посівних площ у групі зернових, слід відмітити, що в порівнянні з 2015р. розширилися посівні площі під зернобобовими (на 75,9%), сорго (на 16,5%), гречкою (на 30,4%), вівсом (на 4,1%) та просом (на 0,9%). Посівні площі під рештою зернових культур скоротилися: пшениці посіяно менше на 21,2%, жита – на 18,7%, кукурудзи – на 9,7%, ячменю – на 6,5%.

Суттєвим джерелом грошових надходжень і підтримки фінансового стану сільськогосподарських підприємств є виробництво технічних культур. У всіх

категоріях господарств у минулому році технічні культури займали 593,6 тис.га, що на 15,2% (або на 78,2 тис.га) більше, ніж у 2015р. Провідною технічною культурою залишається соняшник, який є одним із найліквідніших видів сільськогосподарської продукції, але разом з тим культурою, яка суттєво виснажує ґрунт. Під соняшником було зайнято 548,6 тис.га, що на 18,8% або на 86,8 тис.га більше, ніж у 2015р. На посівні площі цієї культури припадало 92,4% площ технічної групи. Цей показник у порівнянні з попереднім роком зріс на 2,8 в.п. і залишається дуже високим. Вагому частку займав соняшник і в загальній посівній площі сільськогосподарських культур – близько 36%, що суттєво перевищує науково-обґрунтовані норми (не більше 12% для зони Степу).

Визначальним фактором впливу на ефективність діяльності в галузі рослинництва виступає врожайність сільськогосподарських культур. Аналіз її динаміки протягом останніх років засвідчив значний діапазон її варіації. Коливання урожайності свідчать про об'єктивне існування природнокліматичного ризику в галузі рослинництва.

У минулому році хліборобам Миколаївщини вдалося отримати вагомий врожай зернових культур. Внесок Миколаївської області (за попередніми даними) у загальнодержавне виробництво зерна в 2016р. складав 4,1%. Господарствами усіх категорій зібрано 2725,5 тис.т зерна (у вазі після доробки), що на 5,9% менше, ніж у 2015р., та, водночас, на 23,8% більше, ніж у 2010р. На формування врожаю зернових культур у минулому році вплинуло, насамперед, скорочення виробництва озимих культур, валовий збір яких, у зв'язку з ґрунтовою посухою, яка охопила всю територію області восени 2015р., зменшився на 15%.

Провідною культурою серед продовольчих є пшениця. Усіма категоріями господарств області у 2016р. зібрано 1215,1 тис.т цієї культури, що на 243,3 тис.т перевищує рівень попереднього року. Більше третини (39,4%) загальнообласного валового збору пшениці в сільськогосподарських підприємствах забезпечено господарствами Первомайського, Березанського, Арбузинського, Веселинівського та Снігурівського районів.

Найбільш популярним представником олійної групи технічних культур, безперечно, залишається соняшник, аналіз рівня виробництва якого за період 2010-2016рр. свідчить про щорічне нарощення його обсягів у середньому на 12,1%. У минулому році валовий збір цієї культури склав 1162,3 тис.т, що на 23,8% більше ніж у 2015р., та майже вдвічі більше рівня 2010р.

Інформаційні джерела:

1. Статистичний збірник «Сільське господарство Миколаївщини 2016» [за ред. О.Г. Ковалюк]. – Миколаїв: Головне управління статистики у Миколаївській області, 2017. – 273 с.

ДОСВІД ВИРОЩУВАННЯ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В КРАЇНАХ ЄВРОСОЮЗУ

Михайлова І. С., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Розвитком органічних виробництв займаються практично у всіх країнах світу. Однак коріння органічного сільського господарства знаходяться саме в Європі, де розвиток ринку стимулюється розвиненою базою постачальників і споживачів, що цінують екологічні та соціальні переваги органічного сільського господарства. Європейський Союз - піонер в «органічному» русі, саме в цих державах сектор органічного землеробства придбав сучасні риси: законодавство, сертифікацію та стандартизацію.

В Європі виділяють три категорії «органічності» товарів: - якщо продукт складається з 95-100% органічних інгредієнтів, він називається органічним; - при 70-94% органічних інгредієнтів, слово «органічний» може використовуватися тільки в списку інгредієнтів; - при менше 70% органічних інгредієнтів в продукті, слово «органічний» взагалі не присутній на упаковці.

Розгляньмо частки окремих країн Євросоюзу на ринку органічної продукції. Згідно з даними FiBL-IFOAM європейський країни входять в десятку найбільших країн за площею земель для органічного виробництва. на частку Іспанії припадає 1,6 млн га, Італії - 1,3 млн га, Франції та Німеччини - 1,1 млн га. У 2015 році в Італії було зафіксовано 46 тис. Виробників органічної продукції, а в Іспанії 31 тис. Виробників. Італія є однією з європейських країн, яка володіє найбільшою площею сільгоспугідь, де ведеться органічне сільське господарство [1].

Розвиток органічного виробництва в цій країні почалося з середини 80-х років минулого століття, коли була створена Національна комісія з органічного сільського господарства, яка розробила власний стандарт. У 1992 році була заснована Федерація FIAO, що об'єднала виробників натуральних продуктів харчування, а в 2001 році найбільші постачальники і переробники були об'єднані в консорціум. Саме Італія є найважливішим європейським постачальником натуральних продуктів харчування. Більше 65% органічних ферм Італії розташовані в Південних областях, які займають 41% території країни і де проживає 37% населення. Чверть органічних земель використовуються під кормові трави, 20% - під зернові культури, 15% - плодові культури, оливи, виноградники. Велика частина зернових вирощується на півночі і в центрі країни. Садівництво і овочівництво більш розвинені на півдні країни.

На другому місці серед європейських країн за загальною площею органічних сільськогосподарських угідь знаходиться Іспанія. Перші невеликі органічні ферми з'явилися в країні в кінці 1970-х рр. Фермери уклали контракти на поставку цієї продукції до Франції, Німеччини та Великої Британії. Ухвалення спеціальних законів в області розвитку органічного сільського господарства і виділення спеціальних субсидій на розвиток в кінці 90-х років минулого століття стало поштовхом для

збільшення частки органічних господарств. В результаті площа органічних земель з 1995 року по 2002 рік збільшилася майже в 30 разів. Основна частина органічних земель Іспанії знаходяться на південному заході країни в автономних областях Андалусія (34% від загальної площі органічних сільськогосподарських угідь в країні), Естремадура (25%) і Арагон (близько 10%). Максимальні темпи зростання площі органічних сільськогосподарських угідь характерні для північних автономних областей. Третьою за обсягом площ, зайнятих під виробництво органічної сільгосппродукції, є Німеччина. Саме на цю країну припадає найбільша частина сегмента ринку органічної продукції в Європі. Щорічна виручка від продажів даного виду продукції складає 5,8 млрд. Євро.

Найбільшого поширення органічне сільське господарство отримало в Східній Німеччині, оскільки наявні там фермерські господарства були більше підготовлені до переходу на органічне землеробство в зв'язку з меншим використанням хімікатів і інших заборонених в органічному сільському господарстві технологій [2].

В цілому ж все законодавство в сфері продовольчого забезпечення в Німеччині засновано на положеннях законодавства Європейського союзу і узгоджується із загальною політикою ЄС про безпеку продовольчої продукції. Основними законодавчими актами є: «Закон про органічне землеробство» (2002 р), «Регулювання ЄС в області органічного землеробства» (2007 г.). Для контролю екологічної продукції було відкрито єдиний лейбл BIO-Siegel. Зазначені постанови пов'язані з нормативами Міжнародної Федерації з розвитку екологічного сільського господарства (International Federation of Organic Agriculture Movements - IFOAM) і спрямовані на захист споживачів і виробників від підроблюваною продукції і недобросовісної конкуренції [2].

Органічний тип ведення сільського господарства поступається традиційному тільки по ефективності виробництва. Незважаючи на це все більшу кількість зарубіжних країн розвивають органічне виробництво, оскільки воно має безліч переваг: підтримка ґрунтової родючості, одержувані продукти не містять в собі генетично модифікованих змін і пестицидів, сприяють досягненню продовольчої безпеки і забезпечують одночасне вирішення кількох завдань Єдиної аграрної політики Європейського союзу. Отже, очевидною є важливість розвитку даного напрямку сільськогосподарського виробництва не тільки за кордоном, але і в російських умовах. При цьому слід зазначити, що для повної реалізації потенціалу органічного сільського господарства необхідним є виведення його на рівень пріоритетний напрям аграрної політики та розгляд в якості основної стратегії.

Інформаційні джерела:

1. Милованов Є.В. Органічне землеробство: проблеми, перспективи, зарубіжний досвід / Є.В. Милованов // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2011. – Вип. 163, ч. 3. – С. 306–312.

2. Томич Г.Р. Дослідження ринку Європейського союзу в області органічного сільського господарства / Г.Р. Томич, М.Р. Джорджевич // Бізнес Інформ. – 2012. – № 10. – С. 125–128.

ПІДТРИМКА КООПЕРАТИВІВ ЯК ОСНОВОПОЛОЖНОЇ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Пономаренко Д. О., здобувач вищої освіти
Національний авіаційний університет

Актуальність теми полягає в тому, що українське село завжди було точкою, на яку спирається весь агросектор, але за останні роки ситуація докорінно змінилася: особисті селянські господарства втрачають минулі джерела прибутку. Це призводить до того, що сільське населення з року в рік зменшується, а з карт зникають села. Для зупинення цього процесу необхідний новий підхід до розвитку сільської місцевості, який включатиме, щонайменше, впровадження концепції сталого розвитку сільських територій, стимулювання підприємницької активності та диверсифікацію зайнятості сільського населення.

Прикладом вдалого використання наведених вище ідей може слугувати досвід Польщі, де село стало чи не найголовнішим рушієм економічного прогресу. Польща чудово ілюструє, як цілісна політика із розвитку сільських територій та залучення інвестицій може привести до успішної модернізації сільського господарства. Саме такий досвід державної політики може бути надзвичайно корисним для України.

Зауважимо також, що основну увагу треба приділити малому та середньому фермерству. Дрібні та середні товаровиробники найбільше потребують підтримки з боку держави. Саме вони формують економічні передумови розвитку сільських громад: у структурі валової продукції сільського господарства 53% займає середній та дрібний товаровиробник. З них 45% – це особисті селянські господарства і 8% – фермери.

Тобто, підтримка середніх та дрібних виробників є необхідною складовою відродження села та розвитку сільської місцевості. Особливої уваги заслуговує ініціатива створення сільськогосподарських кооперативів.

Розглянемо, навіщо вони потрібні. По-перше, кооперативи забезпечують захист інтересів сільгоспвиробників (наприклад, у відносинах із молокопереробними заводами, котрі часто занижують ціни на сировину). По-друге, кооперативні об'єднання дозволяють селянам залучати кредитні кошти, купувати сучасне обладнання та виходити на ринок без посередників. Можна навіть стверджувати, що саме за кооперативами – майбутнє агросектору України.

Зважаючи на те, що від розвитку фермерства безпосередньо залежить майбутнє села, в 2017 році вдалося залучити на підтримку малого та середнього бізнесу, фермерства, створення кооперативів в Україні близько 14 млрд гривень. Зокрема, в минулому році виділені державою 350 мільйонів гривень бюджетних коштів на компенсацію ставок за кредитами дозволили 3 600 малих та середніх виробників отримати пільгове кредитування на суму майже 8 млрд гривень. Крім того, у 2017 році було розпочато та реалізовувалось біля 15 проектів міжнародної допомоги на суму майже 2 млрд грн. Ці кошти були спрямовані на проекти з розвитку сільськогосподарської кооперації, покращення сільської інфраструктури, модернізації та технологізації виробництва тощо [1].

Показником результативності проекту можна вважати молочні кооперативи, створені завдяки проекту "Розвиток молочного бізнесу в Україні", який реалізовується за підтримки уряду Канади, - об'єднання дійсно допомагають фермерам налагодити ефективне виробництво, відкривають їм широкі фінансові можливості, підвищують конкурентоздатність продукції, що особливо важливо для виходу на європейський ринок.

Все це закладає міцний фундамент для відродження та розвитку: поки фермер забезпечений роботою та отримує відповідний прибуток, він працюватиме на землі, що сприяє існуванню села. Таку ціль ставила команда О.Павленка [2], розробляючи відповідну нормативно-правову базу та програми розвитку сільської місцевості, залучаючи інвестиції та державні кошти у відповідну сферу. Вони збудували фундамент, що надалі сприятиме залученню коштів на підтримку дрібних та середніх товаровиробників, розширенню сфери зайнятості сільського населення, реалізації вже започаткованих програм з розвитку кооперації.

Отже, треба звернути увагу на необхідність ратифікації та прийняття Верховною Радою низки важливих документів, які будуть продовжувати існуючий прогрес у підтримці малого та середнього фермерства у селі, а розвиток сільської місцевості та зміцнення середнього класу на селі стане пріоритетним напрямом діяльності нового уряду.

Інформаційні джерела:

1. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua. – Назва з титульного екрану.
2. Павленко О. Розвиток сільських територій: стратегія на майбутнє [Електронний ресурс] / О. Павленко // Газета «Сьогодні». – 26 апреля 2016. – Режим доступу : <https://www.segodnya.ua/opinion/pavlenkocolumn/rozvitok-slskih-teritory-strategiya-na-maybutn-710846.html>.

РОЛЬ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Попова І. С., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Стратегічне управління в господарській діяльності має особливе значення. У стратегічному управлінні особливо важливий вибір перспективної мети розвитку підприємства. Для кожного сегмента ринку такими цілями, можуть бути:

1. Проникнення на ринок на основі розробки нового фірмового товару або витіснення конкурентів, що пропонують аналогічні товари. Ця атакуюча стратегія (захоплення ринку) застосовується в основному при організації експорту, оскільки конкуренція на внутрішньому російському ринку ще невелика. У світі посилюється нецінова конкуренція, успіх визначається технічним рівнем, якістю і надійністю товару, підтверджених сертифікацією в загальновизнаних центрах, рівнем сервісу і після продажного обслуговування, а не низькими цінами.

2. Збереження і розвиток ринкових позицій шляхом оновлення асортименту продукції, технології виробництва та диверсифікації (перехід до багатопрофільного виробництва з широкою номенклатурою виробів і послуг). При цьому в результаті приватизації незавершених будівництв, скупки збиткових підприємств на конкурсах та аукціонах, організації нових виробництв нерідко утворюються конгломерати - акціонерні товариства, в яких підприємства відносяться до різних галузей, виконують різні функції і не мають технологічних зв'язків.

Використовуються різні форми реалізації наступальної стратегії на конкретних сегментах ринку[2]:

а) злиття з іншими підприємствами, що виходять на той же ринок на основі консорціуму (тимчасове об'єднання фірм і фінансових фондів для спільної боротьби за отримання великого замовлення та його спільного виконання при солідарній відповідальності), картелю (угоди про квоти експорту цінах, умовах реалізації, спільне використання патентів);

в) укладення угод про використання комплектуючих виробів, технічних систем і служб сервісу закордонних фірм;

г) включення суміжників в єдиний концерн із закінченим циклом виробництва шляхом взаємного придбання (це дозволяє блокувати прийняття іншою фірмою рішень про погіршення умов поставок), обміну активами (передача нерентабельних виробництв іншій компанії в обмін на потрібні для входження на новий ринок), створення холдингів, забезпечують фінансовий контроль за дочірніми компаніями і т.д.

Стратегія управління в різних зонах господарювання однієї і тієї ж фірми може істотно відрізнятися. При нестачі капіталу слід піти з зон неприйнятних за рівнем ризику, необхідним інвестиціям або термінами окупності, використовуючи вивільнені кошти в інших сегментах. Однак при цьому слід врахувати знецінення вже зроблених в даній зоні капіталовкладень, а також постійні витрати (на утримання будинків і споруд, виконання довгострокових контрактів і т.д.), які доведеться фінансувати, навіть припинивши виробництво [3].

Ризик господарювання можна зменшити, використовуючи:

а) страхування ризику неплатежів, експропріації, несприятливих змін цін, валютних курсів і т. д. ; б) гнучкі організаційні структури, що дозволяють оперативно реагувати на зміну ситуації, швидко перекидати ресурси всередині фірми з однієї зони в іншу; в) ліквідні резерви для компенсації тимчасових збитків; г) гнучкі технічні системи, що допускають швидке переналагодження і одночасний випуск кількох модифікацій виробів..

Стратегічне управління є підсистемою системи менеджменту організації поряд з тактичним та оперативним, і підпорядковується досягненню загальної мети діяльності підприємства. Таким чином, стратегічне рішення має прийматися на основі економічно обґрунтованих переваг, що відображають перспективи економічного, технологічного та соціального розвитку конкретного підприємства. Принципова відмінність стратегічного управління полягає в методології його реалізації на практиці, що використовує поєднання аналізу зовнішнього середовища функціонування підприємства та визначення його конкурентної позиції з врахуванням внутрішніх можливостей, на основі чого відбувається прийняття та реалізації управлінських рішень, які проявляються через вибір, реалізацію, контроль та корегування стратегії підприємства [1].

Специфіка господарської діяльності визначає загальну концепцію управління. Якщо ситуація стабільна, мета визначена, а успіх залежить від одного головного чинника, повноважень, ресурсів і відповідальності доцільно передати на місця. У складних багатоцільових зонах слід зберегти стратегічне управління в центрі. При розвитку техніки в рамках одного покоління (базової технології) можна обмежитися асортименту продукції, при переході до нового укладу потрібно централізоване зміна всієї структури управління, форм і методів менеджменту. Керівництво фірми погодить стратегію в різних областях господарської діяльності, підтримуючи в загальних інтересах наступальний порив одних за рахунок резервів, створених іншими.

Інформаційні джерела:

1. Кіндрась О.В. Роль стратегічного управління в підвищенні ефективності господарської діяльності аграрних підприємств /О.В. Кіндрась // Економіка та ефективна організація фінансових та виробничих процесів: Міжнародна науково-практична конференція, – К.: Аналітичний центр «Нова економіка», 2011. – С. 52-53

2. Перерва П.Г. Механізм управління рівнем конкурентоспроможності продукції підприємства /П.Г.Перерва, Т.В.Романчик // Маркетинг і менеджмент інновацій . – 2012. - №4. – С.230-235.

3. Швець Л. М. Процес стратегічного планування на підприємстві / Л. М. Швець // Економічний вісник Донбасу. – 2009. – № 1 (15). – С. 148–152.

АДАПТАЦІЯ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ

**Ручинська Н. С., канд. пед. наук, доцент
Горячківська М. О., здобувач вищої освіти**

Стратегічним курсом України в контексті її інтеграції до європейського співтовариства передбачено суттєві інституційні зміни, гармонізація національного законодавства з європейським, модернізація існуючих систем державного управління та місцевого самоврядування, адаптація процесів управління організаціями й публічними інституціями до сучасних європейських реалій. Необхідність поліпшення послуг, що надаються населенню, зумовлена розвитком інформаційного суспільства. При переході до електронної демократії та надання електронних державних послуг почався тривалий і складний процес вирішення завдань електронного уряду, таких як недоторканність приватного життя, інформаційна безпека і зміцнення довіри між місцевими органами влади та громадянами [1].

В наукових колах немає однозначного тлумачення самого поняття «європейські стандарти електронного врядування». Це поняття на загальносистемному рівні сприймається достатньо широко. З одного боку під поняттям європейського стандарту управління розуміють дотримання основних нормативно-правових документів, які встановлюють соціально-політичний образ держави, фіксують вихідні принципи її функціонування й розвитку. З іншого вважають, що європейські стандарти управління – це сукупність норм, принципів і правил організації діяльності державних та бізнесових структур.

Електронний уряд являє собою потужний інструмент, що дозволяє скористатися перевагами нових глобальних можливостей інформаційного суспільства максимальної частини населення. Так державні послуги можна легко отримати на одному порталі, а державні службовці працюють в зручному комп'ютеризованому середовищі, інформаційний обмін документами між різними співробітниками в різних урядових структурах є легким, швидким і безпечним [2].

Існування і функціонування електронного уряду залежить від своєчасного і всеосяжного здійснення електронного документообігу та електронного підпису. У європейських країнах було прийнято Закони про електронний документ та електронний підпис і наявність постачальників сертифікаційних послуг, що забезпечують необхідні для цього умови [3].

Шляхом електронного врядування налагоджується прямий контакт між громадянами, підприємствами і службовцями так як послуги, необхідні громадянам, надаються їм в електронному вигляді. Подаючи своє замовлення, кожен громадянин повинен заповнити електронну форму, в якій повідомляє про специфіку послуги, повідомляє необхідні для виконання замовлення дані, дає свою адресу для кореспонденції. Передбачається, що кожна адміністрація має свою власну систему, яка працює на загальній платформі та інтегрована в єдине середовище для обміну електронними документами, що дозволяє запитувати і отримувати електронні послуги громадянами та іншими установами і відомствами. Всі електронні послуги мають бути розроблені відповідно до існуючих моделей врядування та приведені у

відповідність до вимог уряду України. При створенні подібної системи державного управління доцільно враховувати потреби малих і середніх підприємств. Електронне врядування визначається зменшенням адміністративного навантаження, тим самим заощаджуючи час і гроші.

Отже, європейські стандарти електронного врядування можна розглядати як комп'ютеризований комплекс принципів і норм формування й упровадження політик, вимог до системи управління, які в сукупності створюють засади добровільного й повторного їх застосування в діяльності з метою наближення до певної еталонної моделі побудови й реалізації сучасної публічної влади, орієнтованої на людину.

Інформаційні джерела:

1. Weber M. 1978. Economy and Society. Berkeley. University of California Press. P. 956-958.
2. E-Europe, an information society for all, communication on a commission Initiative for the Special European Council of Lisbon. URL: http://europa.eu.int/information_society/eeurope/
3. Gramberg B., Teicher J. 2000. Managerialism in Local Government in Victoria, Australia. - The International Journal of Public Sector Management, № 13(5). P. 476-492

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ В МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Саакян А. А., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Хоча географічне становище Миколаївської області сприяє розвитку кооперації і торгівельних зв'язків, проте, на жаль, стан споживчої кооперації Миколаївської області незадовільний, спостерігаються непоодинокі факти безгосподарності, а в окремих випадках і присвоєння кооперативного майна. Характерною рисою кооперативного руху Миколаївської області є надто повільні темпи створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та різке припинення їх діяльності. У таблиці 1 наведена тенденція створення кооперативних об'єднань області.

Таким чином, кількість зареєстрованих кооперативів у Миколаївській області за досліджуваній період зменшилася з 1109 до 1086 кооперативних об'єднань, при цьому питома вага області відносно України в цілому зменшилася з 3,23 % до 3,12 %.

Основними причинами занепаду кооперативного руху області є: зменшення сільського населення; втрата кооперацією монопольного становища на ринках товарів і послуг; несприятлива податкова політика держави.

З метою пропаганди кооперації Облдержадміністрацією спільно з дорадчою службою планується організовувати проведення семінарів щодо порядку створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

Таблиця 1 Кількість зареєстрованих кооперативних об'єднань, одн.

Вид кооператива	Україна			Миколаївська область			Миколаївська область у % до України		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016	2014 4	2015 5	2016 6
Виробничі кооперативи	2539	2461	2469	228	223	210	8,98	9,06	8,51
Обслуговуючі кооперативи	2181 4	2262 0	2179 7	625	645	596	2,87	2,85	2,73
Споживчі кооперативи	531	591	660	25	23	31	4,71	3,89	4,70
Сільськогосподарчі виробничі кооперативи	1418	1401	1357	29	29	29	2,05	2,07	2,14
Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи	503	759	838	5	10	11	0,99	1,32	1,31
Інші	7519	7231	7651	197	196	209	2,62	2,71	2,73
Всього	3432 4	3506 3	3477 2	1109	1126	1086	3,23	3,21	3,12

Джерело: Розраховано на основі даних Державної служби статистики України

У 2016 році найбільше було зареєстровано обслуговуючих та виробничих кооперативів, що становили 54,88 % та 19,34 % від загальної кількості зареєстрованих кооперативів відповідно. Найменші показники мають споживчі кооперативи (2,85 %), сільськогосподарські виробничі кооперативи (2,67 %) та сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, що склали 1,01 % від загальної кількості зареєстрованих кооперативів у миколаївській області (рис.1).

Крім цього, головою Облдержадміністрації вже надано відповідне доручення головам райдержадміністрацій опрацювати питання забезпечення сільськогосподарських кооперативів та особистих селянських і фермерських господарств, у структурі сільськогосподарських угідь яких відсутні природні випаси та пасовища, кормами для відгодівлі великої рогатої худоби та сприяння створенню господарствами населення, особистими селянськими, фермерськими господарствами та іншими підприємствами сільськогосподарських обслуговуючих та переробних кооперативів для розвитку молочного і м'ясного скотарства.

У зв'язку з відсутністю стабільної державної підтримки сільськогосподарських кооперативів та фермерських господарств у Миколаївській області, більша частина кооперативних об'єднань перебуває у стані невизначеності, значна кількість

кооперативів припинили своє існування, перевели поголів'я худоби на рахунок районних адміністрацій.

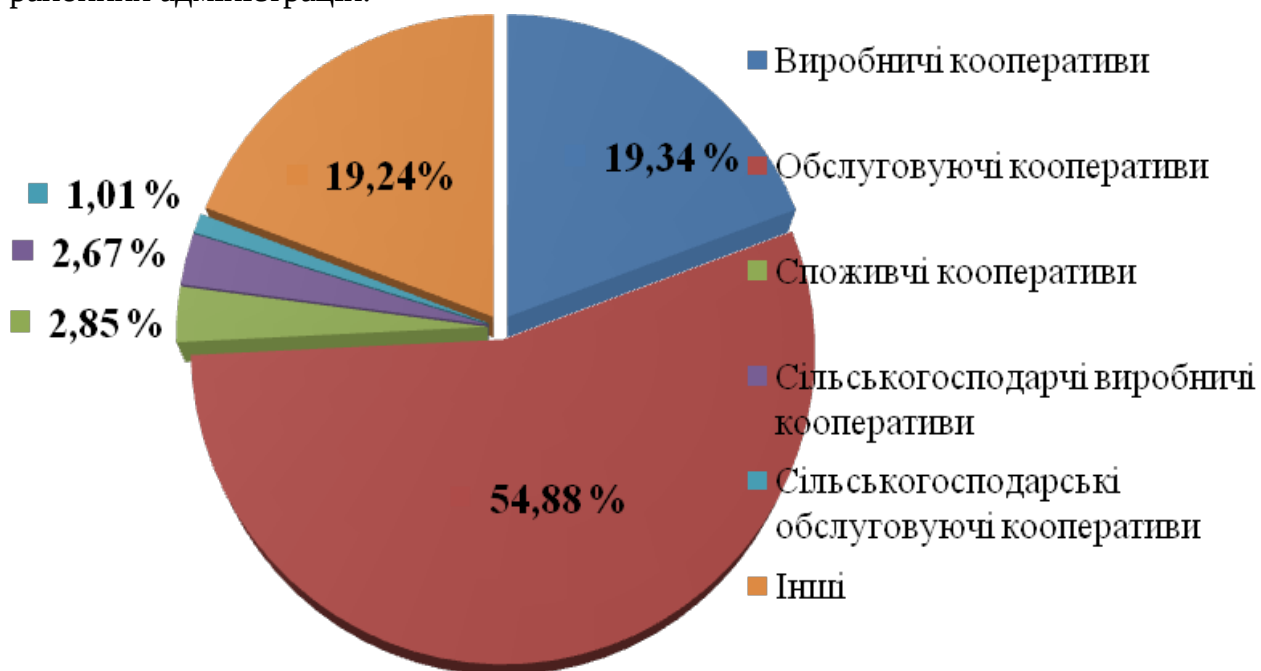

Рис. 1. Структура типів кооперативів, зареєстрованих у Миколаївській області у 2016 р.

Джерело: Побудовано на основі даних Державної служби статистики України

Вирішення проблеми спаду розвитку кооперативного руху в області можливе за умови державної підтримки розвитку мережі сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів як важливого чинника підвищення конкурентоспроможності особистих селянських і фермерських господарств та фізичних осіб – сільськогосподарських товаровиробників, поліпшення їх соціально-економічного стану та розширення сфери їх само зайнятості.

Інформаційні джерела:

1. Бабаєв В. Ю. Державне регулювання розвитку обслуговуючої кооперації в аграрній сфері: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 25.00.02 – “Механізми державного управління”/ В. Ю. Бабаєв. – Харків, 2007. – 19 с.
2. Молдаван Л. В. Роль кооперативів у подоланні сільської бідності / Л. В. Молдаван, Д. Ф. Крисанов, Л. О. Удова // Економіка АПК: міжнар. наук.-вироб. журн. - 2010. – № 11. - С. 121-129.

Інтенсифікація виробництва, як важливий процес, повинна відбуватися на кожному підприємстві, незалежно від його форми власності і господарювання. Відсутність єдиного підходу до сутності інтенсифікації виробництва, класифікації її внутрішніх і зовнішніх факторів, показників кількісної оцінки рівня та динаміки інтенсифікації аграрного виробництва, механізму її планування та стимулювання стримує процес ринкового розвитку економіки України в цілому. Це призводить до зменшення обсягів виробництва, зростання витрат ресурсів, погіршення якісних показників продукції, деформації структури експорту і, в наслідок цього – до низького рівня задоволення попиту споживчого ринку на вітчизняну продукцію.

Інтенсифікація аграрного виробництва має багатофакторний характер свого розвитку і тому вимагає комплексного, системного підходу до його дослідження. У нинішніх умовах важливо забезпечити адаптацію інтенсифікації агропромислового виробництва до ринкових відносин, формування внутрішньодержавного і міждержавного аграрного ринків, враховуючи надто обмежені можливості виробничо-господарських структур стосовно залучення коштів для інвестицій в основний капітал. Важливого значення набувають також завдання щодо збільшення обсягів внесення мінеральних добрив, застосування хімічних засобів захисту рослин, насіння продуктивніших сортів і гібридів сільськогосподарських культур, матеріальних ресурсів, технічних робіт тощо.

Інтенсифікація аграрного виробництва – це складний багатогранний процес, який охоплює соціально-економічний, організаційно-технічний та екологічний характер його розвитку. Вектор інтенсифікації завжди спрямовується на збільшення обсягів і підвищення ефективності виробництва, істотне поліпшення якості продукції на основі розширення застосування нової й новітньої техніки, знарядь, обладнання, матеріалів, інших ресурсів, насамперед у формі прогресивних ресурсозберігаючих технологій, удосконалення форм організації праці й виробництва. Встановлено, що інтенсифікація виробництва – як стратегічний напрям розвитку підприємств аграрного сектора – можлива лише на фазах пожвавлення й підйому, тоді як під час криз і депресії, що характеризуються жорстким дефіцитом інвестиційних ресурсів, необхідні інші форми підтримки цілісності макроекономічних систем.

Встановлено, що стратегія інтенсифікації виробництва є різновидом базової стратегії концентрованого зростання й повинна використовуватися в періоди економічного росту. Вона передбачає зосередження зусиль аграрних підприємств щодо виробництва продукції за рахунок додаткових вкладень, спрямованих на впровадження досягнень науки, передової техніки і прогресивних технологій, які зумовлюють не лише зростання результативних показників діяльності підприємства, але й відтворення та збереження його основного виробничого ресурсу – землі.

У ході формування інтенсивного типу відтворення в сільському господарстві необхідно обов'язково враховувати, що кожен напрям інтенсифікації має граничну межу використання, нехтування чим може негативно вплинути на агроекологічну систему. Тому аграрні підприємства, формуючи інтенсивний тип економічного розвитку, мають забезпечити його екологічність.

Узагальнюючим показником рівня інтенсивності сільськогосподарського виробництва, що відображає сукупні затрати уречевленої і живої праці, є сума вартості основних засобів і поточних виробничих витрат (без амортизації) з розрахунку на гектар сільськогосподарських угідь. Цей показник безпосередньо виражає сутність інтенсифікації й водночас характеризує рівень інтенсивного розвитку аграрних підприємств.

За роки аграрної реформи помітно знизилися не лише фінансові, а й продуктивні чинники економічної ефективності аграрних підприємств Миколаївської області. Так, основний технологічний показник, що визначає економічну ефективність (урожайність сільськогосподарських культур та продуктивність тварин) має негативну динаміку за рахунок зниження їх у господарствах суспільного сектора.

Зниження рівня використання найважливіших чинників інтенсифікації (застосування засобів хімізації добрив, пестицидів, гербіцидів; висококласного посівного і посадкового матеріалу; належної технічної оснащеності та ін.) істотно впливає на результативність виробничої діяльності, не даючи здійснювати ефективний розвиток аграрних підприємств.

Основними стратегічними напрямками інтенсифікації виробництва в аграрних підприємствах є: залучення інвестиційних ресурсів, розвиток спеціалізації і концентрації виробництва до оптимальних розмірів; нові підходи до розвитку підприємницької діяльності; розвиток виробництва на інноваційній основі шляхом застосування нових сортів і гібридів сільськогосподарських культур і порід тварин, техніко-технологічна переоснащеність виробництва; диверсифікація виробництва і розвиток на цій основі внутрішньогосподарських виробничих відносин й обслуговуючої та збутової кооперації.

Стратегія інтенсифікації виробництва в аграрних підприємствах повинна бути спрямована на впровадження прогресивних методів використання виробничих ресурсів, форм організації виробництва та праці. Основними положеннями в організації використання трудових ресурсів у цьому напрямі повинне стати забезпечення найефективнішого співвідношення між ресурсами та капіталом; можливість збільшення обсягу продукції за рахунок додаткового залучення капіталу чи праці або одночасно обох цих ресурсів за умови, що це супроводжуватиметься збільшенням прибутку.

Інформаційні джерела:

1. Вітков М. С. Сутність і фактори інтенсифікації аграрного виробництва / М. С. Вітков // Економіка АПК. – 2011. – №1. – С. 53-57.

2. Дергач І. В. Інтенсифікація та інтенсивність розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні / І. В. Дергач // Економіка АПК. – 2007. – № 3. – С. 43-45.

КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД ДО КООПЕРАЦІЇ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Стільник В. В., канд. екон. наук, асистент

Миколаївський національний аграрний університет

Однією з форм кооперації фермерських господарств є кластери та мережне співробітництво фермерських і пов'язаних з їх діяльністю утворень. Вони представляють собою середовище для впровадження науково-технічного прогресу в сільському господарстві, генерації і комерціалізації агротехнічних знань, з метою максимального використання аграрного потенціалу.

Щодо сутності кластерів фермерської діяльності слід відмітити, що це локалізована територіально-виробнича форма кооперації фермерських підприємств та взаємопов'язаних з їх діяльністю інших учасників кооперації приватного сектору, які спільно створюють умови для вискоєфективного сільськогосподарського виробництва на основі використання досягнень науково-технічного прогресу, що характеризується виробництвом конкурентоспроможної продукції, а також наявністю погодженої стратегії розвитку, спрямованої на реалізацію інтересів кожного з учасників та соціально-економічний розвиток регіону.

Таким чином, завданням для аграрної економіки є необхідність переходити від ізольованих фермерських господарств до безлічі різних, стабільно діючих кластерів, розширювати та поглиблювати їх діяльність, збільшувати її ефективність та позитивну динаміку в майбутньому. За допомогою фермерських кластерів для регіону є можливість збереження та зміцнення єдиного економічного простору сільської території.

У кожному кластері виділяються об'єкти наступних типів: “ядро” - об'єкти, навколо яких групується кластер, що виконують основний вид діяльності кластеру; “доповнюючі” - об'єкти, діяльність яких прямо забезпечує функціонування об'єктів “ядра”; “обслуговуючі” - об'єкти, наявність яких обов'язкова, але діяльність яких прямо не пов'язана з функціонуванням об'єктів “ядра”; “допоміжні” - наявність яких бажана, але не обов'язкова для функціонування інших об'єктів кластера.

Кластер може включати велику і малу кількість фермерських підприємств, а також великі і малі обслуговуючі фірми в різному співвідношенні. Територіальне охоплення кластеру може варіюватися від одного села до регіону. Кластери відрізняються за своїми розмірами, широтою охоплення та рівнем розвитку. Враховуючи, що в основі формування кластерів є кооперація фермерських господарств то зрозуміло, що кластер буде включати декілька видів кооперацій всередині кластера.

При створенні кластерів в рамках міжгалузевого комплексу аграрного ринку необхідно, на нашу думку, враховувати уже складені зв'язки між фермерськими

господарствами і іншими сільгоспвиробниками і суміжними і проводити підготовчу роботу. Кластер будується за принципом спільності ринку ресурсів, постачальників і споживачів. В сьогоднішній цей кластер усе більше повинен інтегрується з торгівлею.

Кластерний підхід до підвищення конкурентоспроможності фермерських господарств являє собою комбінацію територіального і міжгалузевого принципів управління що дозволить стимулювати інтеграційні процеси на мезорівні економіки. Стратегічні цілі і задачі функціонування фермерських кластерів проектується на всі рівні управління і його структурні підрозділи і повинні враховуватися в бізнес-планах діяльності фермерських господарств.

Інформаційні джерела:

1. Онищенко О.М. Концептуальні проблеми майбутнього українського села і селянства / О.М. Онищенко, В.В. Юрчишин // Економіка АПК. – 2005. – № 11. – с. 24-29.
2. Формування та функціонування ринку агропромислової продукції: Практичний посібник / За ред. П.Т. Саблука. – К.: ІАЕ УААН, 2000. – 556 с.

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Триколенко Д. М., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

На сьогоднішній день, в умовах сучасної ринкової ситуації з яскраво вираженою жорсткою конкуренцією, важливе значення для суб'єктів господарювання аграрної галузі України має ефективна реалізація поставлених цілей, завдань, принципів агробізнесу, а також формування успішної системи прийняття управлінських рішень на аграрних підприємствах.

Управлінське рішення є інструментом впливу на об'єкт управління та окремі його підсистеми, важливою ланкою формування та реалізації відношень управління на аграрному підприємстві та складає основу реалізації кожної функції менеджменту. В теорії управління виділяють три основні моделі прийняття рішень: класична модель; поведінкова модель; ірраціональна модель.

Враховуючи окреслені основні проблематики в рамках використання в тому чи іншому випадку однієї із вищезазначених моделей, та з метою визначення при цьому різновиду стратегічної інформації, яка необхідна керівникам, менеджерам та маркетингологам для здійснення інформаційно-аналітичної діяльності на аграрному підприємстві, при системному підході використовується така послідовність етапів прийняття управлінських рішень: встановлення основних джерел отримання інформації; налагодження системи збору, узгодження та використання аналітичної, статистичної, програмно-планової, нормативної та прогнозової інформації з метою ухвалення стратегічних управлінських рішень; формування основних принципів, вимог, властивостей, компонентів, критеріїв ефективності даної системи; формування

чіткої системи звітності відповідальних осіб; створення інформаційної бази даних стратегічної інформації; використання прикладних програм – комплексних інформаційних систем, які можуть забезпечити гнучкість і адаптивність систем підтримки прийняття управлінських рішень.

Оскільки основними методами підготовки управлінських рішень на аграрних підприємствах є: методи аналізу, моделювання, вимірів, розрахунків, експертних оцінок і ряд інших, то для керівників та інших працівників аграрних підприємств, які беруть участь у розробці управлінських рішень, важливим є системне бачення управлінських рішень.

Лише при використанні системного підходу як методологічної бази розробки управлінських рішень можливо досягти значних успіхів в управлінні аграрним підприємством. Суть його полягає у наявності: ясного бачення мети дослідження: у кожному управлінському рішенні повинен чітко простежуватись зв'язок між метою управління, ситуацією та проблемою, що виникла; повної і цінної інформації, яка використовується для вироблення та реалізації рішення; повного розкриття якісних та кількісних аспектів з конкретизацією його певних сторін [1].

Важливими елементами при системному підході до прийняття управлінських рішень є [2]:

- оцінка результатів здійснення та ефективності рішення;
- ретельний аналіз проблемної ситуації, конкретних умов та існуючих можливостей розробки і реалізації рішення;
- облік та оцінка можливих наслідків здійснення управлінських рішень, у тому числі і негативних у суміжних сферах керованої системи;
- чіткі вказівки у рішенні про порядок дій, виконавців, терміни та порядок контролю за виконанням даного рішення.

У підготовці управлінських рішень велику роль, що зростає з часом, грає моделювання з використанням математичних методів та сучасної техніки. Цінність моделювання полягає в тому, що на основі наявної інформації можна визначити структуру даного явища або процесу, глибше вивчити його ознаки та зробити глибокі змістовні висновки для управління аграрним підприємством. Моделювання дозволяє знизити (мінімізувати) ступінь невизначеності, який міститься в наявній інформації про стан і поведінку об'єкту, що вивчається, і таким чином підвищити якість і ефективність рішень, що приймаються.

У процесі прийняття рішень в умовах невизначеності, ризику і в конфліктних ситуаціях використовується апарат теорії ігор. Теорія ігор у системному підході до прийняття рішень — це теорія математичних моделей прийняття рішень, яка застосовується в наступних ситуаціях: аналіз конфліктних ситуацій; конкурентна боротьба, обмінні та торгові операції, аналіз і проектування організаційних структур управління та економічних механізмів; аналіз доцільності права першого ходу тощо [3].

Для розробки ефективних рішень, особливо глобального або стратегічного характеру, використовується метод розробки сценаріїв. Основні етапи розробки сценаріїв: аналіз ситуації з визначенням основних діючих сил, взаємостосунків між істотними чинниками, а також визначення альтернативних варіантів, динаміки їх зміни.

Крім зазначених методів, успішно використовуються при розробці рішень методи експертних оцінок та дерево рішень. В сукупності все це дає змогу оцінювати пріоритети в умовах конкретної ситуації вже на початкових стадіях розробки рішення, відшукувати не тільки проблеми, а й засоби їх розв'язання, тобто діяти цілеспрямовано, забезпечувати послідовність і наступність рішень, ритмічність і плановірність процесу їх розробки та прийняття, дозволяє розглядати кожне з них як ланку у загальному ланцюгу постановки і реалізації цілей діяльності аграрного підприємства.

Інформаційні джерела:

1. Куценко, А. В. Механізм управління ефективністю діяльності системи як необхідність для досягнення її цілі / А. В. Куценко // Економіка: проблеми теорії та практики. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2006. – Вип. 212. – С. 147–154.

2. Беліченко А.Ф., Системний підхід в дослідженні ефективності управління / А.Ф.Беліченко, О.М.Міночкіна, О.Ю.Шматко // Научные труды ДонНТУ. - Выпуск 68 // http://donntu.edu.ua/russian/sbornik/fern/vip68/68_08.pdf

3. Козаченко, Г. В. Організація інформаційного забезпечення оцінки ефективності управління підприємством [Текст] / Г. В. Козаченко, Л. М. Христенко // Экономика и управление. – 2006. – № 2–3. – С. 86–94.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВИНОГРАДАРСТВА В УКРАЇНІ

Хохлова Ю. Ю., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Виноградарство в Україні завжди було важливою галуззю агропромислового комплексу. Продукція виноградарства має виняткове значення для підвищення якості життя населення України. До того ж, галузь виноградарства була і є важливою бюджетоутворюючою складовою агропромислового комплексу України. Виноградарство в економіці Одеської, Миколаївської, Херсонської та Закарпатської областей України відіграє значну роль, забезпечуючи надходження в обласні бюджети, а також тисячі робочих місць для населення і продуктів харчування.

Сучасний стан виноградарства характеризується скороченням загальних площ насаджень виноградників, зменшенням їхньої урожайності. Спостерігається загальне падіння економічної ефективності виробництва винограду та виноробної продукції. За останні 30 років площі виноградників скоротились приблизно в три рази, а їх продуктивність – на одну третину. Українське виноградарство в промислових масштабах практично не функціонує. На сьогодні в Україні збереглось до 10 суб'єктів

господарювання, які займаються вирощуванням садівного матеріалу винограду. Станом на 2015 рік в суб'єктах господарювання, що займаються виробництвом садівного матеріалу багаторічних культур, вирощено саджанців столових сортів у кількості 202,7 тис.шт., 30 найменувань; технічних – 630,0 тис. шт., 19 найменувань; універсальних – 0,2 тис. шт., 2 найменувань [1]. Виробнича потужність цих господарств дозволяє забезпечити потреби лише дрібних товаровиробників. За останні 5 років спостерігається стійка тенденція зменшення площ виноградників України (з 87,0 тис. га до 45,4 тис. га). Станом на 2015 рік 71% виноградних насаджень перебуває на балансі сільськогосподарських підприємств, в тому числі 8% – у фермерських господарствах, і 29% – в господарствах населення. Скорочення площ виноградників відбувається в основному в великих сільськогосподарських підприємствах. В фермерських господарствах і господарствах населення площа виноградників зберігається на одному рівні.

Негативна тенденція, яка склалася у виноградарстві зумовлена економічною кризою України, недостатнім рівнем державної фінансової підтримки виноградарства та наукових досліджень, недосконалістю чинного законодавства з питань власності на землю, низьким рівнем доходу працюючих у виноградарстві, недостатнє впровадження інноваційних технологій та інвестицій в агропромислове виробництво, недостатнім рівнем розвитку інфраструктури аграрного ринку, тінізацією та монополізацією каналів реалізації продукції, відсутністю інформаційного забезпечення з питань господарювання в ринкових умовах.

Якщо врахувати, що термін створення виноградників складає 5 років, а період їх амортизації 25 років, то для збереження площ насаджень на одному рівні в структурі виноградних насаджень слід підтримувати співвідношення: 80% площ насаджень плодоносного віку і 20% – молодого віку. В Україні з 2010 року це співвідношення складає приблизно 90% до 10%. При збереженні цієї тенденції площі виноградників до 2025-2030 рр. зменшаться на 40-50%. Для підтримки площ виноградників на рівні показників 2015 р., що складає 45,4 тис. га, необхідно щорічно закладати 1,8 тис. га.

Розвиток виноградно-виноробної галузі забезпечується шляхом: визначення пріоритетів розвитку виноградарства з урахуванням зональних та регіональних особливостей, подовження терміну дії Закону України “Про збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства” до 2025 р., удосконалення механізму надання державної підтримки виноградарству та забезпечення розвитку виноробства з урахуванням вимог СОТ, розробки Виноградного кадастру в рамках загального земельного кадастру, створення організаційно-правових умов для розвитку паритетних відносин між аграрним сектором та іншими галузями економіки, урегулювання земельних відносин та раціоналізації землекористування, здійснення заходів щодо забезпечення розвитку інфраструктури ринку виноробної продукції, регулювання попиту і пропозиції, захисту ринку від імпоротної винопродукції та сировини низької якості, інноваційно-інвестиційне зміцнення матеріально-технічної бази виноградно-

виноробної галузі, впровадження екологічно безпечних, ресурсо- та енергозберігаючих технологій, удосконалення страхової та податкової політики у сфері виноградно-виноробного виробництва, формування ефективної системи забезпечення галузі кадрами шляхом підготовки фахівців за цільовим направленням та залучення молодих фахівців для роботи у виноградарстві й виноробстві, удосконалення системи управління у виноградно-виноробній галузі, розроблення галузевої нормативної і технологічної документації, яка відповідає положенням та вимогам Європейського Співтовариства за рахунок коштів, передбачених на наукові дослідження.

Інформаційні джерела:

1. Перелік садівного матеріалу плодових, ягідних, горіхоплідних, малопоширених культур, винограду та хмелю, вирощеного в Україні в 2015 році. [Електронний ресурс] // Державна інспекція сільського господарства України // Режим доступу: <http://www.disgu.gov.ua/>.
2. Рослиництво України [Текст] // Статистичний збірник за 2015 рік – К.: Державна служба статистики України, 2016. – 180 с.
3. Збір урожаю сільськогосподарських культур, плодів, ягід та винограду в регіонах України за 2015 рік [Текст] // Статистичний бюлетень // К.: Державна служба статистики України, 2016. – 104 с.
4. Митна статистика [Електронний ресурс] / Державна фіскальна служба України. Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/>.
5. Переробка винограду та виробництво виноматеріалів у 2015 році [Електронний ресурс] / Експрес-випуск // Державна служба статистики України. 15.01.2016 №13/0/06.2вн-16.

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СКЛАДСЬКОЇ ЛОГІСТИКИ

Черевчук Е. В., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

В умовах зростаючої конкуренції питання оптимізації витрат і підвищення якості обслуговування клієнтів входять до переліку ключових у діяльності сучасних дистриб'юторських компаній і роздрібних мереж. Одним з важливих ланок логістичного ланцюжка для даного напрямку бізнесу є склад розподілу, ефективність функціонування якого, в кінцевому підсумку, в значній мірі впливає на ефективність бізнесу в цілому.

Склади в логістиці багато в чому відіграють як позитивну, так і негативну роль. Негативною стороною складування є зростання вартості товару через витрат з утримання запасів на складах. Це - витрати на складські операції, оренду складу, поточні витрати з утримання запасів на складах, зарплати робітникам, опалення і так далі. Позитивна роль складування полягає в тому, що забезпечується вирівнювання виробництва, створюються необхідні технічні та організаційні умови для комплектації вантажів, концентрації і розподілу запасів, а також своєчасне обслуговування клієнтів, що знаходяться у віддалених регіонах країни [1].

Виходячи з цього, складське господарство створено для прийому вантажопотоку з певними параметрами за якістю, за кількістю і за часом, а після його переробки, для видачі вже з іншими параметрами споживачеві. Така процедура повинна виконуватися з точки зору економіки як можна більш ефективно. На рух матеріальних потоків в логістичному ланцюзі дуже впливають проблеми, пов'язані з функціонуванням складів, що в кінцевому результаті впливає на витрати обігу в загальному і цілому.

На даний момент часу основним напрямком в розвитку логістики складування стало підвищення гнучкості та ефективності використання інформаційних технологій, що необхідно для задоволення зростаючих вимог споживачів до асортименту і умов поставок. Удосконалення інформаційних технологій, автоматизація складського процесу збільшують гнучкість, даючи можливість складським операторам швидше реагувати на зміни і оцінювати результати діяльності в самих різних умовах [2].

Зростання обсягів вантажопереробки, а також безперервно зростаючий рівень вимог до якості складського сервісу змушують керівництво компаній замислюватися про інструменти підвищення ефективності функціонування складу. Одним з таких інструментів є система автоматизованого управління складом (Warehouse Management System - WMS).

Виділимо кілька ключових факторів за рахунок яких можлива економія в результаті використання WMS.

Зниження трудових витрат на вантажопереробку і витрат на використання спеціальної техніки для організації вантажопереробки (перш за все, мова йде про витрати на персонал, який здійснює складську вантажопереробку, а також про витрати на складську техніку). Головною відмінністю WMS від систем складського обліку є саме управління складськими операціями, а не констатація факту їх здійснення. У процесі управління WMS вирішують завдання управління прийманням та розміщенням запасів на складських місцях, накопиченням і відвантаження товарів споживачам (як зовнішнім, так і внутрішнім), а також цілий ряд інших специфічних завдань внутрішньоскладської вантажопереробки. І всі ці процеси здійснюються на підставі автоматичних рекомендацій WMS.

WMS бере на себе функцію носія знань і "ділиться" цими знаннями з співробітниками складу в процесі призначення завдань на виконання операцій. Причому максимальний ефект досягається поєднанням використання WMS і

радіотерміналів: в даному випадку завдання передаються співробітнику в режимі реального часу, і від співробітника потрібно тільки акуратність їх виконання без необхідності "фантазувати" в процесі виконання своїх посадових обов'язків. Таким чином, досягається максимальна швидкість навчання нових співробітників, а взаємозамінність персоналу стає гнучким інструментом оптимізації чисельності персоналу за рахунок можливості швидкого, без втрати продуктивності, переміщення простоюють співробітників на найбільш завантажені ділянки робіт.

Підводячи підсумок всього вищесказаного, можна прийти до висновку, що для максимально продуктивною та ефективною діяльності роботи складу і складського господарства в цілому, необхідна самоорганізація праці, освічені кадри, новітні технології, що дозволяють знизити людських фактор, поступово зводячи на мінімум витрати. Логістична система необхідна бути гнучкою для оптимального вирішення поставлених завдань, організації оперативного обліку, менеджменту, контролю, і планування.

Інформаційні джерела:

4. Белозерцева Н. П. Классификация инструментов регулирования предпринимательских структур транспортной отрасли / Н. П. Белозерцева, А. Ю. Ломаева, Р. И. Юлдашева // Современные проблемы науки и образования. – 2014. – №2. – С. 397.

5. Гаджинский А. М. Практикум по логистике / А. М. Гаджинский. – 8-е изд. – М. : Дашков и Ко, 2012. – 120 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ У ДІЯЛЬНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Черепньова А. О., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Інноваційна діяльність є важливою складовою підвищення ефективності розвитку сільськогосподарських підприємств. Її результативність залежить від професійного рівня наукових кадрів та спеціалістів аграрного виробництва. Незважаючи на великий інноваційний потенціал аграрної науки, використовується він недостатньою мірою і щороку втрачається. Сучасні проблеми функціонування аграрних підприємств зумовлені економічною дискримінацією, відсутністю необхідних превенцій та державних заходів стосовно подолання наслідків економічної кризи. Інноваційна політика має забезпечувати сталий розвиток господарюючих суб'єктів на основі організації та управління інноваційною діяльністю аграрних підприємств.

У сільському господарстві необхідно розглядати впровадження інновацій як послідовність наступних етапів: розробка інновацій, їх перевірка, відтворення та їх впровадження у діяльність. Набір ознак класифікації інновацій дозволяє раціонально організувати інноваційну діяльність підприємства. Позитивними наслідками

ефективно організованої технології впровадження інновацій у діяльність сільськогосподарських підприємств є: розробка та впровадження інновацій, пов'язаних з новими сортами рослин, виведенням нових порід тварин, застосуванням нової техніки тощо. Так, наприклад, до біологічних інновацій входять: нові сорти та гібриди сільськогосподарських рослин, нові породи тварин, птиці, стійких до шкідників та хвороб. До технічних інновацій відносяться нові види техніки, обладнання, технології обробки сільськогосподарських культур, технології у тваринництві. До хімічних інновацій відносять нові добрива, їх системи, засоби захисту рослин. Відтворенням інновацій у сільському господарстві займаються насінницькі господарства (виращування елітного та репродукційного насіння нових сортів, гібридів сільськогосподарських культур); племінні заводи (розведення чистих порідних ліній тварин); машинобудівні підприємства (серійний випуск нової сільськогосподарської техніки); біологічні фабрики (випуск вакцин тощо).

Для ефективного розвитку сільськогосподарського підприємства та покращення інноваційного потенціалу необхідною умовою є забезпечення взаємозв'язку таких факторів як: інвестиційна підтримка, сільське господарство, промисловість, що виробляє засоби для сільського господарства, переробна промисловість, інфраструктура інноваційної діяльності, науково-технічне співробітництво у системі агропромислового комплексу, покращена система нормативно-законодавчих актів.

До позитивних змін впровадження інновацій у виробництво сільськогосподарської продукції можна віднести: підвищення урожайності культур; підвищення рентабельності діяльності підприємства; підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках; підвищення якості продукції та економія виробничих ресурсів; впровадження енергозберігаючих та ресурсозберігаючих технологій тощо.

У сучасних економічних умовах в Україні необхідно розробити систему стимулювання з боку держави та сприяти активній діяльності держави щодо відкритості кордонів України до міжнародної співпраці у сфері сільського господарства. Продовження дослідження необхідно спрямувати на виявлення напрямків залучення інвестицій для впровадження інновацій у діяльність вітчизняних сільськогосподарських підприємств.

Інформаційні джерела:

1. Янковська О. І. Особливості інновацій в сільському господарстві / О.І.Янковська // Економіка ХХІ століття: виклики та проблеми. — 2012. — № 4. — С. 30—33.
2. Мартинюк М. А. Інновації в сільському господарстві / М.А.Мартинюк, Т. М. Ратошнюк // Наука й економіка. — 2014. — № 2 (34). — С. 94—98.

ПЕРЕДУМОВИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Юраш О. С., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Сільськогосподарське виробництво, побудоване на раціональних засадах, безумовно повинно починатися з оптимального розподілу площ угідь між різними видами їх використання. Трансформація сільськогосподарських угідь як свідомий процес перетворення одних угідь в інші, з точки зору традиційної економічної науки, має за мету забезпечення оптимального складу угідь і підвищення ефективності використання землі. Результатом трансформації має стати формування складу та структури угідь, які найбільш повно відповідають цілям суб'єкта господарювання.

Питання трансформації земельних угідь, особливо земель сільськогосподарського призначення, набувають особливої актуальності в період становлення ринку землі. Крім того, у межах самого сільськогосподарського використання земель актуальною є розробка механізмів недопущення надмірної розораності земель, погіршення їх екологічного стану внаслідок нераціонального використання.

До основних цілей трансформації сільськогосподарських угідь слід віднести: 1) розширення площ ріллі як більш продуктивних земель; 2) залучення до складу ріллі невеликих ділянок малоприсаєдбаних земель для кращої механізації польових робіт; 3) розміщення об'єктів будівництва і транспортних мереж; 4) поліпшення повітряно-водного режиму ґрунту. Перші дві цілі забезпечують зростання результативності поточної господарської діяльності в поточній і найближчій перспективі, а останні дві – зростання цінності агроекологічної системи території. Для конкретного сільськогосподарського підприємства спонукальною підставою для трансформації земельних угідь може одночасно виступати одна або декілька із зазначених цілей. Трансформацію сільськогосподарських угідь у Миколаївській області наведено у таблиці 1.

Таблиця 1 Трансформація земельної площі та сільськогосподарських угідь у Миколаївській області на 2016 рік

	Загальна земельна площа	Сільсько- господарськ і угіддя	У тому числі		
			рілля	сіножат і	пасовищ а
Усього земель	2458,5	2006,0	1699,2	3,9	264,1
Землі сільськогосподарських підприємств і громадян	1809,8	1777,2	1646,8	0,9	98,8
Землі сільськогосподарських підприємств	1008,6	993,2	939,3	0,8	40,2
державних	58,6	54,5	47,9	–	5,8
недержавних	950,0	938,7	891,4	0,8	34,4
з них фермерських господарств	260,2	258,6	244,5	0,3	13,0
Землі громадян	801,2	784,0	707,5	0,1	58,6

Землі користувачів інших категорій	648,7	228,8	52,4	3,0	165,3
------------------------------------	-------	-------	------	-----	-------

Джерело: Головне управління статистики у Миколаївській області, 2017

Доцільність трансформації подеколи видається суперечливою на різних рівнях аналізу. Наприклад, для окремого сільськогосподарського підприємства збільшення площі ріллі забезпечує вищі обсяги виробництва і прибутку в поточному періоді. Але для території регіону чи країни у цілому така поведінка сільськогосподарських виробників загрожує втратою економічного потенціалу в майбутньому та екологічною катастрофою. Підтвердженням цієї негативної тенденції є найвищий у світі рівень розораності сільськогосподарських угідь в Україні і, як наслідок, значна частка земельних угідь, пошкоджених вітровою та водною ерозією. Зменшення рівня розораності угідь і відновлення земель після пошкодження шляхом упровадження інтенсивного типу господарювання також тісно пов'язані із процесом трансформації земельних угідь.

Вищезазначені процеси призвели до того, що нині урожайність основних сільськогосподарських культур в Україні у 2–4 рази нижча, ніж у європейських країнах, до обробітку залучені значні площі низькопродуктивних деградованих земель. Тому, на думку фахівців, нагальною проблемою є оптимізація земельного фонду країни, зменшення його сільськогосподарської освоєності та розораності, що дасть можливість покращити екологічний стан агроландшафтів, інтенсифікувати виробництво завдяки концентрації коштів на меншій земельній площі. Досягнення вказаної оптимізації і має відбуватися через науково-обґрунтовану трансформацію земельних угідь.

Варто наголосити на тому, що підвищення ефективності процесів трансформації сільськогосподарських угідь напряму пов'язано із забезпеченням проведення таких трансформацій на принципах системності, контрольованості й відповідальності всіх суб'єктів, причетних до вказаних процесів. Пріоритетні напрями оптимізації територіальної структури землекористування повинні базуватися на врахуванні земельно-ресурсної бази, динаміки розселення, регіональних особливостей розвитку продуктивних сил; здійсненні заходів щодо екологічного планування територій, зокрема консервації малопродуктивних, деградованих та технічно забруднених угідь; обмеженні відведення продуктивних угідь для несільськогосподарських цілей; застосуванні економічних важелів впливу на суб'єктів господарювання щодо забезпечення сталості оптимальної структури агроландшафтів.

Отже, трансформація земельних угідь – це достатньо широке поняття, яке може складатися із керованих і некерованих людиною процесів. Фактично, біологічні та ґрунтоутворюючі процеси, які визначають склад (тип) ґрунтів, є природною трансформацією земель. Ця природна трансформація здатна прискорюватися, сповільнюватися або змінювати свій вектор розвитку під впливом господарської або

іншої діяльності людини. У результаті природних трансформацій змінюється якісний склад конкретних земельних ділянок.

Інформаційні джерела:

1. Ковалів О. І. Звершення земельної реформи в Україні: нова парадигма: монографія / О. І. Ковалів. – К. : ДІА, 2016. – 416 с.

2. Третяк А. М. Землеустрій в Україні: теорія, методологія: монографія / А. М. Третяк. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2013. – 488 с.

СЕКЦІЯ 2. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ТА ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Інвестиційний проєкт

ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

Клочан І. В., д-р екон. наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

Теоретичні основи інвестиційного аналізу складають систему методів і показників обчислення ефективності (привабливості) інвестування. Світовий досвід накопичив значну кількість методів і прийомів щодо проведення інвестиційного аналізу, які доцільно використовувати і стосовно вітчизняного аграрного сектора економіки. В більшості наукових джерел відмічаємо поділ зазначених методів на три основні групи:

- перша – порівняння грошових надходжень з витратами;
- друга – методи ґрунтовані на аналізі бухгалтерської звітності;
- третя – теорія часової вартості грошей [3].

Визначені групи методів дозволяють на достатньо обґрунтованому рівні здійснити професійний аналіз інвестиційних проектів або об'єктів і порівняти їх інвестиційну привабливість у разі необхідності.

Нині в наукових дослідженнях і на практиці розроблено і використовується значна кількість методів та методик визначення ефективності інвестицій. Значний результативний вплив їх застосування на перспективу розвитку бізнесу зумовлює активну науково-дослідну та практичну роботу в напрямі їх удосконалення. Разом з тим, для оцінки інвестицій, здійснюваних у сільське господарство та на сільськогосподарських підприємствах, відповідні методики розроблені недостатньо чітко.

Основоположним принципом формування методичної бази оцінки ефективності інвестицій в аграрний сектор економіки має бути всеохоплення можливих аспектів інвестування та акцентування на найбільш важливих з них. Іншою вимогою має стати наскрізність аналізу, що дозволила б дослідити проблеми ефективності інвестицій за вертикаллю «інвестиційний проект – суб'єкт господарської діяльності або їх група – галузь на регіональному та національному рівнях». Виконання та поєднання даних принципів дозволить організувати аналіз на основі різних рівнів оцінки та результатів інвестування, що наведено на рисунку 1.

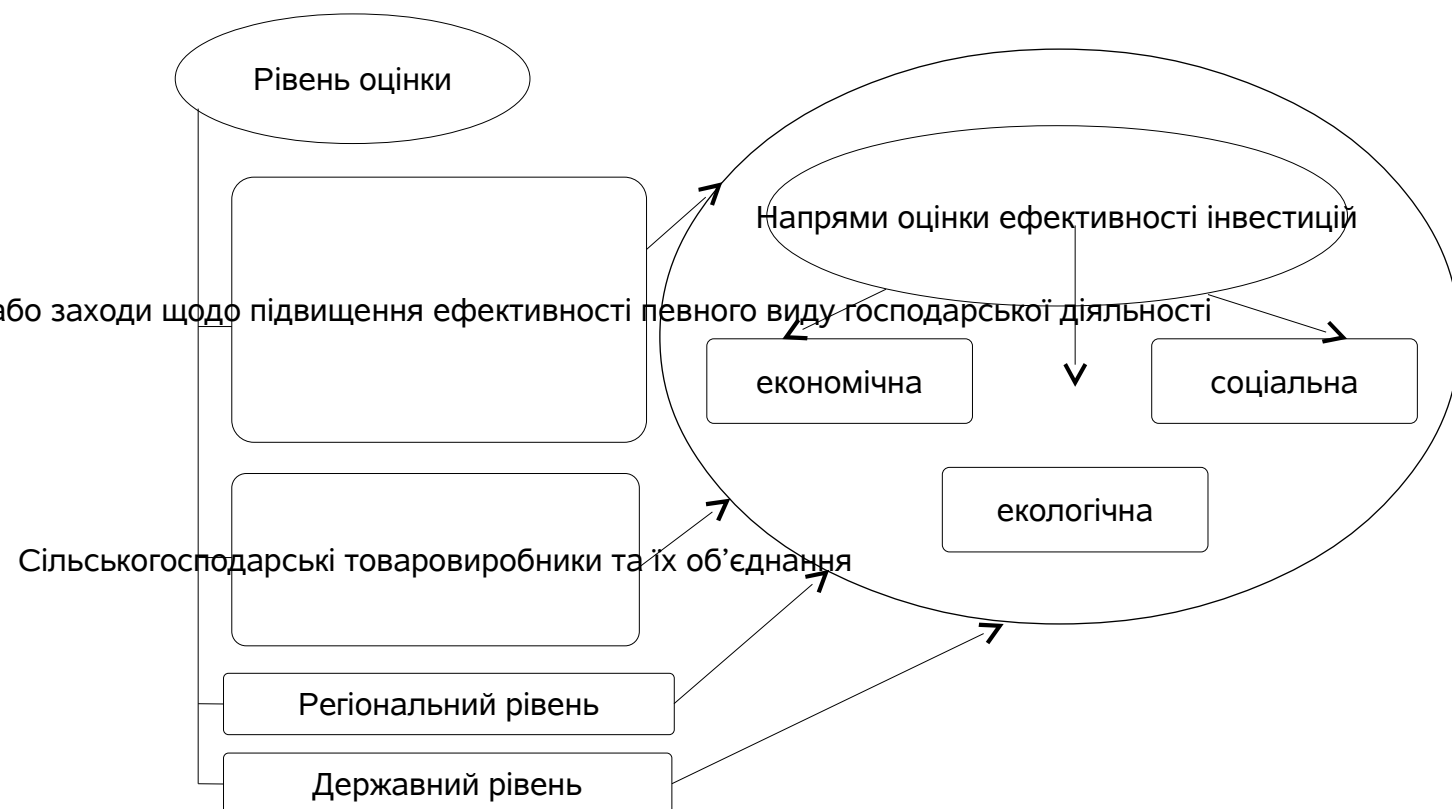

Рисунок 1 – Аналіз оцінки ефективності інвестицій в аграрний сектор економіки

Залежно від завдань аналізу напрями оцінки та її рівні можуть змінюватися і відповідно для кожного з них буде різний набір якісних та кількісних показників. Разом з тим, практика свідчить, що необхідно враховувати альтернативи суб'єктів, що можуть бути зацікавлені в результатах оцінки ефективності інвестицій. Залежно від цього змінюються показники, що застосовуються в процесі аналізу. Таким чином, встановлення необхідних показників оцінки ефективності інвестицій знаходиться у точці перетину трьох площин: суб'єкта оцінки, її рівня та безпосередньо напряду (залежно від виду результату інвестицій).

Інформаційні джерела:

1. Борисова В.А. Особливості залучення інвестицій в агропромислове виробництво / В.А. Борисова // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент». – 2012. – №4(52). – С. 106-111.
2. Економічний довідник аграрника. – К. : Держвидав «Преса України», 2003. – 799 с.
3. Кузьмін Є.С. Методи визначення ефективності інвестицій підприємств молочної промисловості [Електронний ресурс] / Є.С. Кузьмін // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2012. – вип. 22, ч. II. – С. 1–7. – Режим доступу : http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_22%282%29_ekon/stat_20_1/44.pdf.

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВАРОВИРОБНИКІВ - ПЕРШИЙ КРОК ДО АКТИВІЗАЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ТА ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АГРАРНІЙ СФЕРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Піюренко І. О., д-р екон. наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

Аграрний сектор України з його базовою складовою, сільським господарством, є системоутворюючим в національній економіці, формує засади збереження суверенності держави – продовольчу та у визначених межах економічну, екологічну та енергетичну безпеку, забезпечує розвиток технологічно пов'язаних галузей національної економіки та формує соціально-економічні основи розвитку сільських територій.

Конкурентоспроможний розвиток аграрного сектора національної економіки залежатиме від того, який спосіб формування вертикально-інтегрованих структур використовується при їх створенні: «знизу-вверх» (прогресивний) чи «зверху-вниз» (регресивний).

Інтеграційні процеси в аграрному секторі економіки України в основному можуть здійснюватися шляхом: участі сільськогосподарських товаровиробників у горизонтальній інтеграції, участі у вертикальній інтеграції, участі у кооперації, корпоратизація, участь у кластеризації, комбіновані перетворення.

У сучасних умовах децентралізації влади і реформи місцевого самоврядування кластеризація повинна стати ефективним інструментом підвищення конкурентоспроможності регіонів України та регіональних складових аграрного сектора [1].

Не менш важливим вважаю розвиток коопераційних процесів як один із найперспективніших шляхів підвищення конкурентоспроможності аграрного сектора, що у найбільшій мірі враховуватиме інтереси дрібних сільськогосподарських товаровиробників.

Але, не дивлячись на всі перспективи щодо інтеграції аграрного сектору економіки України у світовий економічний простір залишаються і проблеми, що уповільнюють процеси інтеграції та трансформації. До таких проблемних питань можна віднести:

- нерівномірність розвитку різних форм господарювання (укладів) при послабленні позицій середньо-розмірного виробника внаслідок створення для різних за розмірами та соціальним навантаженням економічних суб'єктів формально однакових, але не рівних умов господарювання;

- недостатність нормативно-правових засад та відсутність мотивації до кооперації та укрупнення дрібних сільськогосподарських виробників в рамках сільських громад, низька товарність виробництва продукції, ослаблення економічного підґрунтя розвитку сільських громад;

- нестабільні конкурентні позиції вітчизняної сільськогосподарської продукції та продовольства на зовнішньому ринках через не завершення процесів адаптації до європейських вимог щодо якості та безпечності сільськогосподарської сировини та харчових продуктів;

- низькі темпи техніко-технологічного оновлення виробництва;

- ризики збільшення виробничих витрат через зростання зношеності техніки, переважання використання застарілих технологій, при зростанні вартості невідновлювальних природних ресурсів в структурі собівартості;

- значні втрати продукції через недосконалість інфраструктури аграрного ринку, логістики зберігання;

- відсутність мотивації виробників до дотримання агроекологічних вимог виробництва;

- обмежена ємність внутрішнього ринку сільськогосподарської продукції та продовольства, обумовлена низькою платоспроможністю населення;

- недостатня ефективність самоорганізації та саморегулювання ринку сільськогосподарської продукції та продовольства, складність у виробленні консолідованої позиції сільськогосподарських товаровиробників у захисті своїх інтересів;

- непроінформованість значної частини сільськогосподарських виробників про кон'юнктуру ринків та умови ведення бізнесу в галузі;

- незавершеність земельної реформи.

Ці проблеми є нагальними для всіх товаровиробників аграрної продукції, що безумовно негативно впливає на їх конкурентоспроможність.

То ж ми бачимо, що не конкурентоспроможні товаровиробники не можуть швидкими темпами інтегруватись у світовий економічний простір.

З огляду на вищезазначене, стає очевидним, що для ефективної трансформації та інтеграції необхідна державна підтримка. Міністерство аграрної політики України зробило певні кроки в цьому напрямку, розробивши Стратегію розвитку аграрного сектору України. Відповідно до цієї стратегії пропонуються такі кроки по вирішенню нагальних проблем, що стосуються конкурентоспроможності продукції сільського господарства та продовольства [2]:

1) створення мотивації до технологічного переоснащення та модернізації галузей аграрного виробництва, в тому числі через стимулювання забезпечення необхідними машинами, обладнанням та виробничою інфраструктурою кооперативних структур;

2) сприяння розвитку галузевих, міжкооперативних об'єднань товаровиробників та підвищення рівня їх відповідальності за формування та дотримання галузевих балансів, за якість і безпечність продукції, виробленої її членами, в т.ч. шляхом створення колективних брендів продуктів;

3) запровадження системи узгодження економічних інтересів в ланцюжку «виробництво-переробка-торгівля»;

4) сприяння становленню системи спільної реалізації продукції національного аграрного сектору на цільових зовнішніх ринках;

5) створення умов для поглиблення переробки продукції, яка направляється на експорт;

6) формування дієвої інфраструктури аграрного ринку і забезпечення розширеного доступу виробників до організованих каналів збуту сільськогосподарської продукції, зокрема мережі складських та елеваторних потужностей, а також розширення можливостей участі малих форм господарювання в організованому ринку;

7) стимулювання раціонального розміщення і спеціалізації аграрного виробництва відповідно до природнокліматичних умов.

8) наукове забезпечення інноваційного розвитку, формування партнерських відносин між саморегульованими об'єднаннями сільськогосподарських товаровиробників, державою та галузевою наукою в сфері розвитку насінництва, селекції та племінної справи, техніко-технологічного забезпечення аграрного сектору;

9) сприяння розвитку органічного землеробства, передусім у малих та середніх господарствах.

Всі ці кроки створять сприятливі умови для процесу, в першу чергу трансформації, що у свою чергу полегшить процес інтеграції у світовий економічний простір.

Інформаційні джерела:

1. Мельник І. О. Інтеграційні процеси як складова підвищення конкурентоспроможності аграрного сектора економіки / І. О. Мельник // Ефективна економіка. - № 3, 2016

2. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року. Розроблена Міністерством аграрної політики України.

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗЕРНОВОГО МАРКЕТИНГУ НА ОСНОВІ КОМУНІКАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Долженкова І. С., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

В умовах конкуренції і диспаритету цін на сільськогосподарську продукцію успіх у веденні бізнесу залежить від того, наскільки максимально точно сільський товаровиробник зможе задовольнити потреби покупців. Тобто діє головний принцип маркетингу — не продавати те, що зробили, а виробляти те, що можна продати. У покупця має скластися уявлення, що робота ведеться особисто для нього. Для вирішення такого завдання використовується інструментарій маркетингу — товарна політика. Відносно товарної політики застосовні всі принципи і методи, що і в традиційному маркетингу, зокрема комунікативні методи, які є сукупністю правил комуніфікацій компанії та комунікативної взаємодії торгових марок, товарів і компаній з ринком.

Загальні принципи комунікативних методів аграрного маркетингу однакові, в той самий час для профілюючих видів продукції необхідно виробляти свою концепцію.

Розглянемо можливі варіанти комунікативної політики стосовно зернового ринку. Одна з особливостей ринку зерна з точки зору маркетингу — відносна однорідність цього товару, якісні показники якого виступають об'єктом стандартизації з позиції вимог до борошнистої, вмістом клейковини та інших технологічних показників. Це дещо обмежує можливості маневрування в застосуванні необхідних інструментів комунікацій (наприклад, реклами), оскільки конкретному товаровиробнику складно виділити ті чи інші властивості, властиві тільки його продукції. Може йтися в основному про надання інформації про технологічні параметри.

Комплексна система інтегрованих комунікацій передбачає застосування наступних основних елементів: інформування, цілі комунікації, місце контактів, учасники маркетингового процесу, тип маркетингової комунікаційної діяльності. У ситуації, де підприємство-виробник вже має деякі види контактів, які виникають в процесі рекламної кампанії, фахівці з маркетингу можуть заздалегідь їх планувати. Однак найчастіше контакти відбуваються незалежно від раніше розроблених планів, в тому числі в результаті поширення певної інформації серед покупців. Для найбільшої ефективності впливу на цільову аудиторію необхідно розглядати можливі контакти з

споживачем як важливу частину маркетингової програми. Для успішної реалізації останньої важливо щоб маркетингове звернення в кожному місці контакту орієнтувало на будь-які унікальні властивості пропонованої продукції, наприклад - звертати увагу на те, що природно-кліматичні умови сприяють виробництву високоякісної товарного і насіннєвого зерна.

В даний час приділяється багато уваги інноваційним інформаційним технологій, розвитку глобальних мереж, в результаті чого з'явилася можливість використовувати ці елементи маркетингу через Інтернет. Інформаційні технології в останні десятиліття істотно впливають на ведення аграрного бізнесу.

Інтернет дає можливість робити аналіз ринку, конкурентів і споживачів як за первинними дослідженнями, заснованими на даних, отриманих в результаті проведених досліджень підприємством в мережі, так і на основі вторинної інформації, опублікованої в Інтернеті і взятої з інших джерел. Витрати на проведення таких робіт в Інтернеті мінімальні.

Цінова конкуренція в Інтернеті давно перестала бути вирішальним інструментом на ринку сільськогосподарської продукції в зв'язку з прозорістю її формування. При формуванні цінових стратегій в Інтернеті потрібно враховувати традиційні принципи ціноутворення і особливості Інтернет-середовища. В даний час на практиці підтверджується, що одним з найбільш ефективних інструментів Інтернет-маркетингу є web-сайт. За рахунок скорочення накладних витрат і перенесення вартості сайту на рекламодавців, які розміщують на ньому рекламну інформацію, ціноутворення стає більш гнучким, ніж в традиційному маркетингу.

В іншому випадку пропонується два шляхи вирішення проблеми утримання сайтів. Перший — кооперативне розвиток маркетингу, тобто створення кооперативів або асоціацій, до функцій яких входило б освоєння нових ринків і просування продукції своїх учасників. Цей напрямок характерний для середніх і малих сільськогосподарських підприємств, які знаходяться у віддалених районах і мають невисоким фінансовий потенціал.

Другий шлях — розширення корпоративних принципів і форм аграрного маркетингу, тобто входження сільськогосподарських підприємств до складу холдингу. Цей напрямок розвивають вертикально інтегровані агропромислові холдинги, які займають лідируючі позиції в різних сегментах агропродовольчого ринку.

Необхідною умова конкурентоспроможності регіональних виробників зерна та переробних підприємств, на наш погляд, є їх об'єднання в інтегроване комунікативне співтовариство. Провідну роль в цьому процесі повинна взяти на себе Міністерство аграрної політики та продовольства, яке, використовуючи адміністративний ресурс і економічні важелі стимулювання (але не обмеження), може впливати на учасників виробничого процесу на території країни. Об'єднання регіональних товаровиробників дозволить успішніше відстоювати їх інтереси на внутрішньому ринку. Крім того, державні органи, що займаються питаннями правового регулювання бізнесу, можуть надати великий вплив на роботу багатьох сільськогосподарських організацій.

Інформаційні джерела:

1. Кундєєва Г. О. Маркетингова стратегія розвитку зернового комплексу аграрного сектору України / Г. О. Кундєєва, О. А. Куліш // Наукові праці Національного університету харчових технологій. — 2017. — Т. 23, № 4. — С. 81-88.
2. Мандич О. В. Організація маркетингової діяльності в зернопродуктовому підкомплексі України / О. В. Мандич // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. — 2015. — Вип. 161. — С. 233-238.

СТАН ТА СТРУКТУРА ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА У ВЕСЕЛИНІВСЬКОМУ РАЙОНІ

Загребаленко К. С., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Стан розвитку продуктивних сил сільського господарства значною мірою визначається збалансованістю його галузей – рослинництва, тваринництва, організації послуг у сільському господарстві, допоміжного виробництва, складського господарства, тощо. Це складна виробнича соціально-економічна система, яка є вертикально інтегрованою і скоординованою сукупністю, зайнятою виробництвом продовольства, його зберіганням, переробкою і доведенням до споживача. Разом з тим, аналітична оцінка процесів, які відбуваються в аграрному секторі як в цілому по Україні та регіонах, так, зокрема і в окремих районах та пересічних сільгосппідприємствах протягом останніх років, дає підстави для висновку про те, що сучасна структура виробництва деформована і не відповідає потребам раціонального використання ресурсного потенціалу суб'єктів господарювання [1].

Оптимальна виробнича структура – це кількісне співвідношення між галузями, яке забезпечує виконання договірних обов'язків з продажу продукції, дозволяє найбільш повно і ефективно використовувати готівку, додатково залучати виробничі ресурси і отримати найвищий економічний ефект.

Нами було проаналізовано структуру валової продукції аграрного сектору окремо по галузях Веселинівського району з 2014 р. по 2016 р., внаслідок чого встановлено, що головна тенденція полягала у зростанні питомої ваги валової продукції рослинництва та зменшенні питомої ваги продукції тваринництва. Зокрема, якщо у 2014 р. питома вага галузі рослинництва у Веселинівському районі дорівнювала 97,4 2%, а тваринництва — відповідно 0,2% та послуг у сільському господарстві 2,4 %, то в 2016 р. дане співвідношення вже становило 99,2%, 0 % 0,8 %. Загалом середній щорічний приріст питомої ваги галузі рослинництва становив 0,9% і на цю ж величину відбувалося зменшення питомої ваги інших галузей агровиробництва Веселинівського району.

У переважній більшості європейських країн та США співвідношення галузей сільського господарства (рослинництва і тваринництва) складається на рівні приблизно 50 : 50. Окремі країни світу, такі як Аргентина, Данія мають більшу питому вагу галузі тваринництва (90:10) . Аналогічне співвідношення у структурі виробництва вітчизняного сільського господарства слід розглядати як таку, яка склалася під дією об'єктивних факторів, що має під собою цілу низку проблемних моменти. Наприклад, збільшується сезонність виробництва в сільському господарстві, тобто після закінчення збирання урожаю багато працівників фактично втрачають робочі місця або отримують мінімальну заробітну плату. З іншого боку орієнтація на виробництво продукції рослинництва не дозволяє оптимізувати структуру посівних площ, що негативно впливає на його фізико-хімічні властивості. Крім того, через скорочення питомої ваги тваринництва, суттєво зменшилася й кількість зайнятого населення на селі. Отже, структура виробництва повинна бути в тій чи іншій мірі трансформована в більш оптимальну. Проте постає питання, за рахунок яких культур відбувається зростання обсягів виробництва в галузі рослинництва.

Таблиця 1. Склад і структура товарної продукції рослинництва в сільськогосподарських підприємствах Веселинівського району

Галузь	2014 р.		2016 р.		2016 р. у % до 2014 р.
	тис. грн	%	тис. грн	%	
Зернові та зернобобові — всього	154110,8	36,9	487386,6	47,5	316,3
з них - пшениця (озима і яра)	93398,7	22,3	345700,9	33,6	368,7
гречка	20,4	0,01	-	-	-
кукурудза на зерно	27955,2	6,7	22961,3	2,2	82,1
ячмінь (озимий ярий)	32573,5	7,8	94933,8	9,3	291,4
горох	-	-	21596,5	2,1	-
овес	5,7	0,01	-	-	-
просо	157,3	0,01	2194,1	0,2	1394,9
Соняшник	251439,5	60,1	535732,7	52,2	213,1
Ріпак озимий	11568,7	2,8	-	-	-
Баштанні продовольчі (кавуни, дині)	47,7	0,01	102,1	0,01	214,0
Виноград	859,9	0,2	2591,8	0,3	301,4
Інша продукції рослинництва	150,6	0,01	724,6	0,1	481,1
Продукція рослинництва – всього	418177,2	100,0	1026537,8	100,0	245,5

Наведений аналіз складу і структури товарної продукції галузі рослинництва у Веселинівському районі допоможе знайти відповідь (табл.).

Зростання обсягів виробництва в галузі рослинництва на сільськогосподарських підприємствах Веселинівського району відбувається в основному за рахунок зернових культур, соняшнику, винограду та іншої продукції рослинництва. Аналіз показав, що в структурі товарної продукції рослинництва питома вага зернових культур коливалася з 36,9 % (2014 р.) до 47,5 % (2016 р.).

Зокрема, спостерігається збільшення долі товарної продукції в структурі зернових культур за рахунок таких культур як пшениця, ячмінь озимий та просо. Зменшилися такі показники в складі товарної продукції рослинництва: кукурудза на зерно на 18%, загалом виведено з виробництва гречку та овес. Виручка від реалізації соняшнику у складі товарної продукції рослинництва Веселинівського району має тенденцію до зростання, а саме в 2,1 рази. Питома вага ріпаку в 2014 р. складала 2,8 %, а в 2016 р. жодне підприємство досліджуваного району не займалося його виробництвом. Взагалі товарна продукція рослинництва у Веселинівському районі за період з 2014 р. по 2016 р. зросла в 2,5 рази – це відбулося за рахунок виробництва та реалізації фактично всіх культур за винятком кукурудзи на зерно.

Отже, співвідношення галузей сільського господарства Веселинівського району є не оптимальним. Зростання обсягів виробництва в галузі рослинництва в значній мірі обумовлене значним збільшенням обсягів культур, які будучи високорентабельними обумовлюють зменшення урожайності, а значить і обсягу продукції в майбутньому.

Інформаційні джерела:

1. Данько Ю. І. Формування конкурентної галузевої структури підприємства з врахуванням кон'юнктури на ринку агропродовольчої продукції : [Електронний ресурс] / Ю. І. Данько. 2016. – Режим доступу : <http://mer.fem.sumdu.edu.ua/>

2. ФАО : Положение с продовольствием в мире [Интернет ресурс]. – Режим доступа <http://www.fao.org/>

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Зернюк О. В., канд. техн. наук, доцент

Полтавський національний технічний університет імені Ю. Кондратюка

Конкурентна політика організації розробляється відповідно до характеру конкурентного середовища і з урахуванням існуючого конкурентного потенціалу. Формування конкурентної політики будівельного підприємства передбачає реалізацію кількох етапів.

Першим етапом є формування вихідної інформації. На даному етапі це здійснюється за допомогою планово-виробничого відділу, маркетингового відділу, бухгалтерії, відділу кадрів. Вихідна інформація формується шляхом визначення потреб потенційних замовників, ідентифікації основних конкурентів, збору даних про конкурентів і постачальників, а також вибору номенклатури критеріїв конкурентоспроможності підприємства [1, 2].

Другий етап - аналіз конкурентного середовища. Він включає в себе аналіз внутрішнього і зовнішнього середовища. Відповідно здійснюється і аналіз різних напрямків управління будівельним підприємством, таких як: асортиментна політика

(включає в себе різні види будівельної діяльності, різноманітні види будівельних об'єктів), управління якістю, організаційно-економічний механізм підприємства, техніко-технологічна підсистема, операційний менеджмент, маркетингова політика і таке інше.

Третім етапом формування конкурентної політики є вибір підходу до формування конкурентної політики. Необхідно враховувати специфіку підприємства, вибрати модель функціонування, яка передбачає формування конкурентної політики на основі підходів, що орієнтуються на клієнтів, конкурентів і постачальників.

Четвертий етап - процес формування конкурентної політики. Складність процесу формування конкурентної політики будівельної організації визначається кількістю взаємопов'язаних елементів управління підприємством, ефективністю механізму їх поєднання, взаємодії. Процес формування конкурентної політики підприємства передбачає реалізацію наступних етапів:

- формування переліку законів конкуренції;
- визначення галузевих правил ведення конкурентної боротьби;
- формування політики взаємодії підприємства з прямими конкурентами;
- формування політики взаємодії підприємства з основними силами в галузі;
- зведення результатів реалізації попередніх етапів до однакової форми;
- порівняння зведених положень з існуючим конкурентним потенціалом і їх коригування;
- визначення основних положень конкурентної політики підприємства і їх затвердження вищим керівництвом.

Останнім, п'ятим етапом формування конкурентної політики є оцінка її ефективності.

Варто зазначити, що формування конкурентної політики в умовах кризи вимагає обліку причин, що обумовлюють кризовий стан. Оцінка основ антикризового управління в процесі формування конкурентної політики доцільно здійснювати з метою попередження і запобігання/подолання кризового стану.

Інформаційні джерела:

1. Степанкова А. А. Методы оценки конкурентоспособности продукции / А.А. Степанкова // Электронное научное специализированное издание «Эффективная экономика» – 2012. – № 2. - С. 52-56.
2. Савчук В.И. Системы управления конкурентоспособностью: учебник / В.И. Савчук, Д.А. Корж. – М.: Основа, 2008. – 547 с.

АГРОІННОВАЦІЇ: ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ТА КЛАСИФІКАЦІЙНІ ОЗНАКИ

Кем А. В., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

У найширшому розумінні агроінновація – це нововведення, що реалізується в аграрній сфері. Науковці пропонують різні підходи до визначення цього поняття. У

найширшому значенні агроінновації визначають як новації, які реалізуються в аграрній сфері та забезпечують відповідний економічний, екологічний, соціальний ефект [3, с. 27; 54, с. 238; 1, с.103-105].

Специфіку інновацій в аграрному секторі зумовлено особливостями самого сільського господарства, де основним фактором виробництва виступає земля, в процесі виробництва існує чітка взаємодія з живими організмами (рослинами, тваринами), виробництво має сезонний характер та високий рівень ризику. З упровадженням новацій у галузь види продукції, як правило, не змінюються, тільки набувають покращених властивостей.

Комплексний характер агроінновацій, їх складна природа, різноманітність сфер та способів використання обумовлює виділення чітких критеріїв класифікацій інновацій в агропромисловому виробництві, що дозволить більш конкретно, повно й об'єктивно оцінити інновації, визначити їх результативність і спрямованість інноваційного розвитку, а також визначити методи управління за кожною з класифікаційних груп.

Існують різні ознаки до виділення класифікаційних груп агроінновацій, які запропоновані в дослідженнях П.Т.Саблука, О.Г. Шпикуляка, Л.І. Курило, В.Ф. Федоренка [1, с. 102-106; 2, с. 25-27]. З огляду на специфіку сфери виділимо найважливіші класифікаційні ознаки агроінновацій:

1. *Ступінь радикальності* (епохальні, базисні, поліпшуючі, псевдоінновації).

2. *Сфера застосування і предметний зміст*. селекційно-генетичні інновації; виробничо-технологічні; організаційно-управлінські; соціальні інновації; екологічні інновації.

3. *Цільова спрямованість агроінновацій*. З точки зору об'єктів інновацій, якими виступають елементи економічних систем, що беруть участь у виробничих процесах, інновації в агропромисловому виробництві охоплюють ті процеси, в яких приймають участь люди, машини й устаткування, а також елементи біосистеми (тварини, рослини), існування яких в природному середовищі (за відсутності працівника) неможливе без втрат основних характеристик.

- інновації, спрямовані на вдосконалення об'єктів, які взаємодіють в процесі виробництва продукції: інновації, спрямовані на вдосконалення об'єкту «людина» (наприклад, підвищення рівня знань про суть процесів і об'єктів (про генетичний код тварини)); інновації, спрямовані на вдосконалення середової компоненти («живого» об'єкту, що бере участь у взаємодії), наприклад, виведення нової породи тварин або сорту рослин; інновації, спрямовані на вдосконалення системи механізмів, які використовуються в аграрній сфері, наприклад, підвищення надійності вузлів і агрегатів, підвищення економічності і ККД механізмів.

- інновації, спрямовані на вдосконалення взаємодій усередині агровиробничої системи: інновації, спрямовані на вдосконалення взаємодії людини і середового компонента (наприклад, уніфікація молочної залози корів методами селекції для забезпечення автоматизованого доїння); інновації, спрямовані на вдосконалення

взаємодії між людиною і машиною, (наприклад, створення більш досконалих інтерфейсів); інновації, спрямовані на вдосконалення взаємодії між механізмами і середовою компонентою (наприклад, розробка тракторів зі зниженим тиском на ґрунт, що забезпечує оптимальніші аерорежими вологості для кореневої системи); інновації, спрямовані на вдосконалення взаємодії людини і продукту (оскільки зрештою споживачем усіх продуктів є людина), наприклад, інновації у сфері споживання продуктів і ставлення до них.

- інновації, спрямовані на вдосконалення взаємодії із зовнішнім середовищем функціонування агробізнесу: інновації, пов'язані із вдосконаленням взаємодії між людиною і довкіллям, наприклад, прийняття державних програм підтримки агробізнесу, що забезпечують вибір і реалізацію найбільш екологічних проектів; інновації, спрямовані на вдосконалення взаємодії між машиною і довкіллям (створення машин, які забезпечують повніше згорання палива і наносять екології менший збиток); інновації, спрямовані на вдосконалення взаємодії між середовою компонентою і довкіллям (запобігання змиву добрив у водойми і отруєння їх); інновації, спрямовані на вдосконалення взаємодії між продуктом і довкіллям, (інновації, спрямовані на утилізацію відходів після споживання продукту (харчові відходи або упаковка)).

Отже, відмінною рисою інновацій в агропромисловому виробництві є наявність окремої групи нововведень, пов'язаних з присутністю в агровиробничій системі біологічних елементів, до яких слід відносити не лише сільськогосподарські культури і тварин, але й сільськогосподарські угіддя. Земля – найголовніший засіб виробництва в даній сфері – є особливим об'єктом інновацій.

Інформаційні джерела:

1. Саблук П. Т. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект [Текст] : Монографія / П. Т. Саблук, О. Г. Шпикуляк, Л. І. Курило. – Київ. : ННЦІАЕ, 2010. – 706 с.
2. Федоренко В. Ф. Инновационная деятельность в АПК: состояние, проблемы, перспективы [Текст] : научн. изд. / В. Ф. Федоренко, Д. С. Буклагин, Э. Л. Аронов. – М. : ФРГНУ «Росинформагротех», 2010. – 280 с.
3. Шубравська О. Інноваційний розвиток аграрного сектора економіки України: теоретико-методологічний аспект [Текст] / О. Шубравська // Економіка України. – 2012. – № 1. – С. 27–35.

ІННОВАЦІЇ В РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Мхітарян Е. Г., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Сталий розвиток сільських територій в умовах посилення глобальної конкуренції на ринку сільськогосподарської продукції та продовольства є одним з основних напрямків державної аграрної політики. На даний момент більшістю

розвинутих країн світу підтримуються концептуальні підходи в рамках SARD (Sustainable Agriculture and Rural Development – сталий розвиток сільського господарства та сільських територій) . В якості пріоритетних завдань розглядаються раціональне використання природно-ресурсного потенціалу, диверсифікація виробництва за рахунок підтримки несільськогосподарських видів діяльності та зайнятості населення, застосування інновацій та ефективних технологій, виробництво екологічно безпечної продукції.

Особливої актуальності зазначені питання набувають з огляду на ризикованість землеробства і обмеження наявних ресурсів (перш за все земельні, трудові та інвестиційні), які характерні в тому чи іншому ступеню для різних регіонів України. В цьому аспекті державна політика в галузі сталого сільського розвитку повинна бути спрямована на : створення сприятливих умов для виконання селом його виробничої та інших загальнонаціональних функцій і завдань територіального розвитку; стійке зростання сільської економіки, підвищення вкладу села в економіку країни; підвищення зайнятості, рівня і якості життя сільського населення; уповільнення процесу депопуляції, стабілізація чисельності сільського населення і збільшення очікуваної тривалості життя; скорочення міжрегіональної та внутрішньорегіональної диференціації в рівні і якості життя сільського населення; раціоналізація використання природних ресурсів і збереження природного середовища; збереження і примноження культурного потенціалу села.

Вирішення зазначених питань сприятиме ефективнішому управлінню процесами взаємодії міста та села, підтримка ініціатив з інтегрованого управління природними ресурсами, розробка стратегій з розвитку сталого туризму. Загалом, сталий розвиток сільських територій досягається за допомогою спільного вирішення наступних пріоритетних завдань: по-перше, підвищення конкурентоспроможності сільського господарства; по-друге, шляхом диверсифікації сільської економіки і підвищення якості життя селян; по-третє, раціонального використання ресурсів та захисту навколишнього середовища.

Актуальність представляють різні форми взаємодії і співпраці регіонів у виробленні напрямків зростання інноваційної активності і підприємництва, які обумовлені наступними основними факторами: по-перше, станом науково-технічного та інноваційного потенціалу території, що забезпечує зростання інноваційної складової в сільському господарстві як однієї зі сфер регіонального господарського комплексу; по-друге, наявністю відповідної інноваційної інфраструктури, що представляє собою базис інноваційної системи регіонів і дозволяє вирішувати завдання підприємницьких структур при здійсненні інноваційної діяльності – фінансово-економічне, інформаційне і експертне забезпечення; сертифікація і стандартизація; виробничо-технологічна підтримка; підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації кадрів і т. ін.; по-третє, формуванням інноваційної культури, яку прийнято визначати як готовність суспільства і / або індивіда до сприйняття та подальшого впровадження інновацій.

Таким чином, інноваційне підприємництво сільських територій пов'язано не просто з розробкою, впровадженням та використанням нововведень, а вимагає перетворення організаційно-економічного механізму господарювання, створення інституціональних, інфраструктурних та відповідних просторових умов. Крім цього, існує ряд особливостей інноваційної діяльності в сфері сільського господарства, які слід враховувати в питаннях підтримки інноваційного підприємництва сільських територій (сезонний характер діяльності, залежність процесу виробництва від впливу об'єктивних біологічних законів, наявність основних засобів і т. ін.). Так, наприклад, підвищення надоїв молока досягається не стільки за рахунок виведення нових порід великої рогатої худоби, скільки шляхом комплексного підходу до системи годування, до якості утримання тварин, продуктивності і ефективності діяльності сільськогосподарських працівників, функціонування систем охолодження і зберігання молока тощо.

Сферою взаємного інтересу і впливу може також стати науково-технологічна співпраця, яка обумовлюється можливостями акумулювання нових знань, створення інноваційної продукції при спільному використанні наявних потенцій і подальшого її впровадження в окремих галузях сільського господарства. Підтримка інноваційного підприємництва сільських територій досягається за рахунок підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських виробників, постачальників обладнання, комплектуючих, спеціалізованих виробничих і сервісних послуг, науково-дослідних і освітніх організацій.

Інформаційні джерела:

1. Герасимів З. М. Сталий розвиток сільського господарства / З. М. Герасимів // Агросвіт. – 2016. – №9. – С. 16-19.
2. Михайленко О. Г. Сталий розвиток сільського господарства: теоретичні аспекти / О. Г. Михайленко // Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Світове господарство і міжнародні економічні відносини. – 2015. – Т. 23, Вип. 7. – С. 48-57.
3. Халатур С. М. Сталий розвиток сільського господарства та його інноваційне забезпечення / С. М. Халатур // Економічний вісник університету. – 2017. – Вип. 34(1). – С. 97-105.

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Омельянович В. В., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Законом України "Про інвестиційну діяльність" інноваційна діяльність розглядається як складова частина інвестиційної діяльності, спрямована на розробку, створення й поширення нових виробів, технологій, організаційно-управлінських форм розвитку, які звісно є базовою підставою для формування або підтримки належної конкурентоздатності підприємств.

У сільському господарстві вона має певні особливості, пов'язані із його специфікою, а саме: наявністю живих організмів, сезонністю та підвищеними ризиками тощо.

Інноваційну діяльність в сільському господарстві в сучасних умовах доцільно розглядати як процес управління складними природно-економічними системами і освоєння нових технічних, хімічних і біологічних засобів, технологічних процесів.

Вона пов'язана з наступними особливостями сільського господарства: відмінності регіонів країни за природно-кліматичними умовами; тривалий процес розробки інновацій; різноманітність продукції, що вирощується, та різниця у технології годівлі тварин тощо; залежність технології виробництва у сільському господарстві від природно-кліматичних умов, дорожньо-транспортного розташування, центрів постачання та збуту продукції; різний кваліфікаційно-освітній рівень робітників сільського господарства; необхідність дослідження живих організмів та ін. [1].

У аграрно-промисловому комплексі інновації являють собою реалізацію в господарській практиці результатів досліджень і розробок у вигляді нових сортів рослин, порід і видів тварин і кросів птиці, продуктів харчування, матеріалів, технологій рослинництва, тваринництва та переробної промисловості, добрив і засобів захисту рослин і тварин, методів профілактики і лікування тварин і птиці, форм організації, фінансування і кредитування виробництва, підходів до підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів, форм організації та управління різними сферами економіки, підходів до соціальних послуг, що дозволяють підвищити ефективність виробництва.

Аграрній економіці інновації вельми необхідні: вона повинна розвиватися за рахунок модернізації і науково-технічного прогресу. В першу чергу це стосується заміни машинно-тракторного парку країни, який на сьогоднішній день зношений на 80%. Цей захід дозволить в 3-5 разів збільшити продуктивність галузі. Підприємці, які підуть шляхом переозброєння, встануть в один ряд з європейськими виробниками, ризик руйнування їхніх господарств знизиться, а рентабельність зросте.

Стримуючі фактори інноваційного розвитку сільського господарства:

- вкрай слабкий розвиток інноваційної інфраструктури аграрного сектора;
- низька інноваційна активність сільгоспвиробників;
- недостатній рівень фінансової держпідтримки;
- зниження витрат на аграрну науку;
- брак власних коштів у сільгосппідприємств на наукові розробки та впровадження інноваційної продукції;
- дефіцит кваліфікованих кадрів на селі;
- погана маркетингова робота;
- наявність механізмів, що стимулюють розвиток інноваційного процесу в сільському господарстві та ін.

Для вітчизняної аграрної науки характерні: висока міра складності організаційної структури (багато міністерств і відомств, що беруть участь у вирішенні

проблем АПК); різноманіття форм науково-технічної і інноваційної діяльності; значна питома вага в наукових дослідженнях проблем, що мають регіональний, галузевий і міжгалузевий характер; велика тривалість дослідження деяких проблем, пов'язаних з відтворювальним процесом. Ця специфіка створює певні труднощі в управлінні аграрними науковими дослідженнями і аграрною наукою в цілому [2].

Ефективним кроком на шляху нарощування обсягів виробництва вітчизняної продукції є створення спільних з іноземними інвесторами підприємств. Держава має сприяти залученню сільськогосподарськими формуваннями інвестицій з інших галузей національної економіки та сусідніх країн, причому необхідно збільшити державну підтримку середніх і малих сільськогосподарських формувань [3].

Для забезпечення стабільного розвитку сільського господарства, зміцнення економічної та технологічної безпеки галузі необхідне впровадження новітніх прогресивних технологій. Використання інновацій та техніко-технологічних розробок в аграрній сфері дасть змогу підвищити результативність її діяльності. В аграрній економіці інновації уже необхідні, і важливо щоб наші сільгоспвиробники встали на шлях переозброєння та змогли випускати на ринок високоякісну конкурентоздатну продукцію. А це можливо тільки за допомогою глобальної державної політики щодо модернізації економіки, розвитку інноваційних галузей, зміні технологічного укладу. І тільки через модернізацію економіки і розвиток інноваційних галузей ми зможемо піднятися на якісно новий рівень економічного розвитку країни.

Інформаційні джерела:

1. Руденко Г.Р. Особливості впровадження інновацій у діяльність сільськогосподарських підприємств. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/.pdf>

2. Ушачев И.Г. Проблемы формирования системы управления инновационной деятельностью в АПК / И.Г. Ушачев // Материалы международной научно-практической конференции «Инновационная деятельность в АПК: опыт и проблемы» (13-14 января 2005 г.). - М., 2005. - С.3.

3. Червен І.І. Активізація інноваційної діяльності – найважливіший напрямок підвищення ефективності аграрного виробництва/ І.І. Червен , М.І. Кареба// Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2013. – Вип. 2 . С. 3-10.

КАДРОВА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Патлах В. С., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Кадрова політика є дуже важливою складовою управління персоналом у будь-якому підприємстві. Проблеми з розвиток персоналу гостро стає при теперішньому становищі країни. Досвід багатьох зарубіжних компаній свідчить про посилення ролі управління людськими ресурсами в системі чинників, які забезпечують конкурентоспроможність. Для досягнення більш стійкого конкурентного становища підприємство повинне постійно розробляти програми розвитку персоналу, які б забезпечували працівникам задоволення багатьох потреб, розвиток і підвищення професійного й загальноосвітнього рівня [1].

Задоволенням потреб працівників та покращенням їх добробуту замиється кадрова політика. Кадрова політика – це сукупність соціально-правових, організаційно-економічних і психологічних заходів з формування, використання і відтворення трудового (кадрового) потенціалу. Метою кадрової політики є забезпечення збалансованості процесів поновлення та збереження кількісного та якісного складу кадрів. [2]. Кадрова політика не залежить від форм власності або розміру підприємства, але у різних сферах діяльності вона має свої особливості.

Кадрова політика являє собою частину управління персоналом, яка в свою чергу є фундаментом для забезпечення якісної роботи працівників. Тобто, являє собою професійну діяльність, спрямовану на максимально ефективну роботу працівників в організації.

Виділяються наступні типи кадрової політики (за різними підставами).

1) пасивна кадрова політика (немає чіткої кадрової програми, робота в режимі екстреного реагування на конфліктні ситуації);

2) реактивна кадрова політика (немає середньострокового прогнозування, хоча є програми контролю і діагностики конфліктних ситуацій, тобто програми короткострокового прогнозування);

3) превентивна кадрова політика (кадрова політика будується на обґрунтованих прогнозах розвитку ситуації; є програми короткострокового та середньострокового прогнозування, але немає програм цільового планування);

4) активна кадрова політика (заснована на короткострокових, середньострокових і довгостроково-цільових програмах можливі різні варіанти прогнозу: раціональна кадрова політика заснована на якісному і кількісному аналізі ситуації; опора на програму кадрової політики з конкретними варіантами її реалізації);

5) авантюристична кадрова політика (немає обґрунтованого прогнозу розвитку ситуації; програма роботи з персоналом будується на емоціях і "здоровому глузді")[3].

Негативним моментом в наш час є те, що на більшості підприємствах пасивна кадрова політика, керівники не бачать важливості у роботі з персоналом. Хоча позитивним моментом є те, що підприємства зацікавлені у нових кваліфікованих працівниках, тобто мають відкриту кадрову політику.

Складові елементів кадрової політики визначаються стратегією й розвитком підприємства в залежності від агресивності зовнішнього середовища і внутрішніх факторів, виділяють наступні складові елементи:

- політика добробуту – дана політика направлена на забезпечення працівників різними послугами та пільгами, ніж у інших підприємств;
- політика зайнятості – це забезпечення персоналу якісними умовами праці, забезпечення безпечних умов праці. Просування працівників та можливість побудови кар'єрної сходинки;
- політика навчання – це створення бази для навчання та підвищення кваліфікації, що дає змогу сформувати висококваліфікованих працівників. Перепідготовка здійснюється на спеціальних курсах з відривом або без відриву від виробництва;
- політика оплати праці – це надання високої заробітної плати, створення преміальної бази, що дає можливість заохочення працівників;
- політика трудових відносин – це встановлення процедур для вирішення трудових конфліктів.

Побудова якісної кадрової політики залежить від того, як розвиває підприємство її елементи. Розвиток даних елементів дає можливість підприємству забезпечувати працівників найкращими умовами праці, що дає перевагу серед інших підприємств.

Отже, для забезпечення конкурентоспроможності підприємства, регіону, країни потрібно розвивати та підтримувати працівників. Тому що кадровий потенціал є однією із складових розвитку підприємства, регіону, тощо. Управління персоналом є важливим механізмом роботи підприємства, не залежно від сфер діяльності. Тому що, управління персоналом направлений на роботу з працівниками, підвищення їх кваліфікації, розвиток, тощо, що дає виконувати функціонально та якісно свою роботу. Кадрова політика є головною частиною управління персоналом, на неї покладено згуртувати колектив та створити добробут для якісної роботи працівників.

Інформаційні джерела:

1. Григор'єва О.В. Підвищення конкурентоспроможності персоналу українських підприємств в умовах євроінтеграції [Електронний ресурс]: / О.В.Григор'єва // Науковий вісник «Ефективна економіка» №7, 2015
2. Маслова В.М. Управління персоналом [Електронний ресурс] / В.М. Маслова // Підручник. - М.: 2015. — 492 с.
3. Лебідь О.В. Ефективність управління трудовими ресурсами та їх роль у розвитку підприємств агропромислового комплексу [Електронний ресурс] / О.В.Лебідь // міжнародна науково-практична конференція ДДАУ. – 2011. – №1

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В сучасних умовах розвитку економіки України успіх інноваційної стратегії залежить не тільки від правильного вибору реалізаційних заходів, які дають змогу розробити своєчасне управлінське рішення, а також від відповідного інформаційно-аналітичного забезпечення для виконання сформованого завдання. Пошук нових методів управління суб'єктами господарювання неодмінно приводить суб'єктів господарювання до необхідності оновлення матеріальної бази, зростання ефективності виробництва, підвищення ділової активності, здійснення інновацій, випуску такої продукції, яка була б конкурентоспроможною на світових ринках.

Ефективна інноваційна діяльність насамперед залежить від чималої кількості чинників. Найбільше значення має довершеність фінансових відносин, що формуються у разі залучення різних джерел, ефективне використання фондів, наявних ресурсів, впровадження операційної стратегії [1].

Управління виробничими структурами (суб'єктами господарювання та окремими їх одиницями, ланками) у сучасному мінливому ринковому середовищі – складний процес, пов'язаний з різними ризиками і залежний від багатьох чинників [2]. За таких умов неможливо обійтися без використання сучасного математичного інструментарію, інформаційних технологій і комп'ютерних засобів.

Чітко структурована та організована система інформаційно-аналітичного середовища інноваційної діяльності аграрних підприємств виконуватиме роль, завдяки якій може відбуватися організація інноваційного процесу, реалізуватись функція управління зв'язками між суб'єктами інноваційної діяльності (дослідниками, науковцями, розробниками і промисловцями, споживачами); сприятиме вдосконаленню засобів комерціалізації результатів інтелектуальної праці, що вимагає формування інформаційної структури для забезпечення отримання та надання інформації про закінчені науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи, винаходи, розроблені технології, виявлення потреб і дослідження попиту на науково-технічну продукцію не лише для підприємств-новаторів, а й усіх суб'єктів господарювання; сприятиме інформаційній взаємодії цього середовища, аналітичній взаємодопомозі, розширенню меж інноваційної сфери, інноваційної діяльності; буде спрямована на підтримку розвитку усіх видів підприємництва, зокрема, малого бізнесу в інноваційній сфері, їхнього зростання та виживання у стартовий період у разі найбільшої потреби фінансових ресурсів [3].

Можливості, переваги застосування системи інформаційно-аналітичного середовища інноваційної діяльності [4]:

- 1) вдосконалення інформаційного простору інноваційної діяльності;
- 2) економія фінансових ресурсів;
- 3) економія часу, оскільки витрачається мінімальна кількість часу на пошук партнерів, збут, транспортування, платіжні операції, укладання контрактів, мінімальні

витрати на організацію оплати праці у грошовому еквіваленті. Відбувається швидке отримання та перероблення певного виду інформації, яку можна застосовувати в середовищі інноваційної діяльності, для ефективного ухвалення рішень і проведення контролю над їх реалізацією;

4) забезпечення доступу до різноманітних джерел інформації, які потрібні для ухвалення управлінських рішень менеджерами підприємств, за її відсутності – звернення до потенційних спеціалістів і відповідних програмних продуктів, які допоможуть підготувати потрібну інформацію. Для багатьох учасників інноваційного процесу практично неможливо отримати повний масив інформації та самостійно здійснювати пошук потрібних даних, оскільки потребують відомостей, які наявні у різних базах даних;

5) відстеження змін появи нових інноваційних ідей, можливостей для підприємств;

6) отримання учасниками інноваційного процесу загальної чи спеціальної інформації для розроблення інновацій, просування їх на ринок, для вирішення організаційних питань: пошук кваліфікованих юридичних, бухгалтерських та інших послуг, приміщень для офісу та виробництва, придбання обчислювальної й організаційної техніки, організація зв'язку тощо;

7) формування аналітичного обґрунтування управлінських рішень для замовника щодо вибору найбільш перспективних партнерів, стратегій поведінки на ринку;

8) нагромадження інформації про науково-технічні розробки, їх збереження, починаючи від винайдення ідеї до проведення їхнього виробництва, сфер застосування;

9) наявність інформації щодо потенційних партнерів, які задіяні в інноваційному процесі, включаючи усі фази, основні функції.

Результатом здійснення інноваційного процесу, взаємодії суб'єктів інноваційної діяльності є формування ефективних організаційних структур, метою яких постає втілення запропонованих інноваційних проектів у віртуальному інформаційному середовищі завдяки автоматизованому забезпеченню.

Інформаційні джерела:

1.Тараненко І.В. Фактори забезпечення інноваційної конкурентоспроможності країн в глобальній економічній системі / Тараненко І.В. // Академічний огляд. – 2010. - № 2. – С. 160 - 167.

2.Механік О. В. Конкурентоспроможність як соціально-економічна категорія : сутність, структура, класифікація, основи формування / О.В. Механік // Формування ринкових відносин. – 2006. – №10(65). – С. 27-34.

3. Бутенко Т.А. Актуальні питання розробки та впровадження інформаційних систем аграрного менеджменту / Т.А. Бутенко, Н.М. Проценко // Ефективна економіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3658>. – 2014. – №12.

4. Гесць В. М. Інноваційні перспективи України : монографія / В. М. Гесць, В. П. Семиноженко. – Харків : Константа, 2010. – 272 с.

МОДЕЛІ ВПЛИВУ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ НА ОРГАНІЗАЦІЙНУ ЕФЕКТИВНІСТЬ І КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ

Шмідт І. В., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Організаційна культура є внутрішнім джерелом формування ділової репутації підприємства. Якщо порівняти підприємство з живим організмом зі своїми органами, системами, живленням та продуктами діяльності, то саме організаційна культура являє собою дух підприємства. Едгар Шейн дає наступне визначення культури організації: «організаційна культура це інтегрований набір базових уявлень, які дана група винайшла, випадково розкрила, запозичила або досягла будь яким іншим шляхом в результаті спроб, вирішення проблем адаптації до зовнішнього середовища та внутрішньої інтеграції, які досить ефективно послужили організації , щоб бути визнаними, дієвими й гідними закріплення і передачі новим поколінням членів організації» [1].

Приведемо деякі моделі впливу організаційної культури на організаційну ефективність і конкурентоспроможність.

Модель К. Камерона і Р. Куїнна. Ця модель та відповідна до неї методика дослідження, ґрунтуються на класифікації ОК за значеннями двох шкал: 1) стабільність та контроль проти гнучкості та дискретності, 2) внутрішня орієнтація й інтеграція проти зовнішньої орієнтація та диференціації. Завдяки цій методиці можна отримати профіль не тільки існуючої культури, а й бажаної, при цьому може бути виявлено бачення нової культури, якій віддається перевага різними групами співробітників та керівників [2, с. 67].

Модель Р. Харрісона та Х. Стокса сконцентрована на тому, як люди ставляться один до одного, які їх життєві цінності, як вони мотивовані на виробництво, як використовують владу в організації. Будь-яка організація має комбінацію з чотирьох основних ОК: культура орієнтована на владу; рольова культура; культура орієнтована на досягнення та орієнтована на підтримку. Кожна з культур спонукає до різної поведінки і ґрунтується на різних людських цінностях. Чотири культури лише частково сумісні одна з одною, і вигоди від однієї культури можуть бути досягнуті тільки за рахунок деяких вигод від інших культур [3, с. 13].

Модель Сате. Вплив культури на організаційне життя В. Сате розглядає через сім процесів:- кооперація між індивідами і частинами організації;- ухвалення рішень;- контроль;- комунікації;- приналежність організації;- сприйняття організаційного середовища;- виправдання своєї поведінки. При цьому перші три процеси кореспондуються з першим, поверхневим рівнем організаційної культури або

зразками організаційної поведінки, а наступні чотири - з другим, підповерхневим рівнем, що має «ціннісну» основу [4, с.82].

Модель Пітерса-Уотермана. Т. Пітерс і Р. Уотерман виявили зв'язок між культурою і успіхом в роботі організації. Узявши за зразок успішні американські фірми і описавши управлінську практику, вони вивели ряд принципів і цінностей організаційної культури, що привели ці компанії до успіху: - віра в дії; - зв'язок із споживачем; - заохочення автономії і заповзятливості; - розгляд людей як головного джерела продуктивності і ефективності; - знання того, чим управляєш; - не займатися тим, чого не знаєш; - проста структура і нечисленний штат управління; - одночасне поєднання гнучкості і жорсткості в організації [4, с.83].

Модель Парсонса. Суть моделі полягає в тому, що для свого виживання і процвітання будь-яка організація має бути здатною адаптуватися до умов зовнішнього середовища, що постійно змінюється, домагатися виконання поставлених нею цілей, інтегрувати свої частини в єдине ціле і бути визнаною людьми і іншими організаціями тобто легітимною.

Модель Квіна-Рорбаха. Ця модель описує цінності культури організації у зв'язку з кожним окремим підходом до визначення ефективності і зіставляє перспективу одного підходу з усіма іншими. Вимір конкуруючих цінностей в моделі Квіна-Рорбаха робиться за допомогою опитувальників зі шкалою [4, с.84].

Модель організаційної культури Д. Денісона. Вона полягає в описі взаємопов'язаного впливу на ефективність організації чотирьох факторів ОК: залучення, узгодженість, адаптивність та місія. Дослідження ОК, проведені Д. Денісоном та В.С.Нілом, виявили зв'язок з такими показниками якості роботи: прибутковість (у тому числі віддача від активів – ROA; віддача від інвестицій –ROI; віддача від продажу – ROS); питома вага компанії в обороті ринку (частка ринку); якість продукту; зростання продажу; інновації; задоволеність працівників [5].

Багаторічні дослідження організаційної культури різних вчених довели, що для отримання повної картини культурних особливостей певної організації необхідно користуватися декількома моделями для одержання повної інформації.

Інформаційні джерела:

1. Шейн Е. Х. Організаційна культура і лідерство / Е. Х. Шейн; пер. з англ. під ред. В. А. Співака. — 2002. — 336 с.
2. Камерон К. С. Діагностика та зміна організаційної культури: пер. з англ. / К. С. Камерон, Р. Е. Куїнн. — 2001. — 320 с.
3. Харрісон Р. Діагностика організаційної культури / Р. Харрісон, Х. Стокс. — 28 с.
4. Стеклова О.Е. Организационная культура: учебное пособие / О. Е.Стеклова. — УлГТУ, 2007. — 127 с.
5. Денісон Д.Р. Організаційна культура [Електронний ресурс] / Д.Р. Денісон, В.С. Ніл. — Режим доступу: <http://www.denisonconsulting.com/>

СЕКЦІЯ 3. СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Ваврик О. М., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Аграрний сектор України є важливою та невід’ємною частиною єдиного комплексу, а тому його дестабілізація і кризовий стан, відповідно, негативно впливають і на всі інші галузі економіки. На рівні з такими проблемами, як порушення в сільському господарстві закону вартості (диспаритет цін), зниженням попиту на аграрну продукцію (лібералізація цін), важким екологічним станом земельних угідь (практично 15% непридатні для обробітку) до стану глибокої економічної кризи дану сферу призвели і відсутність раціональних систем і структур в управлінні на різних рівнях, нестача необхідних стратегій, концепцій і програм розвитку. Колишні методи, прийоми, інструменти для нових аграрних формувань вже не є дієвими, зарубіжний же досвід в частині класичного управління не має в нашій

країні відповідного базису для свого застосування. Тому, на нашу думку, потрібні інші, відмінні від попередніх, шляхи перебудови системи відносин для формувань агропромислового комплексу.

Як відомо, функціонування аграрного сектору відбувається під впливом багатьох тенденцій, серед яких економічні, біологічні, соціальні, чинників, які визначають специфіку і унікальність самого аграрного виробництва, що робить його найбільш складною економічною системою. Для ефективного розвитку цієї системи однією з головних умов має бути державна підтримка. Успіх аграрних перетворень, що відбуваються в економіці, напряду залежить від відношення до них держави, дієвості і ефективності її аграрної політики. Саме управління на рівні держави може або реально підтримувати і сприяти перетворенням, або проводити таку економічну і фінансово-кредитну політику, яка призведе до збитковості.

Посилення державного регулювання має стати новою тенденцією в управлінні розвитком аграрного сектору, тому що воно дасть можливість усунути недоліки господарювання в умовах сьогодишньої економіки за допомогою іншої, нової політики оподаткування, ціноутворення, кредитування. Незамінними для подальшого ефективного розвитку аграрного сектору доцільно вважати регулювання на рівні держави, яке здійснюється через: політику Національного банку України, валютне регулювання, політику щодо оподаткування (фіскальну політику), а також інвестиційну політику. Одночасно необхідно враховувати й той факт, що управління розвитком сьогоди здійснюється в умовах ринкових відносин. Отже, у сучасній діяльності державних органів на перше місце виступає не прямий вплив на аграрні формування, а створення для останніх умов, які сприятимуть в їхньої діяльності розвитку таких процесів, як маркетингові, інвестиційні, інноваційні тощо.

В аграрному секторі у результаті територіальної розосередженості і наявності біологічних об'єктів як предмету праці, залежних від різноманітних природно-кліматичних чинників, існує висока потреба в оперативності і гнучкості прийнятих рішень. За цих умов в агропромисловій діяльності має існувати спрямування на чітке розмежування повноважень в управлінні. Зважаючи на те, що території окремих адміністративних одиниць (областей) відрізняються різними природними умовами, цей факт обов'язково треба враховувати при територіальному розміщенні виробничої діяльності. Отже, для розвитку конкурентоспроможної ринкової системи господарювання важливе значення має районування, яке маємо враховувати при розміщенні підприємств аграрного сектору та визначенні їх спеціалізації, що, в свою чергу, відіб'ється на їх подальшому розвитку.

Підприємства, працюючи в аграрному секторі, повинні обов'язково піклуватися своїм розвитком. Зауважимо, що дії завжди натрапляють на протидію різних чинників як зовнішніх, так і внутрішніх. Це треба враховувати для досягнення ефективного управління розвитком підприємства. Внутрішні чинники залежать від самого підприємства. Найсуттєвішими серед них є цілі і стратегії розвитку, структура виробництва, структура управління, фінансові і трудові ресурси, обсяг і якість робіт.

Середовище, в якому працюють підприємства, формують зовнішні чинники. Серед них є такі, що чинять прямий вплив на його роботу і такі, що чинять непрямий вплив, але при цьому є практично некерованими. Чинники зовнішнього середовища доволі численні і різноманітні, а тому дуже важливо виявити серед них головні і передбачити їх вплив на розвиток окремих підприємств і аграрного сектору в цілому й виявити та врахувати можливі зміни.

Розглядаючи управління розвитком формувань аграрного сектору, можна зрозуміти його важливе значення. Таке управління вимагає підвищення якісного і кількісного рівнів використання ресурсів; застосування більш досконалих технологій і сучасного устаткування, впровадження перспективніших сортів сільськогосподарських культур і порід тварин. Крім того, управління сприяє усуненню конфліктних ситуацій в самих формуваннях. Вміння правильно визначати перспективу і черговість завдань, що виконуються, дає змогу швидко і чітко реагувати на умови, що випадково змінюються. Зрештою, все це дозволяє підвищити ефективність виробництва, забезпечує високу віддачу засобів, у результаті чого і відбудеться досягнення необхідного розвитку в роботі аграрних формувань.

Інформаційні джерела:

1. Гончаренко І. В. Соціально-економічний розвиток сільських територій регіону: проблеми теорії та практики: монографія / І. В. Гончаренко ; НАН України ; Ін-т регіон. дослід. – Львів, 2009. — 370 с.
2. Онишко С. В. Державне регулювання кластеризації економіки як напрямок розбудови національної інноваційної моделі / С. В. Онишко // Актуальні проблеми економіки. — 2010. — № 11 (13). — С. 55–61.
3. Павлов О. І. Сільський розвиток в Україні: теорія, практика, політика, управління / О. І. Павлов. — Одеса : Астропринт, 2008. — 208 с.

РОЛЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ СУСПІЛЬСТВОМ

Дрига Н. О., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Очікуваним результатом реформи децентралізації влади є формування територіальних громад. Саме вони будуть спроможні вирішити питання місцевого значення за допомогою чіткого розподілу повноважень між рівнями органів місцевого самоврядування.

Територіальна громада – жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр» [5. ст. 1].

Територіальна громада наділяється правом юридичної особи. Це говорить про те, що вона має право на здійснення господарських операцій, набувати майнові права

та вести процеси. Вона має право на формування власного бюджету, а також страхових, резервних та інших цільових фондів.

Становить практичний інтерес визначення ролі територіальної громади в реалізації так званих муніципальних прав особистості. Такі права виникають тільки у суб'єкта, котрий є членом територіального колективу, і реалізуються тільки у сфері місцевого самоврядування.

У широкому розумінні муніципальні права особистості базуються на "тріаді інтересів", що виникають у сфері місцевого самоврядування:

- інтересі території;
- інтересі територіальної громади;
- інтересі конкретного жителя-члена такої громади.

Територіальна громада як соціальне явище є особливою соціальною спільнотою з притаманними будь-якій спільноті якостями. Ознаки територіальної громади як соціального явища можна звести до наступного (Рис 1). Саме завдяки такому врахуванню всіх інтересів, які виявляються на рівні місцевого самоврядування та знаходять себе у вигляді муніципальних прав особистості, є гарантом їх існування є гармонія та взаємокомпромісність.

Місцеве самоврядування відіграє важливу роль в розвитку держави, воно надає громадянам можливість само реалізуватись, що сприяє ефективному функціонуванню влади. Особливу роль місцеве самоврядування відіграє в місцевих фінансах, які в свою чергу відіграють вагомую роль в економічній системі, впливаючи на соціально-економічне становище країни та рівень життя добробуту населення.

Місцеві фінанси є основними гарантами якості життя населення та задоволення їх потреб, на які недоцільно використовувати кошти державного бюджету. Саме тому актуальною є проблема формування місцевих фінансів для всієї фінансової системи України.

Суб'єктом фінансової діяльності та носієм місцевого самоврядування є колектив людей, об'єднаних за певними ознаками, наприклад за територіальними.

Територіальний колектив – це визнана в праві місцева спілка людей публічного характеру. Таким чином, територіальний колектив є формою організації місцевої влади.

В різних країнах територіальні колективи різняться між собою в організації та назві. Наприклад в Швеції – це комуна, а в Німеччині його називають – общиною, в Польщі – гміна. В Україні вперше поняття «територіальний колектив» було використано в офіційному документі – Конституційному договорі між Верховною Радою України та Президентом України «Про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні» на період до прийняття нової Конституції України", укладеному 8 червня 1995 року.

В 47 статті договору зазначається, що місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право територіальних колективів громадян та обраних ними органів місцевого самоврядування самостійно вирішувати всі питання місцевого

значення в межах Конституції і законів України. Там же зазначалося, що первинними суб'єктами місцевого самоврядування є територіальні колективи громадян, які проживають у селах (сільрадах), селищах, містах. [6 с.47]

Нинішні територіальні громади не є аналогом її історичного прообразу, це сформована одиниця місцевого самоврядування, яка створена державою для покращення функціонування органів місцевого самоврядування.

Таким чином, територіальна громада виступає природним і єдиним соціальним утворенням, що діє у просторових межах держави, у рамках якої реалізуються природні й повсякденні потреби та інтереси жителів певних територій системного характеру

Інформаційні джерела:

1. Батанов О. В. Конституційно-правовий статус територіальних громад в Україні : [монографія] / О. В. Батанов / за заг. ред. В. Ф. Погорілка. – К. : Концерн “Видавничий дім “ІнЮре”, 2003.

2. Бобровська О. Змістовно-порівняльний аспект публічного адміністрування на місцевому рівні / О. Бобровська, А. Зеніна-Біліченко // Публічне адміністрування : теорія та практика. – 2014.

3. Ворона П. В. Місцеве самоврядування і політичні партії в Україні : монографія / П. В. Ворона. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2008.

4. Закон України “Про добровільне об’єднання територіальних громад” від 05.02.2015 р. № 157-VIII. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>

5. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21.05. 1997 р. № 280/97-ВР – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>

6. Конституційний договір “між Верховною Радою України та Президентом України про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України ” від 28.06.1996 р. N 254/96-ВР – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1%D0%BA/95-%D0%B2%D1%80>

ЗРОСТАННЯ ІНТЕНСИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА В УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Іваненко Т. Я., канд. екон. наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

Останні роки споживання молока та молочних продуктів населенням нашої країни зменшується, знижується їх якість. В структурі виробництва продукції в галузі молочного скотарства існує суттєвий дисбаланс.

Основні обсяги виробництва молока (більше 80 %) зосереджено в особистих селянських господарствах, що не дає можливості технологічно забезпечити високу

його якість. Тому, головним завданням на сучасному етапі є розробка і впровадження необхідних заходів для збільшення валового виробництва молока, зниження його собівартості та підвищення якості.

Господарства населення, хоча й виробляють значну частку молока, однак мало впливають на ринок з огляду на незначну товарність. Тому основна мета утримання великої рогатої худоби в господарствах населення – задоволення потреби в продуктах харчування та нагромадження грошових ресурсів. Позитивна тенденція, яка відбувається в господарствах населення, в деякій мірі пом'якшує ситуацію, але кардинально вирішити її не може. Розвиткові молочного скотарства в приватному секторі перешкоджають як недостатня економічна ефективність галузі, так і її значна капіталомісткість та низка інших чинників.

Незважаючи на це, завдяки господарствам населення в країні все ще існує поголів'я корів, структура поголів'я за типами господарств, а саме 23,3% поголів'я у сільськогосподарських підприємствах і 76,7% поголів'я у господарствах населення, не відповідає сучасній світовій практиці утримання великої рогатої худоби у розвинених країнах світу.

Ситуація, яка склалася, вимагає здійснити пошуку нових форм і методів господарювання, проведення відповідного реформування відносин власності, самої підприємницької структури економічних суб'єктів та оновлення основних виробничих фондів на основі передових технологій. Тільки радикальні заходи по впровадженню нових технічних і технологічних рішень, сучасних виробничих процесів, здатних випускати конкурентоспроможну продукцію, дозволять сільськогосподарським товаровиробникам вийти з затяжної кризи і забезпечити собі гідне місце на ринку галузі.

Відсутність державної підтримки дрібного землевласника та низький розвиток інфраструктури ринку, продовження руйнації села, низький рівень закупівельних цін на тваринницьку продукцію, а також підвищення цін на енергоресурси, сільськогосподарську техніку негативно впливають на виробництво молока та обумовлює негативну тенденцію зменшення рівня зайнятості населення та погіршення його соціального стану.

На сучасному етапі господарювання потенційні переваги великих сільськогосподарських підприємств виявились не реалізованими, а високі затрати праці в господарствах населення не забезпечують бажаного ефекту.

В умовах зосередження молочного скотарства в господарствах населення необхідно вирішити ряд питань на регіональному рівні: сприяти особистим селянським господарствам, господарствам населення, щодо забезпеченням їх необхідною технікою та обладнанням для кормовиробництва на корпоративних засадах, обладнанням для первинної обробки молока.

До реалізації вищенаведених заходів необхідно залучати міжнародні інституції, фінансові установи (ЕБРР та ін.) під гарантії уряду. Це дозволить збільшити обсяги

виробництва молока, зменшити питомі витрати та в кінцевому рахунку – покращити соціальне становище населення сільських територіальних громад.

Загальною вимогою до господарств усіх форм власності та господарювання на даному етапі є необхідність збільшення обсягу продаж молока, поліпшення його якості для створення відповідних державних і регіональних товарних ресурсів молочної продукції та здійснення її експорту.

Товарний ринок молока і молокопродуктів має свої специфічні особливості, які пов'язані з деякими їх властивостями – мала транспортабельність і непридатність до тривалого зберігання. Тому повинен бути створений в межах кожного регіону стабільний ринок збуту цієї продукції для сільськогосподарського товаровиробника протягом всього року, гарантоване надходження молочної сировини на молокопереробні підприємства і відповідно безперервне забезпечення населення продуктами щоденного попиту, виробленими з молока. При цьому всі ланки технологічно-реалізаційного ланцюга "виробництво – заготівля – переробка – реалізація готової до споживання продукції" повинні функціонувати скоординовано і ритмічно.

Еквівалентна ціна на молоко повинна включати суму нормативної собівартості його виробництва та рівнозначної для всіх галузей молокопродуктового підкомплексу норми прибутку.

Узагальнюючи існуючи напрями державного регулювання ринку молока, відмітимо, що є доцільним здійснення регулювання ринку молочної продукції в Україні на сучасному етапі шляхом впровадження еквівалентних цін на молоко та молочні продукти, мінімально гарантованих цін на молочну сировину, обмежувальних цін на засоби виробництва, які використовуються в молочному скотарстві, пільгового кредитування та субсидування сільськогосподарських товаровиробників в умовах створених територіальних громад.

Інтенсифікація молочного скотарства на засадах кооперування дозволить не лише збільшити поголів'я великої рогатої худоби в малих підприємствах, а й надходження до галузі рослинництва органічних добрив.

АСПЕКТИ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

Кучер А. С., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Сьогодні агросектор є ваговою складовою ВВП України, адже він формує близько 60 % фонду споживання населення, головна роль якого полягає у забезпеченні населення продовольчими товарами. Його частка на 2016р. у ВВП країни склала 11,6%, що вказує на динаміку зростання за останні роки [1]. Так як аграрний сектор є дуже чутливим до змін на ринку, з боку держави було розроблено програму підтримки виробників сільськогосподарської продукції, що забезпечує зменшення впливу

дестабілізуючих чинників на виробництво, запроваджено програми розвитку для підвищення ефективності роботи органів влади на місцях. Такі заходи передбачають розвиток територій у довгостроковій перспективі за допомогою реалізації проектів, що враховують мінливість зовнішнього середовища.

У зв'язку з цим слід приділити увагу питанню розробки плану стратегічного розвитку територіальних громад. Згідно із загальною децентралізацією влади, такий формат планування є новим, проте вже став актуальним. Суть його полягає у наданні громадам (новоствореним групам зацікавлених людей) певних повноважень, що дозволяють їм приймати рішення, які матимуть вплив на розвиток стану галузі у своєму регіоні.

Окрім того, варто зазначити роль територіальної громади у прийнятті рішень для розвитку галузі. Головна діяльність громади – робота над створенням плану діяльності громади, визначення стратегічних напрямків та цілей її діяльності, взаємодія як із представниками влади, так і підприємцями. Основними критеріями при розробці такого плану мають стати: життєздатність, інтеграція, партнерство, субсидіарність, інновація. Лише наявність усіх складових забезпечить найбільшу ефективність проведених заходів.

Також на кожному підприємстві має бути вжито заходів для підвищення якості менеджменту, збалансування діяльності підприємства у важкі часи, важливим у такий період є налагоджена система прогнозування та планування.

На рівні підприємств, велика частка яких спрямовані на експорт, питання ефективної системи планування є однією з передумов зростання організації. Успішна діяльність підприємств можлива за рахунок втілення ефективних бізнес-планів. Тому менеджменту кожного підприємства доцільно звертати увагу на аспекти та сучасні погляди щодо планування діяльності підприємств.

Складання планів – процес багатоетапний та складний. Планування може відбуватися на різних рівнях діяльності: на рівні підприємства, на рівні держави, також – територіальних громад. Головним завданням усіх учасників є розробка ефективного та життєздатного плану, який би спричинив поліпшення ситуації у галузі та сприяв досягненню встановленої цілі. Плани, що спрямовані на тривалий період називають стратегічними. Стратегічне планування є найважливішим та найбільш складним для розробки, адже передбачає визначення напряму подальшої діяльності підприємства, головну мету та проміжні цілі для її досягнення. Наявність стратегії вказує на вищий рівень свідомості керівництва, спрямованість діяльності підприємства, тобто націленість на результат як вищого менеджменту, так і основного складу робітників.

Інформаційні джерела:

1. Валовий внутрішній продукт [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної служби статистики України. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.org.ua>. - 2017. - Назва з титул. екрану.

2. В Україні істотно зросли інвестиції в агросектор [Електронний ресурс] // Корреспондент.biz. – 30.11.2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://ua.korrespondent.net/business/economics/3912555-v-ukraini-istotno-zrosly-investytsii-v-ahrosektor>. – Назва з титул. екрану.
3. Україна суттєво наростила експорт агропродукції [Електронний ресурс] // Корреспондент.biz. – 28.11.2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://ua.korrespondent.net/business/economics/3911622-ukraina-suttievo-narostyla-eksport-ahroproduksii>. – Назва з титул. екрану.
4. Рівень рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції в сільськогосподарських підприємствах [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної служби статистики України. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.org.ua>. - 2017. - Назва з титул. екрану.
5. Мартинюк М. Підсумки року: short-list факторів, які вплинули на аграрну галузь [Електронний ресурс] / Максим Мартинюк // Українська правда. - Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2018/01/2/632657/>. – 2018. - Назва з титул. екрану.
6. Санталайнен, Т. Управление по результатам [Текст] / Т. Санталайнен, Э. Воутилайнен, П. Поренне. ; пер. с финск. – М. : Прогресс, 1993. – 319 с.
7. Makridakis S. The M3- Competition: results, conclusions and implications/ S. Makridakis, M. Hibon // International Journal of Forecasting. – 2000. – № 16.
8. Иванилов А. С. Экономика и организация производства: Учеб. пособие. — Харьков: Вища шк., 2001. — 332 с.
9. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність: Навч. посібник.— К.: ПУЛ, 2003. —376 с.
10. Каткова, Н. В. Планування ефективності діяльності підприємств [Текст] / Н. В. Каткова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – Т. 1. – № 5. – С. 180-183.
11. Кульчинська, О. О. Роль стратегічного планування в ефективній діяльності підприємств [Текст] / О. О. Кульчинська // Вісник. Економіка. Проблеми економічного становлення. – 2012. – № 1. – С. 83- 88.
12. Нелеп, В. М. Планування на аграрному підприємстві: [підручник]. – 2-ге вид., перероб. та доп. [Текст] / В. М. Нелеп. – Київ. : КНЕУ, 2004. – 495 с.

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛ ТА СЕЛИЩ

Максименко А. Г., канд. екон. наук, в.о. доцента
Миколаївський національний аграрний університет

Соціально-економічні перетворення, які відбуваються, висувають потребу у розробці та застосуванні нових підходів до оцінки й розвитку кадрового потенціалу. Оскільки стратегічне управління для українських сільських та селищних громад є новим, незвичним процесом, то і стратегія розвитку кадрового потенціалу є недостатньо вивченою в літературі.

Вітчизняні громади сіл та селищ очікують науково обґрунтованих рекомендацій у галузі формування стратегій розвитку кадрового потенціалу, які б забезпечували виживання українських сіл і селищ, їх здатність до саморозвитку, ефективне використання ресурсів, практичну реалізацію науково-технічних ідей.

Лібералізація і демократизація в економіці України, прийняття ряду законів, які сприяють розвитку адміністративного управління, значно розширюють можливості впровадження нових підходів до управління сільськими та селищними громадами. Але важливою умовою для здійснення економічних реформ в Україні є вплив таких чинників, вагомість яких в українському адміністративному менеджменті занижується, але які часто є для нашої економіки ключовими. Це – людський потенціал і методи його використання. Саме від забезпечення умов для співпраці з персоналом та зовнішнім середовищем залежить майбутнє процвітання сіл та селищ [1].

Україна обрала стратегічний курс на європейську інтеграцію як пріоритет внутрішньої та зовнішньої політики. Європейські перспективи передбачають модернізацію усіх сфер життя громадян як на рівні держави, так на рівні місцевих громад. У контексті європейських перспектив України важливо вже сьогодні формувати довгострокове бачення розвитку села, селища чи міста у відповідності до широкого контексту стратегії розвитку країн ЄС.

Стратегія соціально-економічного розвитку Європейського Союзу «Європа 2020» [2], прийнята на період до 2020 року Європейською Радою навесні 2010 року, базується на таких ключових сферах:

- знання та інновації;
- стала економіка;
- вища зайнятість і соціальне залучення.

Стратегія «Європа-2020» висуває три взаємодоповнюючі пріоритети:

- розумне зростання: розвиток економіки, заснований на знаннях та інноваціях;
- стале зростання: сприяння розвитку економіки, заснованої на більш ефективному використанні ресурсів, екології та конкуренції ;
- всеохоплююче зростання: розвиток економіки, що сприяє високому рівню зайнятості населення, досягненню соціальної й територіальної згуртованості.

В аспекті реалізації стратегічного курсу на європейську інтеграцію ключову роль відіграє наявність кадрового потенціалу, здатного до стратегічного мислення, впровадження інновацій, прийняття рішень та їх реалізації. Наявність міцного

кадрового потенціалу необхідна як на рівні формування стратегічних цілей, так і на рівні виконання намічених стратегічних завдань.

Кадровий потенціал відображає якісну і кількісну характеристики кваліфікованих працівників підприємства, а його розвиток виступає одним із стратегічним напрямків розвитку кожної громади.

Стратегія розвитку кадрового потенціалу на рівні села чи селища повинна базуватися на документально оформленому стратегічному плані. Під стратегією розвитку кадрового потенціалу сіл та селищ будемо розуміти довгострокову програму дій, спрямовану на забезпечення нарощення та зростання рівня кваліфікації і професіональних здібностей жителів сіл та селищ з метою реалізації інноваційного шляху розвитку усієї громади. Відповідно до цього процес розробки стратегії розвитку кадрового потенціалу сіл та селищ можна представити у вигляді декількох послідовних етапів:

1-й етап. Діагностика кадрового потенціалу сільських громад. З'ясування сильних та слабких сторін кадрового потенціалу, можливостей та загроз.

2-й етап. Формулювання місії стратегії розвитку кадрового потенціалу сільських громад.

3-й етап. Встановлення цілей її реалізації.

4-й етап. Розробка та оцінювання альтернативних стратегій.

5-й етап. Вибір оптимальної стратегії розвитку кадрового потенціалу.

6-й етап. Оцінка впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

7-й етап. Реалізація обраної стратегії розвитку кадрового потенціалу.

8-й етап. Контроль досягнутих результатів.

Основне, на чому має базуватись розробка стратегії розвитку кадрового потенціалу сіл та селищ - це задоволення потреб жителів, їх благополуччя та фінансова стійкість.

Інформаційні джерела:

1. Корінь М. В. Стратегія розвитку кадрового потенціалу / М. В. Корінь // Вісник Хмельницького національного університету. – 2014. - № 4. – С. 53-56. [Електронний ресурс] – Режим доступу : file:///D:/Users/user/Downloads/Vchnu_ekon_2014_4(1)__11.pdf – Дата останнього доступу : 13.01.2018. – Назва з екрану

2. Практичний посібник з питань організації роботи органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://auc.org.ua/sites/default/files/library/mod5web.pdf> -ата останнього доступу : 13.01.2018. – Назва з екрану

СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ УМОВ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Мірошниченко І. В., здобувач вищої освіти
Миколаївський національний аграрний університет

Успішне функціонування сільськогосподарських підприємств в ринковому середовищі передбачає високу ефективність їх діяльності та можливість пристосовуватись до зовнішніх умов, які змінюються. Для успіху на ринку підприємству необхідні стратегічне бачення, яке відтворює сутність бізнесу і спрямовує зусилля всіх його підрозділів на досягнення більш високих показників, ніж у суперників, та орієнтація підприємства, яка передбачає пріоритетність споживача, чіткий процес формулювання і вибору оптимальної стратегії. Тому, вирішальною є проблема оцінки маркетингової діяльності підприємств, визначення її ефективності за допомогою використання методики SWOT – аналізу, який є основою при формуванні маркетингової стратегії розвитку [3].

Проблеми дослідження стратегії розвитку сільськогосподарських підприємств викладено у наукових працях багатьох учених: П.Т. Саблука [3], Л.Ю.Мельника, В.Г. Ткаченко [2], В.М. Гончарова та інших. У публікаціях відомих вчених - економістів України визначається, що стратегія є системним прогнозом розвитку аграрної сфери. Маркетингова стратегія визначає перспективи та напрями розвитку сільського господарства на основі зміцнення ресурсної та матеріально – технічної бази, що призводить до якісних змін, нововведень і використання потенційних можливостей сільськогосподарського підприємства з метою адекватного реагування на зміни ринкової ситуації в країні.

На думку багатьох учених, аграрне підприємство слід розглядати як відкриту систему, яка пов'язана з зовнішнім середовищем певним комплексом взаємовідносин. Аграрне підприємство, як відкрита система має ряд особливостей: по-перше, воно може існувати лише за умов активної взаємодії з навколишнім середовищем; по-друге, сільськогосподарське підприємство слід розглядати як штучну систему, створену людиною заради її власних інтересів, передусім - спільної праці. Тому кожне самостійне аграрне підприємство вирішує і формулює наступні задачі: дослідження ринку, вивчення потреб споживачів, визначення обсягів виробництва та реалізації аграрної продукції, налагодження ефективних зв'язків з партнерами, інвестування та управління фінансами з метою отримання високих економічних результатів. Для вибору обґрунтованої маркетингової стратегії необхідно використовувати сукупність наукових підходів: системного, ситуаційного та інтеграційного. Саме на сукупності наукових підходів ґрунтується SWOT-аналіз, який є початковим етапом та основою формування маркетингової стратегії [1].

Завдання SWOT-аналізу – надати керівникові необхідну інформацію для обґрунтованого вибору маркетингової стратегії з урахуванням подальших змін у зовнішньому та внутрішньому середовищах функціонування сільськогосподарських підприємств. Формування портфелю маркетингових стратегій аграрних підприємств слід здійснювати в наступній послідовності: — дослідження макросередовища, розробка його портфелю та виявлення небезпек та можливостей; — дослідження мікросередовища, розробка його портфелю та виявлення небезпек та можливостей,

сильних та слабких сторін; — розробка зведеного профілю маркетингового середовища матриці SWOT –аналізу; розробка профілю та позиціонування елементів SWOT –аналізу та формування портфеля маркетингових стратегій [1].

У аграрній сфері кожному підприємству необхідна власна маркетингова стратегія, яка б дозволила йому, з одного боку нейтралізувати загрози та слабкі сторони, а з іншої - реалізувати всі свої можливості та переваги.

Сільське господарство України в цілому володіє певними конкурентними перевагами, які, в першу чергу, обумовлені станом земельних угідь. Незважаючи на те, що ми в останні десятиліття не по-господарськи ставилися до землі, слабо використовували органічні добрива та інші засоби інтенсифікації сільського господарства, все-таки зберегли земельні угіддя України на належному рівні. Ці землі придатні для виробництва екологічно чистої продукції, попит на яку в світі починає поступово зростати.

Можливість виробництва екологічно чистої сільськогосподарської продукції в інших країнах істотно обмежено. Дана обставина робить сільське господарство галуззю, здатною виробляти конкурентоспроможну продукцію [4].

Незважаючи на складні зовнішні умови функціонування, у вітчизняних сільськогосподарських підприємств в теперішній час є велика кількість не використаних внутрішніх резервів підвищення їх ефективності та конкурентоспроможності.

Аграрні підприємства повинні прагнути посилити конкурентні позиції серед тих факторів, де це можливо, з одночасною ліквідацією слабких ланок. Доцільно концентрувати увагу на зниженні рівня витрат і підвищенні конкурентоспроможності продукції за рахунок підвищення рівня мотивації праці серед працівників вітчизняних аграрних підприємств.

Інформаційні джерела:

1. Багорка М.О. SWOT – аналіз як основа формування маркетингових стратегій підприємств // Агросвіт 2010р. — №6.— с.17.
2. Брагінець Н.В., Ткаченко В.Г., Богачев В.И. Основы маркетинговой деятельности фирмы: Учебн. пособ. — Луганск: "Книжковий світ", 2000. — с. 236.
3. Саблук П.Т. Основні напрямки розроблення стратегії розвитку агропромислового комплексу в Україні// Економіка АПК 2004р.—№12.—с.3—15.
4. Яковленко О.І. Проблемні питання стратегії розвитку АПК України// Агросвіт 2008р.—№13.—с.9—11.6.

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ: СУТНІСТЬ ТА НЕОБХІДНІСТЬ

Мудрик О. М., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Органи місцевого самоврядування України в період реформування отримали певні функції і повноваження, що дають змогу самостійно виконувати завдання

місцевого розвитку. Міська влада має нести відповідальність за реалізацію програм розвитку і надання громадських послуг.

Вперше в новітніх часах на конституційному рівні у Конституції України 1996 року проголошено, що « в Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування » (ст.7 Конституції України) та визначено поняття місцевого самоврядування – гарантоване державною право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. (ст.140 Конституції України) [1].

За Конституцією України 1996 року, місцеве самоврядування виступає як: основа конституційного ладу України; особлива форма народовладдя; самостійне вирішення питань місцевого значення жителями відповідної територіальної громади.

В ст.3 Європейської хартії місцевого самоврядування ратифікованої Верховною Радою України визначено, що « місцеве самоврядування означає право і спроможність місцевих властей в межах закону здійснювати регулювання і управління суттєвою частиною державних справ, які належать до їх компетенції, в інтересах місцевого населення » [2].

Сформульоване поняття місцевого самоврядування, що зазначено в Хартії та в Конституції України має певні розбіжності. Так в першому визначенні – це органи місцевого самоврядування та відповідні посадові особи, а в іншому – населення самостійної адміністративно-територіальної одиниці. Розбіжність в визначеннях засвідчує, що місцеве самоврядування має два підходи: державницького і природного права громади.

Українські теоретики місцевого самоврядування розглядали через звичну для українського сільського населення територіально-виробничу форму організації суспільства – громаду [3].

Сутність місцевого самоврядування полягає в гарантованому державою праві територіальної громади, громадян та їх органів розв'язувати значну частину місцевих справ та керувати ними, діючи в межах закону, під свою відповідальність та в інтересах населення. територіальна організація самоврядування в Україні ґрунтується на поєднанні загальнодержавних та місцевих інтересів.

Ще на початку ХХ ст. зазначалося, що самоврядування є формою, яка здійснює державні функції за допомогою незалежних від держави осіб чи установ, як один з типів місцевого управління, що існує поряд з федералізмом та децентралізацією [4].

Існує декілька теорій, які відображають суть місцевого самоврядування:

Першою є теорія вільної громади, яка була обґрунтована у ХХ столітті, яка пояснювалась тим, що право територіальної громади самостійно вирішувати свої права має такий самий характер, як і права та свободи людини. Місцеве самоврядування розглядалося як автономна щодо державної влади публічна влада територіальної громади.

Далі набуває поширення громадсько-господарська теорія. Вона розглядає територіальну громаду як елемент громадянського суспільства, тому місцеве самоврядування володіє власною компетенцією у неполітичній сфері.

У середині XX століття розвивається державна теорія місцевого самоврядування. Вона розглядає місцеве самоврядування не як автономний вид публічної влади, а як одну з форм організації місцевого управління [5].

Поєднання сильних сторін громадської та державної теорії є теорія муніципального дуалізму. Вона має подвійний характер муніципальної діяльності як самостійного вирішення місцевих справ та здійснення на місцевому рівні певних державних функцій.

Продовження запровадження політики децентралізації управління має стати дієвим фактором стабілізації соціально-економічної ситуації, подолання суперечностей між різними рівнями влади, сприяти підвищенню ефективності використання бюджетних коштів на всіх рівнях управління. Головні завдання децентралізації на середньострокову перспективу полягають у завершенні формування спроможних територіальних громад на всій території країни, посиленні інституційної та ресурсної спроможності громад, запровадженні стратегічного планування розвитку ОТГ, розбудові інфраструктури громад, підвищенні якості надання всього спектру публічних послуг населенню.

Інформаційні джерела:

1. Конституція України [Електронний ресурс]. – 1996. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua>
2. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985, ратифікована Законом України від 15.07.1997 року за № 452/97 – ВР
3. Грушевський М. Якої автономії і федерації хоче Україна/ М. Грушевський. – Відень: Союз визволення України, 1917. – 22с. – С.203-204
4. Р. Драго. Административная наука. – М., 1982. – 245 с.
5. Веліхов Л. Основи міського господарства. М. – Л., 1928. – Ч. II. – С. 236

РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Топольскова Д.Ю., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Місцеве самоврядування в Україні – сукупність правових норм, що регулюють суспільні відносини, які виникають у процесі організації місцевого самоврядування та вирішення територіальною громадою питань місцевого значення, а також реалізації державних повноважень, якими наділяються органи місцевого самоврядування.

В Україні на сьогодні реалізована саме континентальна громадівська модель місцевого самоврядування, провідні принципи якої закріплені в Конституції та законах України. Громадівська концепція місцевого самоврядування в Україні була закріплена в Основному Законі, у якому визначено нормативне положення про те, що

місцеве самоврядування є правом територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста - самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції та законів України.

На сьогодні Україна перебуває на етапі реалізації євроінтеграційної стратегії. Метою української держави є вирішення двох взаємопов'язаних завдань, з одного боку – інтеграція у європейський політичний та соціально-економічний простір, а з другого – розбудова ефективної моделі публічної влади на загальнодержавному і регіональному рівнях. Важливим елементом політичної системи суспільства є місцеве самоврядування, яке поряд з інтересами особистості та інтересами держави забезпечує визнання та гарантування в суспільстві місцевих і регіональних інтересів, інтересів територіальних громад, пов'язаних з вирішенням питань недержавного забезпечення життєдіяльності населення [1].

Прийнята Кабінетом Міністрів України 1 квітня 2014 р. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (далі – Концепція) формулює основні шляхи розв'язання проблем системи місцевого самоврядування. Першорядними проблемами, які розкривають суть її змін, є: визначення обґрунтованої територіальної основи для функціонування органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади; створення відповідних матеріальних, фінансових та організаційних умов для забезпечення реалізації органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень; розмежування повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади на різних рівнях адміністративно-територіального устрою за принципами субсидіарності та децентралізації; максимальне залучення населення до прийняття управлінських рішень, сприяння розвитку форм прямого народовладдя [2].

Після схвалення Концепції на забезпечення розвитку системи місцевого самоврядування було спрямовано прийняття таких Законів України, як «Про співробітництво територіальних громад» від 17 червня 2014 р. № 1508-VII, «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 5 лютого 2015 р. № 157-VII, «Про засади державної регіональної політики» від 5 лютого 2015 р. № 156-VIII. Розгляд чинного законодавства та практики його застосування, а також дослідження зарубіжного досвіду державотворення дає змогу вирізнити деякі напрями розвитку та вдосконалення місцевого самоврядування.

Прийнявши Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 5 лютого 2015 р. № 157-VII [3], парламент відкрив дорогу для початку укрупнення громад, спроможних за рахунок власних податків і зборів забезпечити надання комунальних і адміністративних послуг, яких потребують жителі громад, та якісно виконувати делеговані державою повноваження за державні кошти.

Поділ країни на адміністративно-територіальні одиниці не приводить до автоматичного виникнення в них самоврядування, а тому реформа територіального

устрою може як позитивно, так і негативно вплинути на розвиток місцевого самоврядування.

Одним із можливих шляхів реформування територіального устрою України є укрупнення територіальних громад. На сьогодні в Україні не може йтися про масштабне об'єднання територіальних громад, адже їх представницькі органи й управлінські організації не мають сформованого колективного економічного інтересу – основи для такого об'єднання. Укрупнення територіальних громад повинно мати переважно господарчу основу – раціоналізація управління комунальною власністю та фінансами територіальної громади, досягнення спільних господарчих ідей.

Перед органами місцевого самоврядування об'єднаних громад стоїть низка визначних завдань – від формулювання стратегії розвитку території до забезпечення надання послуг нової якості та збільшення добробуту кожного жителя. Практичний процес формування об'єднаних територіальних громад постійно виявляє проблемні питання, що потребують законодавчого або нормативного врегулювання. У 2017 році відбулося суттєве удосконалення законодавчого регулювання процесу формування спроможних територіальних громад. Також було вжито заходів щодо удосконалення інституційного забезпечення реалізації реформи децентралізації.

Інформаційні джерела:

1. Кругул Ю., Батрименко В. Реформування місцевого самоврядування в Україні. / Ю. Кругул, В. Батрименко // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право — 2016. — Вип. №1. — С .145–150.
2. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [Електроний ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 №333-р. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p#n8>
3. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 5 лютого 2015 р. №157-VIII// Відомості Верховної Ради України. — 2015. - №13. — С. 734–740

СЕКЦІЯ 4. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ЕКОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

ЕКОНОМІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО АГРАРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Червен І. І., д-р. екон. наук, професор
Миколаївський національний аграрний університет

Як показують дослідження, нестабільність політичного середовища в країні негативно впливає на розвиток підприємництва, особливо малого бізнесу. Мале і середнє підприємництво у першу чергу реагує на негативний вплив дестабілізаційних факторів. Така реакція найчастіше знаходить своє вираження у формі скорочення кількості підприємств приватного сектору, зниження обсягу виробництва та чисельності працюючих [3].

Дослідження свідчать, що кількість підприємств малого бізнесу в Миколаївській області має тенденцію до скорочення. Так, в 2013 р. їх кількість була найбільшою (а саме 10400 од), а в 2016 р. цей показник скоротився майже на 7 % і склав 9705 од.

Доцільно звернути увагу на те, що кількість зайнятих працівників на малих підприємствах Миколаївської області майже вдвічі перевищує показник великих підприємств, а саме: 44,7 тис. осіб проти 26,6 тис. осіб. Але слід звернути увагу на той факт, що в 2016 р. на малих підприємствах було зайнято майже на 5,0 тис. осіб менше, ніж в попередньому [1].

Більшість малих і середніх підприємств досліджуваного регіону зосереджено: в сільському господарстві (3761 од.); оптової та роздрібної торгівлі, ремонті автотранспортних засобів, мотоциклів, побутових виробів і предметів особистого користування (1952 од.); промисловості (905 од.); у закладах, де організовуються операції з нерухомим майном.

Найбільш сферою діяльності для малих підприємств є сільське господарство, в якому зосереджено 38,7% таких формувань по Миколаївській області. Значення цих господарств неухильно зростає.

На основі аналізу наукових публікацій по цій тематиці можна виділити наступні переваги малого бізнесу в сільському господарстві:

☉ зростає число власників свого бізнесу, що сприяє формуванню середнього класу на селі;

⊖ власник особисто займається управлінням своїм бізнесом, самотійно і оперативно приймає управлінські рішення, всі ризики бере на себе і несе за зобов'язаннями майнову відповідальність;

⊖ залучаються фінансові ресурси громадян в аграрну сферу;

⊖ створюються нові робочі місця для сільських жителів, які не мають власного бізнесу або роботи, що стримує відтік населення з сільської місцевості;

⊖ цей бізнес близький до місцевих ринків, він встановлює тісні, довірчих відносин з постійними клієнтами, пристосовується до їхніх потреб, запитів;

⊖ більша мобільність, гнучкість виробничої програми з урахуванням змін кон'юнктури ринку;

⊖ є можливість поступового збільшення виробництва, розвитку до розмірів середнього підприємства;

⊖ формується конкурентне середовище, що протидіє монополізму;

⊖ менше обмежень для інноваційних ініціатив, своєчасного впровадження науково-технічних досягнень;

⊖ весь отриманий прибуток після сплати податків надходить в особисте розпорядження підприємця;

⊖ схильність до заощадження та інвестування без відволікання на створення всього комплексу обслуговуючих та допоміжних виробництв, в т.ч. завдяки використанню не дорогих будівель і споруд;

⊖ підвищення ефективності діяльності завдяки кооперації, що пов'язано з наявністю таких факторів: по-перше, вони, як правило, не мають власної і розвиненою виробничої інфраструктури; по-друге, для виходу на ринок виникає необхідність формування більших партій однорідної за якістю сільськогосподарської продукції, ніж це має кожен товаровиробник окремо; по-третє, дрібні виробники з економічних міркувань не можуть придбати весь комплекс машин; по-четверте, вони користуються загальною дорожньою мережею, об'єктами соціальної інфраструктури, стан яких їх не задовольняє, але є необхідність їх покращувати спільними зусиллями.

Реалізація в повній мірі всіх функцій дозволяє суб'єктам господарювання в аграрній сфері отримувати високі кінцеві виробничі економічні і соціальні результати. Проте, незважаючи на позитивні тенденції в розвитку малого і середнього бізнесу, в практичній діяльності він стикається з певними труднощами, серед яких: нестійкість і незавершеність законодавчої бази; високий рівень оподаткування; ускладненість системи збору податків; слабка матеріально-технічна база; недостатність власного капіталу і оборотних коштів; труднощі з отриманням банківських кредитів; нестача кваліфікованих кадрів; складності з орендою виробничих площ; тощо. Всі ці проблеми потребують невідкладного вирішення.

Інформаційні джерела:

1. Головне управління статистики у Миколаївській області : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mk.ukrstat.gov.ua/>

2. Збарський В. К. Управління розвитком малих сільськогосподарських підприємств / В. К. Збарський // Вісник Сумського національного аграрного університету Серія «Фінанси і кредит». – 2013. – №1. – С. 108-115.

3. Кашуба О. М. Підприємництво в Україні: проблеми і перспективи розвитку / О. М. Кашуба // Економіка та держава. – 2015. – № 6. – С. 103-106.

4. Матусова О. М. Сутність і класифікація малого сільського підприємництва / О. М. Матусова // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. – 2016. – № 1. – С. 12-17.

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ РОСЛИННИЦТВА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ВОЗНЕСЕНСЬКОГО РАЙОНУ

Базенко В. О., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

На сьогоднішній день галузь рослинництва є досить ефективною, проте слід мати на увазі, що виробники працюють в умовах ризику і невизначеності, що і спричиняє суттєвий вплив на результати господарювання. Негативний вплив на цю галузь спричиняє і стан її потенціалу, і природно-кліматичні умови. Тому визначення динаміки виробництва продукції рослинництва та оцінка її економічної ефективності є важливими для визначення шляхів подальшого розвитку галузі рослинництва [1].

Рослинництво займає значну питому вагу в сільському господарстві сільськогосподарських підприємств Вознесенського району: частка працівників, посівної площі, прибутку та виручки по галузі рослинництва становить відповідно 98,1, 92,3, 100,0 та 100,0 % від загальних їх сумі по сільському господарству. Рослинництво сільськогосподарських підприємств Вознесенського району займає значне місце за основними показниками розвитку галузі по Миколаївській області, зокрема: частка працівників складає 3,4 %, частка площі сільгоспугідь – 6,7 %, частка прибутку – 4,7 %, частка виручки – 6,8 %, різниця в рівні рентабельності склав -16,0 в. п.

Питома вага сільськогосподарських підприємств Вознесенського району у виробництві основних сільськогосподарських культур сільськогосподарськими підприємствами Миколаївської області складає від 0,1 до 10,0 %.

Провідною галуззю сільського господарства на Півдні України є зерновиробництво. Зерновий сектор забезпечує широкий асортимент незамінної продукції й безпосередньо впливає на обсяги виробництва продукції тваринництва. Розширення і удосконалення виробництва зерна високої якості гарантує продовольчу безпеку населення країни, економічну стабільність держави. Зерновиробництво – головне джерело грошових надходжень в Україну, а негативний вплив природно-кліматичних факторів, недостатнє забезпечення галузі матеріально-технічними ресурсами гальмує її розвиток [2, 3].

Частка виробництва зернових та зернобобових, вирощених у сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району, по відношенню до загального обсягу їх виробництва сільськогосподарськими підприємствами Миколаївської області за період з 2010 до 2016 років коливалась від 5,1 до 6,8 %; по соняшнику – від 5,0 до 10,0 %; по картоплі – від 1,0 до 1,9 %; по овочам – від 0,1 до 3,0 %.

У динаміці обсяги виробництва продукції рослинництва значно коливаються по рокам. Так, найбільші обсяги виробництва продукції зернової галузі за період з 2005 по 2016 роки спостерігались у 2013 та 2016 роках, а найменший – у 2012 році. Найбільші обсяги виробництва соняшнику за період з 2005 по 2016 роки спостерігались у 2013 та 2016 роках, а найменший – у 2005 році. Фактично за досліджуваний період спостерігається постійне зростання валових зборів соняшнику в досліджуваному регіоні. Кардинально від попередніх культур відрізняється динамка виробництва овочів. Так, у 2008-2011 роках спостерігались високі обсяги виробництва, а період 2012-2016 відзначається низькими обсягами виробництва. Фактично за досліджуваний період спостерігається зменшення валових зборів овочів в досліджуваному регіоні. Відносною стабільністю відзначається обсяг виробництва плодових та ягідних культур в сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району за винятком 2009 року.

Основу рослинництва складає землеробство – господарська діяльність, пов'язана з обробкою землі. Використовуючи землю як засіб виробництва люди досягають позитивних результатів: отримання продукції, яка використовується для забезпечення харчування людей та худоби і птиці.

Площа посіву сільськогосподарських культур в сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району за останні сім років зросла на 1272 га або 2,4 %. При цьому у розрізі культур відбулись такі зміни посівних площ: посіви зернових та соняшнику зросли відповідно на 2346 та 7520 га або 7,9 та 49,9 %; натомість зменшились посіви овочів на 283 га або 22,3 %. Відповідно змінилась і структура посіву сільськогосподарських культур: найбільше зросла частка посіву соняшнику (на 13,1 %) при тому, що частка соняшнику у загальній площі посіву складала у 2016 році 41,3 %. Також зросла частка зернових (на 3,0 %). При цьому питома вага посівів овочів зменшились на 0,6 %.

Дослідженням встановлено, що рослинництво сільськогосподарських підприємств Вознесенського району займає значне місце за основними показниками розвитку галузі по Миколаївській області. Площа посіву сільськогосподарських культур в сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району за останні сім років зросла на 1272 га або 2,4 %. При цьому найбільше зросла частка посіву соняшнику (на 13,1 %) при тому, що частка соняшнику у загальній площі посіву складала у 2016 році 41,3 %. У сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району у динаміці наявність техніки та енергетичних потужностей зростає у тому числі на 100 га сільгоспугідь. Отже, сучасний стан виробництва продукції

рослинництва у сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району відповідає умовам інтенсивного типу розвитку галузі.

Інформаційні джерела:

1. Прус Ю. О. Аналіз виробництва продукції рослинництва в агроформуваннях Запорізької області / Ю. О. Прус // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – № 2(5). – С. 227-241.

2. Котикова О. І. Місце Вознесенського району за показниками розвитку галузі зерновиробництва в Миколаївській області / О. І. Котикова, А.Р. Новицький, В. О. Базенко // Агросвіт. — 2017. — №9. — С. 3—11.

3. Котикова О. І. Забезпечення виробництва зернових на півдні України за рахунок комплексного зрошення / Котикова О. І., Тесляр В. О. // Інноваційна економіка. — 2014. — № 2 (51). — С.77—82.

СІЛЬСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНА ФОРМА ЗАЙНЯТОСТІ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СІЛСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Берднікова О. В., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Процеси соціально-економічних трансформацій, що відбуваються в аграрному секторі економіки України, загострення проблем соціально-економічної сфери українського села обумовлює пошук нових джерел забезпечення відродження сільських територій та нових нетрадиційних організаційно-правових форм підприємництва, спрямованих на забезпечення економічного зростання та підвищення рівня життя сільського населення. В таких умовах посилюється значення розвитку сільського зеленого туризму, який не потребує наявності у громади виняткових туристсько-рекреаційних ресурсів, що робить його привабливим напрямом розвитку для більшості сіл та селищ України.

Пошуком шляхів розвитку сільського зеленого туризму як напряму підприємницької діяльності присвячено праці таких учених, як А. Амоша, І. Балабанов, В. Васильєв, В. Гловацька, В. Данильчук, С. Пономарьов, М. Рутинський, Я. Сікора, та інших. Разом з цим зелений туризм в більшості регіонів України знаходиться на етапі становлення та потребує наукового та організаційно-економічного обґрунтування перспектив розвитку.

Окремим напрямком політики формування та розвитку сільських територій є сприяння розвитку альтернативної зайнятості сільського населення. Як показує світовий досвід, сільськогосподарська зайнятість буде скорочуватися і далі, і тільки зростання несільськогосподарського сектора дозволить знизити безробіття, диверсифікувати джерела доходу в сільській місцевості, сприяючи зростанню добробуту сільських жителів та збереженню сільських населених пунктів [1].

За 9 місяців 2017 року чисельність зайнятого населення у віці 15 - 70 років становила 16,2 млн. осіб, з них 5,1 млн. проживають у сільській місцевості та 11,1 млн. у міських поселеннях. Серед занятого населення в сільській місцевості дві третини працювали за наймом, майже третина самозайняті, та 0,6% - це роботодавці та безкоштовно працюючі члени сім'ї. Рівень зайнятості населення, що проживає у сільській місцевості, становив 54,8% (за 9 місяців 2016 року – 55,2%), серед міського населення – 57,1%. Чисельність безробітних у віці 15-70 років становила 1 676, 9 тис. осіб, з них 550,9 тис. проживають у сільській місцевості та 1126,0 тис. у міських поселеннях. За 9 місяців 2017 року рівень безробіття (за методологією Міжнародної організації праці) у сільській місцевості становив 9,8% економічно активного населення (за 9 місяців 2016 року – 9,7%) [2].

Основними причинами незайнятості у сільській місцевості є: сезонний характер роботи та звільнення за власним бажанням, та за угодою сторін та вивільнення з економічних причин, а у міських поселення – вивільнення з економічних причин та звільнення за власним бажанням, та за угодою сторін.

Одним з перспективних напрямів альтернативної зайнятості сільського населення є зелений туризм. Як явище сільський туризм зародився у 18 столітті у французьких і швейцарських Альпах [1]. Тоді на найвищих альпійських піках Європи почали з'являтися перші гостьові будиночки-шале для обслуговування експедицій британських туристів-природолюбів.

У 20 столітті сільський зелений туризм набув уже масового розвитку, а у 21 сторіччі індустрія сільського туризму стає сектором світового туристичного господарства, що найбільш динамічно розвивається. Важливим фактом є те, що обсяги надання агро-туристичних послуг у європейських постіндустріальних країнах нині практично у 2–4 рази перевищують обсяги зростання готельної бази і курортного сервісу [2].

Мода на туристичний відпочинок у селі в Україну прийшла у 90-х роках минулого століття. Навіть на законодавчому рівні з'явилося таке поняття, як сільський зелений туризм (Закон України «Про туризм» № 324 від 15.09.1995). З'явилася і Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Серед українців першопрохідцями в розвитку цього напрямку стали західні області – Карпатський регіон. На сьогодні зареєстровано близько 1600 садиб на всю Україну, які надають послуги зеленого туризму.

Сільський зелений туризм орієнтований на використання сільськогосподарських, природних, культурно-історичних та інших ресурсів сільської місцевості для створення комплексного туристичного продукту (рис. 1).

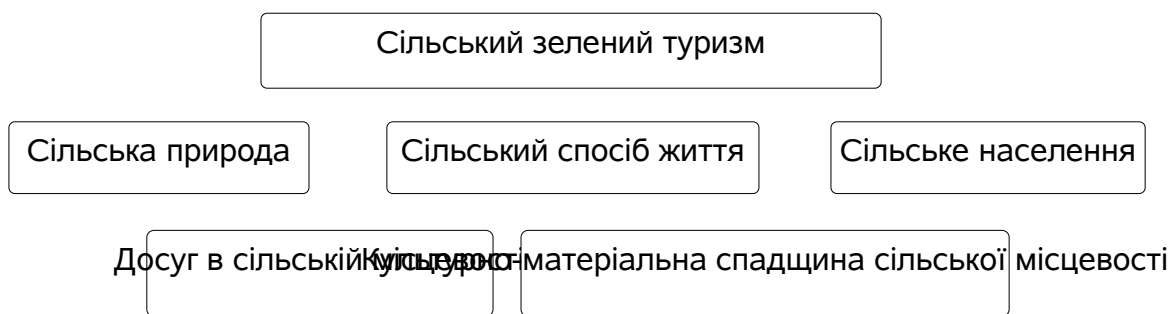

Рис. 1. Концептуальна модель сільського зеленого туризму

Отже, розвиток сільського зеленого туризму – це також можливість активізації господарської діяльності багатьох сільських територій і сіл, які характеризуються низькими доходами від сільськогосподарської діяльності, проблемами збуту своєї продукції, високим рівнем безробіття і повсюдною еміграцією молоді. Для багатьох селян надання туристичних послуг може бути додатковим джерелом отримання доходів.

Інформаційні джерела:

1. Биркович В. І. Сільський зелений туризм — пріоритет розвитку туристичної галузі України. Стратегічні пріоритети / В. І. Биркович // Наук.-аналіт. щокварт. зб. — 2008. — №1 (6). — С. 137—143.
2. Костриця М. М. Підприємницькі засади розвитку сільського туризму: дис. канд. екон. наук.: 08.00.04 / М. М. Костриця М. М., Житомирський державний технологічний університет. — Житомир, 2008. — 213 с.

КЛЮЧОВІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

Булименко М. О., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Актуальність розгляду питання впливу факторів розвитку регіонів обумовлюється зростанням ролі регіонального управління, встановлення місцевого самоврядування, впливом територіальних організацій на соціально-економічний розвиток територій та широкою децентралізацією, що впроваджується в Україні з 2014 року. В зв'язку з цим необхідно дослідити вплив різноманітних факторів. Розвиток сільських територій ми зазвичай пов'язуємо із систематичним, довготривалим і масовим поліпшенням матеріальних умов життя людей, тобто умов у сфері харчування, вбрання, помешкань, умеблювання квартир, засобів транспорту й зв'язку, доступності розмаїтих послуг тощо, тобто в підсумку – споживання. Таке поточне сприйняття здається правильним, воно виявляє те, очікують люди – як споживачі – від економіки. Однак, ми також можемо визначити розвиток як процес, внаслідок якого систематично зростає продуктивність праці, а також, – якщо

збільшується число зайнятих (тобто пропозиція праці), то й число продуктивних робочих місць.

Оцінка рівня розвитку регіону є важливим етапом в циклі підвищення їх конкурентної сили та просуванні їх позитивного іміджу в міжрегіональному просторі. Вона може виконуватись на основі різних методичних підходів, які ґрунтуються на дослідженні впливу різних факторів розвитку сільських територій. У процесі дослідження було узагальнено розробки таких видатних учених, як В. Хвесик, В. Лексін, В. Коломійчук, Е. Смирнов, Г. Монастирський. Нами визначено основні фактори розвитку сільських територій та детально їх охарактеризовано.

Для кожної сільської території важливо враховувати важливість деяких факторів, а також їх подальший вплив на розвиток. Існує певний набір факторів, що є індикаторами для проведення економічної діагностики сільської території. Кожен такий фактор показує наявність у сільській території певних властивостей, особливо цінних при вирішенні питання, зокрема, про розміщення виробництв, переміщення вантажів, розвитку рекреаційно-туристичної індустрії та ін. [1]. Ці вимоги та їх важливість змінюються в часі залежно від стратегічних напрямків розвитку сільської та приміської території. Відповідність цим вимогам і рівень характеристик територій показують її рівень розвитку та конкурентоздатність.

Система цих факторів дозволить скласти схему циклу підвищення розвитку сільських територій на основі моніторингу стратегії активного розвитку регіону. При створенні політики сталого розвитку сільських територій, на наш погляд, потрібно враховувати комплекс об'єктивних та суб'єктивних факторів, як сприятливого, так і стримуючого характеру [2].

До числа перших слід віднести такі фактори: географічний – вигідне географічне положення створює сільській території певні переваги для прискореної інтеграції в європейські структури; історичний – своєрідність краю, де збереглась висока культура господарювання, традиції і навики місцевого населення, що в поєднанні з близькістю країн Західної Європи створює передумови для швидкої адаптації населення до ринкових умов господарювання; економічний – досягнення позитивних структурних зрушень, що служить вагомою передумовою для поступового економічного зростання; транспортний – розвинення мережі автомобільних доріг та залізниць з врахуванням зручного географічного положення може принести реальну вигоду сільській території; природний – наявність унікальних природних ресурсів: мінеральних вод, лісів, значних запасів підземних і поверхневих вод, інших корисних копалин індустріального значення, ландшафтно-кліматичних зон; рекреаційний – володіння потужним природним потенціалом для санаторно-курортного лікування та оздоровлення людей, який може перетворити рекреаційну сферу в одну з провідних галузей економіки регіону; екологічний – рівень антропогенного забруднення довкілля та його виняткова екологічна роль може сприяти позитивному іміджу сільської території. [3]

З внутрішніх факторів розвитку сільських територій можна виділити наступні: матеріально-ресурсний потенціал; інфраструктура; людський капітал; науково-технічний потенціал; технологічний рівень виробництва; ринково-експортний потенціал.

Отже, об'єктивна оцінка позитивних і негативних факторів вимагає їх всебічного врахування при розробці стратегії та визначенні пріоритетних завдань сталого розвитку сільських територій, реалізація яких залежить від цілого ряду чинників, в тому числі від можливостей реального фінансового забезпечення програм і проектів.

Інформаційні джерела:

1. Эрхард Л. Благосостояние для всех: Репринт. воспроизведение. – М.: Начала – Пресс, 2016. – 336 с.
2. Albiol-Sanchez J., van Stel A. Investigating the impact of small versus large firms on economic performance of countries and industries. In: D. Bogenhold, J. Bonnet, M. Dejardin, D.G. Perez de Lema (eds.). Contemporary entrepreneurship: Multidisciplinary perspectives on innovation and growth. - Switzerland: Springer International Publishing, 2016. - P. 51-73.
3. Марш П. Новая промышленная революция. Потребители, глобализация и конец массового производства. – М.: Изд-во Института Гайдара, 2015. – 420 с.
4. Simon H. Hidden Champions of the 21st Century: Success Strategies of Unknown World Market Leaders. – New York: Springer. 2009. - 158 p.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Власюк А. В., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Україна, як держава з ринковою економікою, має потребу в капітальних інвестиціях для забезпечення прогресивного економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності продукції вітчизняних суб'єктів господарювання на внутрішньому та міжнародному ринках. Дослідимо динаміку обсягів капітальних інвестицій в економіку України. По-перше, проаналізуємо загальний обсяг капітальних інвестицій та в розрахунку на одну особу впродовж 2007–2016 рр. (табл. 1).

Проаналізувавши динаміку капітальних інвестицій в Україні впродовж десяти років, можна зробити висновки, що їхнє надходження відбувається циклічно.

Так, у 2008 р. спостерігалось загальне зростання капітальних інвестицій на 22,18%, однак у 2009–2010 рр. їхній обсяг зменшився на 29,11% та на 2% у кожному з років. Причиною такого спаду можна вважати вплив світової економічної та фінансової кризи, яка зумовила зменшення інвестиційних можливостей юридичних та

фізичних осіб. Упродовж 2011–2012 рр. мало місце зростання капітальних інвестицій в економіку України на 21,65% і 14,66% відповідно.

Таблиця 1 Динаміка обсягів капітальних інвестицій в економіку України за 2007–2016 рр.

Показник	Значення показників за роками									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Загальний обсяг капітальних інвестицій, млн. грн.	222678,9	272074,1	192878,0	189060,6	230001,2	263727,7	247891,6	204061,7	251154,3	326163,7
Ланцюговий темп приросту, %	-	22,18	- 29,11	-1,98	21,65	14,66	- 6,00	- 17,68	23,08	29,87
Базовий темп приросту, %	-	22,18	- 13,38	- 15,10	3,29	18,43	11,32	- 8,36	12,79	46,47
Капітальні інвестиції на одну особу										
Капітальні інвестиції на 1 особу, грн.	4801,9	5896,2	4196,4	4129,9	5040,2	5789,5	5457,0	4753,5	5873,5	7652,8
Ланцюговий темп приросту, %	-	22,79	-28,83	- 1,58	22,04	14,87	-5,74	-12,89	23,56	30,29
Базовий темп приросту, %	-	22,79	-12,61	-14,00	4,96	20,57	13,64	-1,01	22,32	59,37

Джерело: розраховано за даними [1]

Як бачимо, незважаючи на позитивні тенденції у змінах обсягу капітальних інвестицій в економіку України у посткризові періоди, частка капітальних інвестицій у фінансуванні економіки за 2007–2016 рр. зменшилася з 31,0% до 13,3%. Така ситуація свідчить про недостатність фінансування придбання та оновлення основних засобів та нематеріальних активів національними суб'єктами господарювання, що негативно впливає на інвестиційну привабливість економіки України загалом та її конкурентоспроможність на світовому ринку. Підтвердженням цього є також і динаміка індексу інвестиційної привабливості України, значення якого не мають стабільної динаміки і значно коливаються в періоди економічних та фінансових криз.

Основними напрямками підвищення інвестиційної привабливості України через здійснення капітальних інвестицій є:

1) створення сприятливого інвестиційного клімату, що забезпечить фінансування капітальних інвестицій за рахунок коштів іноземних інвесторів, вітчизняних інвестиційних компаній, коштів державного та місцевих бюджетів;

2) удосконалення регіональної політики економічного розвитку в напрямі стимулювання капітальних інвестицій у території пріоритетного розвитку та депресивні регіони;

3) удосконалення державної податкової політики задля зменшення податкового тиску на суб'єкти господарювання, що спрямовують власні фінансові ресурси на фінансування капітальних інвестицій;

4) удосконалення інструментів фінансування капітальних інвестицій у розрізі окремих (пріоритетних) видів економічної діяльності;

5) сприяння розвитку банківської системи для стимулювання фінансування капітальних інвестицій [2].

Отже, на основі результатів дослідження доведено, що українська економіка та її інвестиційна привабливість значно реагують на вплив чинників зовнішнього середовища, а саме на вплив фінансових та економічних криз та зміну політичної ситуації в країні.

Зростання обсягу капітальних інвестицій в економіку України в 2015–2016 рр. є свідченням поступового відновлення її інвестиційної привабливості, що сприятиме підвищенню економічного потенціалу та розвитку суб'єктів господарювання за всіма видами економічної діяльності [3].

Україні необхідно докладати максимальних зусиль задля підвищення власної інвестиційної привабливості, адже від цього залежить її конкурентоспроможність на світовому ринку. Реалізація запропонованих напрямів підвищення інвестиційної привабливості України через здійснення капітальних інвестицій сприятиме підвищенню конкурентоспроможності продукції національних суб'єктів господарювання завдяки оновленню основних засобів та нематеріальних активів, а також збільшенню виробничих потужностей і, як наслідок, зростанню економіки у цілому.

Інформаційні джерела:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

2. Майорова Т.В. Капітальні інвестиції: сутність та проблеми реалізації в кризових умовах / Т.В. Майорова, В.В. Крук, Я.В. Шевчук // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 21. – С. 12–16

3. Лубенченко О. Проблеми залучення капітальних інвестицій в сучасних умовах / О. Лубенченко, Н. Петришина // Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Серія «Економіка і управління». – 2015. – Вип. 32. – С. 279–287.

МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Горобченко О. А., канд. екон. наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

У структурі економіки Миколаївської області домінуюче місце займають промисловість, сільське господарство, торгівля, транспорт та зв'язок. Місто Миколаїв та його адміністративні райони формують значну частку промислової продукції області, що спричиняє нерівномірність соціально-економічного розвитку територій.

Найбільш розвинутими в економічному плані є найближчі до Миколаєва райони – Миколаївський, Баштанський, Вітовський, Новоодеський. Вони займають близько 25% території області, де мешкає 41% сільського населення, при цьому питома вага реалізації промислової продукції на цих територіях становить $\frac{2}{3}$ від показника по районах області [1]. У більшості районів здійснюється лише переробка сільськогосподарської продукції. Основною причиною диференціації є неоднорідність соціально-економічного простору області, суттєва різниця економічного потенціалу районів та міст області, складу та обсягів природних ресурсів, рівня розвитку технічної бази виробництва, виробничої інфраструктури, стану основних фондів, рівня інвестицій, щільності населення, наявності трудових ресурсів відповідної кваліфікації тощо.

Миколаївщина є експортно-орієнтованим регіоном України з традиційно позитивним сальдо зовнішньої торгівлі. Зростання експорту з області товарів та послуг, продукції сільського господарства дозволить вирішити проблему низької зайнятості населення в сільській місцевості та у районах, віддалених від Миколаєва, і, як наслідок, – зупинити природне скорочення населення, особливо у сільській місцевості.

Область зі своїм географічним положенням та природно-кліматичними умовами, сприятливими для ведення сільського господарства і розвитку транспортної інфраструктури, може нарощувати обсяги сільгоспвиробництва для подальшої переробки та має потенціал для нарощення обсягів експорту і розширення географії збуту за рахунок повного завантаження промислового виробництва.

На конкурентоспроможність районів і міст області впливають два потужні фактори: чисельність населення та розташування відносно обласного центру. У місті Миколаїв сконцентровано біля 43% жителів області, виробляється та реалізується 54% промислової продукції області. Понад 90% промислового виробництва області зосереджено в обласному центрі – м. Миколаїв та містах обласного значення – Первомайськ, Вознесенськ і Южноукраїнськ, а також у районах, географічно близько розташованих до обласного центру (Новоодеському, Вітовському та Миколаївському). У деяких районах області є менш потужні промислові підприємства харчової промисловості (Баштанському, Веселинівському) та добувної промисловості (Арбузинському, Первомайському, Новобузькому, Доманівському), які і визначають розвиток цих районів. Але у переважній більшості районів області промисловість

слабко розвинена, в основному аграрні товаровиробники переробляють сільгосппродукцію у підсобних цехах. Така ситуація призводить до високого рівня диференціації за обсягами реалізації промислової продукції як серед міст обласного значення, так і серед районів області. У 6 із 19 районів області та в м. Очакові обсяг реалізації на душу населення становив менше 1 тис. грн, ще у 8 районах та у м. Первомайську – не перевищував 10 тис. грн [1]. Таким чином, вирівнювання диспропорцій розвитку територій є першочерговим завданням соціально-економічного розвитку Миколаївщини.

Аграрний сектор економіки області не здатен забезпечувати достатню зайнятість сільського населення. Нині інфраструктура сіл та селищ області перебуває переважно у незадовільному стані, аналогічні проблеми мають місце в дорожньо-транспортній мережі сільських територій. Слабкі можливості для працевлаштування та занепад соціальної інфраструктури у сільській місцевості є ключовими причинами низького рівня життя і, як наслідок, – відтоку та загального старіння сільського населення. Тому необхідно спрямувати зусилля влади та суспільства на збереження наявних трудових ресурсів, підвищення їх кваліфікації, стимулювання створення нових робочих місць за рахунок самозайнятості. Окрему увагу слід зосередити на підтримці молоді, яка зацікавлена розпочати власну справу в селі. Покращення ситуації потребує значних інвестицій, фінансових впливів та організаційних заходів. Тому необхідно зосередити увагу як на загальних проектах розвитку окремих територій регіону, так і на вирішенні локальних проблем, які допоможуть відкрити додаткові розвиткові можливості розвитку сільських територій.

З метою комплексного розвитку територій в інтересах територіальних громад та підвищення рівня зайнятості сільського населення направлений ряд проектів Стратегії розвитку Миколаївської області на період до 2020 року [2]. Успішна реалізація цих проектів має сприяти: створенню та підтримці кооперативного руху на селі; розвитку фермерських господарств з виробництва екологічно чистої та органічної продукції; створенню нових видів бізнесу, підтримці бізнес-ідей молоді; створенню координаційного центру – Агенції регіонального розвитку Миколаївської області; розробці містобудівельної документації сільських населених пунктів; розробці схем планування територій; розвитку інфраструктури сільських населених пунктів та малих міст; будівництву доступного житла та реконструкція існуючого із застосуванням енергозберігаючих технологій; будівництву і удосконаленню дорожньо-транспортної мережі населених пунктів.

Інформаційні джерела:

1. Міста та райони Миколаївської області за 2016 рік. Статистичний щорічник. // За ред. П.Ф. Зацаринського. – Миколаїв : Головне управління статистики у Миколаївській області, 2017. – 409 с.

2. Стратегії розвитку Миколаївської області на період до 2020 року // Рішення обласної ради № 9 від 16.04.2015 р.[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mk.gov.ua/ua/economy/strateg>.

ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ – ІНДИКАТОР РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Груздова Є. О., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Зайнятість — це такий стан продуктивних сил, за якого людина, група людей окремого села, регіону, країни в цілому з метою максимального задоволення особистих та суспільних життєвих потреб включаються у трудову діяльність. Передумовою для створення такого їх стану є рівновага між попитом на працю та її пропозицією. В одних випадках зайнятості більша її залежність від попиту, в інших — від пропозиції робочої сили на ринку праці. Так, в умовах спаду виробництва, високого рівня безробіття пропозиція праці не відіграє активної ролі в механізмі формування зайнятості, а вирішальне значення має попит на неї. Проте зайнятість є не тільки взаємодією попиту та пропозиції на працю, й певним типом їх об'єднання, характер якого залежать від конкретних організаційних форм виробництва, соціально-економічного його змісту і виробничих відносин. Наприклад, в умовах достатньої самоокупності та самофінансування витрати роботодавців на робочі місця, робочу силу породжують більш ефективні форми об'єднання працівників, ніж за малочутливої економічної віддачі від робочих місць.

Через низький рівень зарплати на селі відбувається міграція сільського населення, яке намагається працевлаштуватися у інших галузях економіки. Найбільш характерно це відображається на молоді, що впливає на зниження народжуваності на сільських територіях, де відбувається постаріння населення, зменшення кількості працюючих та погіршення якості трудового потенціалу села. Зменшення чисельності сільських жителів в Україні нібито лежить в руслі світових тенденцій, але не відбувається перерозподілу робочих місць до суміжних секторів, що є сервісними для безпосереднього виробництва аграрної продукції (постачання засобів виробництва, виробничо-технічне обслуговування; заготівля, переробка, зберігання, транспортування та реалізація продукції; дорожньо-транспортне господарство, зв'язок тощо). Отже, головне завдання полягає не в збереженні чисельності сільського населення як індикатора розвитку сільських територій, а у зв'язці з оптимізацією поділу праці на сільських територіях та диверсифікацією сфер зайнятості.

Ситуація із зайнятістю населення та можливостями працевлаштування на сільських територіях на сучасному етапі, як показує аналіз, є кризовою. Високі темпи вивільнення працівників із сільськогосподарських підприємств, з одного боку, а з іншого — різке зниження попиту на робочу силу в містах, які завжди поглинали необмежену кількість сільських мігрантів, суттєво її ускладнили. Чинний Закон України "Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві" (від 17.10.1990 р.) досі залишається чи не єдиним законодавчим актом, який визначає реальні заходи щодо соціального розвитку

села, надаючи перелік першочергових організаційно-економічних і правових заходів, які мають бути реалізовані на сільських територіях. Зокрема мінімальний розмір державних централізованих капіталовкладень, спрямованих на зміцнення матеріально-технічної бази соціальної сфери села та АПК, має становити не менше 1 % ВВП (на будівництво об'єктів невиробничого призначення у сільській місцевості спрямовується не менше 50 % державних капіталовкладень) [2].

Проте даний Закон виконується частково, бо не виконується особливо в частині надання переваги селу порівняно з містом (у розрахунку на душу населення) у спорудженні об'єктів освіти, культури і спорту, охорони здоров'я, побуту, торгівлі, житла, газифікації, водо- і електропостачання, комунальних об'єктів тощо, а також у забезпеченні якісного медичного, культурного, спортивного, комунально-побутового, транспортного і торговельного обслуговування сільського населення. В Україні політика зайнятості на селі реалізується через державні та регіональні програми, орієнтовані на підтримку вразливих груп населення (особи з інвалідністю, молодь, жінки, особи старшого віку), проте пропонувані заходи, здебільшого, спрямовані на адаптацію ринку праці до наявних економічних реалій, і питання ефективної зайнятості сільського населення як індикатора розвитку сільських територій вони не розв'язують, або розв'язують лише частково.

Україна зможе досягти відчутних темпів зростання соціально-економічних стандартів життя суспільства лише за умови ефективної зайнятості сільського населення та подальшого розвитку сільських територій. Шляхом проведення добровільного об'єднання територіальних громад, що в свою чергу дасть змогу в подальшому більш якісно розвиватися сільським територіям так як при прийнятті рішень щодо добровільного об'єднання територіальних громад беруться до уваги історичні, природні, етнічні, культурні та інші чинники, що впливають на соціально-економічний розвиток об'єднаної територіальної громади тоді як адміністративним центром об'єднаної територіальної громади буде визначається населений пункт (село, селище, місто), який має розвинуту інфраструктуру, якість та доступність публічних послуг, що надаються в об'єднаній територіальній громаді, і, як правило, розташований найближче до географічного центру території об'єднаної територіальної громади.

Інформаційні джерела:

1. Економічний розвиток сільських територій України [Електронний ресурс]. — Київ: ПРООН, 2012. — Режим доступу: <http://cba.org.ua/images/stories/documents>
2. Закон України від 17.10.1990 р. № 400-XII "Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Закону України від 05.03.2015 р. № 157-VIII "Про добровільне об'єднання територіальних громад" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

4. Мельник С.В., Ретівцев І.В. Проблеми зайнятості сільського населення України [Електронний ресурс] / Ред. Ю.В. Косинська — Луганськ: ДУ НДІ СТВ, 2011. — Режим доступу: http://www.lir.lg.ua/docs/zanjatost_sela_2011.rar

РЕЙТИНГ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ВОЗНЕСЕНСЬКОГО РАЙОНУ ЗА РІВНЕМ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Душук Р. В., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Проблема підвищення конкурентоспроможності є однією з найбільш гострих і актуальних для аграрного сектора економіки України [1]. Розвиток галузі в ринкових умовах вимагає нових підходів до оцінки результативності його діяльності: саме моніторинг рівня конкурентоспроможності дає відповіді на ці питання [2]. В даному дослідженні увагу зосереджено на визначенні рівня конкурентоспроможності за показниками ресурсної забезпеченості галузі.

Як відомо до основних факторів конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств відносяться наступні: кількість та якість земельних ресурсів; рівень технічного забезпечення виробництва, сировиною та матеріалами; склад та рівень використання трудових ресурсів. Проведемо оцінку рівня конкурентоспроможності регіону за даними факторами.

За розрахованими даними площа сільськогосподарських угідь у володінні та користуванні сільськогосподарських підприємств Вознесенського району складає 6,7 % від загальної площі сільськогосподарських угідь Миколаївської області. За рейтингом забезпеченості сільськогосподарськими угіддями серед 19 районів Миколаївської області Вознесенський район посідає 2-е місце, що свідчить про високий рівень конкурентоспроможності району за даним показником. У динаміці за досліджувані роки позиція Вознесенського району змінилась в бік зростання рейтингу на 6 позицій порівняно з 2000 роком (рис. 1).

За даними енергетичні потужності в сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району складають 4,2 % від загальної кількості енергетичних потужностей в сільськогосподарських підприємствах Миколаївської області. За рейтингом забезпеченості енергетичними потужностями серед 19 районів Миколаївської області Вознесенський район посідає 10-е місце, що свідчить про його середній рівень конкурентоспроможності за даним показником. У динаміці за досліджувані роки позиція Вознесенського району значно погіршилась, що свідчить про нестабільну позицію району у рейтингу серед районів Миколаївської області за показником забезпеченості енергетичними потужностями.

За рейтингом забезпеченості сільськогосподарських підприємств установками та агрегатами для доїння корів Вознесенський район разом з Березанським, Веселинівським, Врадіївським, Казанківським та Кривоозерським районами посідає останнє місце, що свідчить про його дуже низький рівень конкурентоспроможності за

даним показником.

Оскільки основним засобом виробництва у тваринництві, крім землі, є поголів'я худоби і птиці. Хоча з точки зору екологічності ведення господарювання збільшення кількості поголів'я худоби і птиці має негативні наслідки, однак скорочення поголів'я до «нуля» так само має негативні наслідки для екологічності землекористування через відсутність органічних добрив. Визначимо рівень конкурентоспроможності регіону за даним показником. За даними умовне поголів'я худоби та птиці в сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району складає 1,7 % від загальної кількості поголів'я худоби та птиці в сільськогосподарських підприємствах Миколаївської області. За рейтингом забезпеченості поголів'я худоби та птиці серед 19 районів Миколаївської області Вознесенський район посідає 13-е місце, що свідчить про середній рівень конкурентоспроможності району за даним показником. Значно, від інших, відрізняються дані по Арбузинському та Баштанському районах: значення їх коефіцієнтів складає відповідно 23,8 та 14,9; в той час, як по Веселинівському, Врадіївському та Казанківському районах значення коефіцієнтів склало відповідно 0,22, 0,49 та 0,36. У динаміці за досліджувані роки позиція Вознесенського району значно погіршилась, що свідчить про нестабільну позицію району у рейтингу серед районів Миколаївської області за показником забезпеченості сільськогосподарських підприємств поголів'ям ВРХ.

За розрахованими даними кількість трудових ресурсів в сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району складає 2,5 % від загальної кількості поголів'я худоби та птиці в сільськогосподарських підприємствах Миколаївської області. За рейтингом забезпеченості трудовими ресурсами серед 19 районів Миколаївської області Вознесенський район посідає 17-е місце, що свідчить про низький рівень конкурентоспроможності району за даним показником. Значно, від інших, відрізняються дані по Первомайському району: значення коефіцієнту складає 11,2; в той час, як по Врадіївському району значення коефіцієнту склало 1,01. У динаміці за досліджувані роки позиція Вознесенського району значно погіршилась, що свідчить про нестабільну позицію району у рейтингу. Отже, звівши усі розраховані дані, можемо зробити наступний висновок: за рівнем конкурентоспроможності сільськогосподарські підприємства Вознесенського району порівняно з сільськогосподарськими підприємствами інших районів Миколаївської області за показниками забезпеченості ресурсами галузі тваринництва посідають 7-е місце, що відповідає середньому рівню конкурентоспроможності.

Таким чином, отримані дані свідчать, що Вознесенський район входить до групи з середнім рівнем конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств за рівнем забезпеченості ресурсами. Значення коефіцієнту рівня забезпеченості ресурсами сільськогосподарських підприємств Вознесенського району на 25,33 менше від найвищого показника та на 24,75 більше від найменшого.

Інформаційні джерела:

1. Котикова О. І. Собівартість у системі чинників конкурентоспроможного виробництва продукції рослинництва / О. І. Котикова, Р. І. Ярошенко, А. В. Зеленько // Інноваційна економіка. — 2016. — №5-6 (63). — С. 134-141.

2. Котикова О. І. Моніторинг конкурентоспроможності сільського господарства регіону – необхідна складова євроінтеграційних процесів / О. І. Котикова, К.Г. Дідур, Р.В. Душук // Агросвіт. — 2017. — №17. — С. 3—11.

ВАЖЛИВІ НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ТЕХНІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Карєба М. І., канд. екон. наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

У сучасних умовах основою стабілізації та розширення сільськогосподарського виробництва є матеріально-технічна база. Тому на рівні кожного підприємства потрібно розробляти відповідні підходи до зміцнення ресурсної бази.

Аналіз динаміки наявності основних видів техніки показав, що у сільськогосподарських підприємствах Миколаївської області в 2016 році порівняно з 2013 роком загальна кількість тракторів збільшилась на 7,2% і склала 6945 одиниць, а кількість зернозбиральних комбайнів – на 11,9% (1449од.). У той ж час кількість кукурудзозбиральних комбайнів зменшилась на 1,5%, кормозбиральних комбайнів – на 2,9%.

На сьогодні підприємствам Миколаївської області необхідно мати 13 тракторів на 1000 га ріллі, а на 1000 га посівів відповідних культур має припадати 10,5 одиниць зернозбиральних, 12,6 одиниць бурякозбиральних машин, 17 одиниць – картоплезбиральних (в 2016 р. в області таких комбайнів було всього 21 одиниця, а картоплю вирощують на площі біля 20 тис.га). Навантаження на один зернозбиральний комбайн нині складає 735 гектарів за нормативних 130 гектарів. Через це виконання робіт розтягується в часі, що призводить до значних втрат урожаю і зниження якості продукції. Крім того більша частина техніки потребує якісного оновлення і модернізації [1].

Дослідження свідчать, що необхідно активізувати формування вторинного ринку відновленої сільськогосподарської техніки. Так, в економічно розвинених країнах стрімкий розвиток отримала система продажу уживаної техніки. Найпомітніше ця тенденція простежується у США, Канаді, Австралії та 6-ти найбільш розвинених в аграрному відношенні країнах Західної Європи. У цих країнах застаріла низькопродуктивна техніка поступово виводиться з господарського обігу і надходить на вторинний ринок. Так, наприклад, у США частка продажів уживаних тракторів з потужністю двигуна від 40 до 100 к.с. перевищує 87%, а на трактори з потужністю двигуна понад 200 к.с. припадає лише трохи більше 2% [2].

У європейських країнах на вторинному ринку, де продаються списані трактори, утричі більше, ніж нових. Реалізація техніки відбувається через дилерську систему

після якісного ремонту і обслуговування, при цьому вартість її є на 30% менше первісної. Спонукальним мотивом для всіх учасників вторинного ринку є прибуток, оскільки капітальний ремонт машин обходиться у 2-3 рази дешевше купівлі нової техніки. Доцільно зазначити, що і на вітчизняних підприємствах накопичено не менш позитивний досвід відновлення машин, вузлів і агрегатів [3].

У розвинутих країнах світу набуває дедалі ширшого розвитку забезпечення сільськогосподарського виробництва технічними засобами на лізинговій основі. Найбільша частка обсягу лізингових угод в світі припадає на США, Західну Європу і Азію – приблизно 89% (на початок 2016 р.), в тому числі частка США, Японії, Великобританії і Німеччині перевищує 70%. Однак слід зазначити, що галузева структура лізингових операцій варіюється в залежності від конкретного регіону, оскільки у кожного зі сформованих на сьогодні регіональних ринків лізингових послуг є деякі специфічні особливості. Наприклад, в Європі широко використовується лізинг транспортних засобів. Причому, як для виробничих цілей, так і в особисте користування. За даними видання «Європейський лізинг», до 50% загального обсягу закупівель майна .

Вважаємо, що у Миколаївській області також слід приділити увагу:

- розвитку мережі місцевих лізингових фондів і фондів пільгового кредитування сільськогосподарських товаровиробників;
- розширенню кооперативних форм придбання та експлуатації дорого коштовної техніки;
- зростанню дилерських центрів, що забезпечують сільських товаровиробників технікою на умовах лізингу.

Інформаційні джерела:

1. Офіційний сайт Миколаївської обласної державної адміністрації : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mk.gov.ua/ua/myko/agry/>
2. Петров В. М. Матеріально-технічне забезпечення сільськогосподарських підприємств України в умовах різних суспільно-економічних формацій : [Електронний ресурс] / В. М. Петров. – Режим доступу : <http://dspace.knau.kharkov.ua/>
3. Петров В. М. Ціноутворення на вторинному ринку сільськогосподарської техніки : [Електронний ресурс] / В. М. Петров. Режим доступу : <http://dspace.knau.kharkov.ua/>

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Ковалевська В. В., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

З метою реформування місцевого самоврядування та надання самостійності місцевим бюджетам 5 лютого 2015 р. ВРУ прийнято Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» № 157. Закон України № 157 регулює відносини,

що виникають у процесі добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст, а також добровільного приєднання до об'єднаних територіальних громад. До реформи у Миколаївській області налічувалось 314 рад, із яких 10 – міських, 17 – селищних, 287 – сільських. Після децентралізації в області вже створено 22 об'єднаних територіальних громад [3].

Суб'єктами добровільного об'єднання територіальних громад є суміжні територіальні громади сіл, селищ, міст. Об'єднана територіальна громада, адміністративним центром якої визначено місто, є міською територіальною громадою, центром якої визначено селище, - селищною, центром якої визначено село, - сільською [1].

Добровільне об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст здійснюється з дотриманням таких умов:

1) у складі об'єднаної територіальної громади не може існувати іншої територіальної громади, яка має свій представницький орган місцевого самоврядування;

2) територія об'єднаної територіальної громади має бути нерозривною, межі об'єднаної територіальної громади визначаються по зовнішніх межах юрисдикції рад територіальних громад, що об'єдналися;

3) при прийнятті рішень щодо добровільного об'єднання територіальних громад беруться до уваги історичні, природні, етнічні, культурні та інші чинники, що впливають на соціально-економічний розвиток об'єднаної територіальної громади;

4) якість та доступність публічних послуг, що надаються в об'єднаній територіальній громаді, не можуть бути нижчими, ніж до об'єднання [2].

Адміністративним центром об'єднаної територіальної громади визначається населений пункт (село, селище, місто), який має розвинуту інфраструктуру і, як правило, розташований найближче до географічного центру території об'єднаної територіальної громади. Добровільне об'єднання територіальних громад не призводить до зміни статусу населених пунктів як сільської чи міської місцевості. Найменування об'єднаної територіальної громади, як правило, є похідним від найменування населеного пункту (села, селища, міста), визначеного її адміністративним центром.

Первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень є територіальна громада села, селища, міста.

Територіальні громади в порядку, встановленому законом, можуть об'єднуватися в одну сільську, селищну, міську територіальну громаду, утворювати єдині органи місцевого самоврядування та обирати відповідно сільського, селищного, міського голову.

Територіальні громади села, селища, міста, що добровільно об'єдналися в одну територіальну громаду, можуть вийти із складу об'єднаної територіальної громади в порядку, визначеному законом.

У селах, селищах, визначених за рішенням місцевої ради об'єднаної територіальної громади, утвореної відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», за винятком її адміністративного центру, обирається староста на строк повноважень місцевої ради. Староста є посадовою особою місцевого самоврядування. Староста: представляє інтереси жителів села, селища у виконавчих органах сільської, селищної, міської ради; сприяє жителям села, селища у підготовці документів, що подаються до органів місцевого самоврядування; бере участь у підготовці проекту бюджету територіальної громади в частині фінансування програм, що реалізуються на території відповідного села, селища; вносить пропозиції до виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради з питань діяльності на території відповідного села, селища виконавчих органів сільської, селищної, міської ради, підприємств, установ, організацій комунальної форми власності та їх посадових осіб; здійснює інші обов'язки, визначені Положенням про старосту.

Положення про старосту затверджується сільською, селищною, міською радою відповідної об'єднаної територіальної громади. У Положенні визначаються права і обов'язки старости, порядок його звітності, інші питання, пов'язані з діяльністю старости.

Протягом найближчих п'яти років Агенція США з міжнародного розвитку планує надати 50 млн дол. на реалізацію програми міжнародної технічної допомоги «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність». Реципієнтом та партнером програми міжнародної підтримки є всеукраїнська асоціація сільських та селищних рад. У рамках цієї програми 75 об'єднаних територіальних громад з семи областей України отримають фінансування на розробку стратегічних планів розвитку громад, зокрема інфраструктури [3].

Також міжнародна програма забезпечить допомогу у впровадженні економічного розвитку, покращення послуг, залучення громадськості до інфраструктурних проектів.

Інформаційні джерела:

1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI зі змінами та доповненнями. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Про добровільне об'єднання територіальних громад [Електронний ресурс] : Закон України від 05.02.2015 р. № 157. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
3. ОТГ – результати виборів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mk-oblrada.gov.ua/index.php/910-oth-rezultaty-vyboriv>

**НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ**
Красовська Н. О., здобувач вищої освіти

Процес змін, націлений на підвищення рівня розвитку соціальної сфери та економічних галузей сільських регіонів, з найменшими втратами для навколишнього природного середовища та найбільшим рівнем задоволення потреб населення села в цілях інтересів країни – це соціально-економічний розвиток села. Розвиток сільської території повинен максимально відповідати специфіці конкретного сільського населення.

Протягом багатьох років фактично не розвиваються альтернативні сільському господарству види економічної діяльності на сільських територіях. Це спричинено: низькою щільністю розселення громади, недоступністю інформаційного забезпечення щодо несільськогосподарських видів економічної діяльності, браком діючих програм державної підтримки інноваційних ідей на селі та й підприємницьких ініціатив, а також відсутністю відповідних можливостей для професійної перепідготовки і перекваліфікації сільських кадрів. Переважаюча моно-аграрна спеціалізація сільських територій не тільки викликає зниження рівня доходів сільської громади, а дає ще й погіршення показників життя, бідність.

Ключовими пріоритетами державної політики соціально-економічного розвитку сільських територій за ствердженнями науковців є:

1. Формування комфортних умов для проживання сільської громади через розбудову соціальної, житлово-комунальної та комунікаційної інфраструктури, підвищення рівня забезпечення населення об'єктами споживчих послуг і торгівлі, та звісно покращення транспортної доступності сільських територій.
2. Розвиток людського капіталу.
3. Підвищення рівня енергетичної незалежності сільських територій та забезпечення сталого розвитку.
4. Диверсифікація економіки сільських територій.
5. Створення сприятливого середовища щодо розвитку малого і середнього підприємництва [1].

Важливим в умовах нестачі ресурсів для розвитку сільських територій є фіксація на обмеженій кількості ефективних способів їх використання. У той самий час, підтримка депресивних територій повинна бути зосереджена щодо надання компенсаційних виплат агровиробникам у менш сприятливих територіях, де якраз часто практикують у європейських країнах. Закордонний досвід показує, що досить оптимальним способом належного функціонування сільських територій та їх відновлення є сталий розвиток. Він можливий тільки за умови забезпечення комплексного зростання і подолання соціального занепаду [2].

М.Й.Хорунжий визначив, що ефективно розробити методичні рекомендації для сільських громад щодо складання карти інвестиційної привабливості сільської території, яку розглядають як систему критеріїв та показників, які можуть встановлювати комерційну привабливість інвестицій щодо розвитку сільської

території і отримають змогу інвесторам з'ясувати, перш за все для себе, чи важливе прагматичне питання: куди більш вигідніше вкласти кошти – в соціальну інфраструктуру села, сільської території чи в аграрне виробництво [4].

Збалансоване, стабільне економічне зростання сільських територій є необхідною умовою для громади. Саме розробка ефективного і дієвого механізму, призведе до нормального функціонування і соціально-економічного розвитку сільських територій. У механізмі сталого соціально-економічного розвитку сільських територій, його дієвість забезпечена певними напрямками розвитку сільських територій (рис.1).

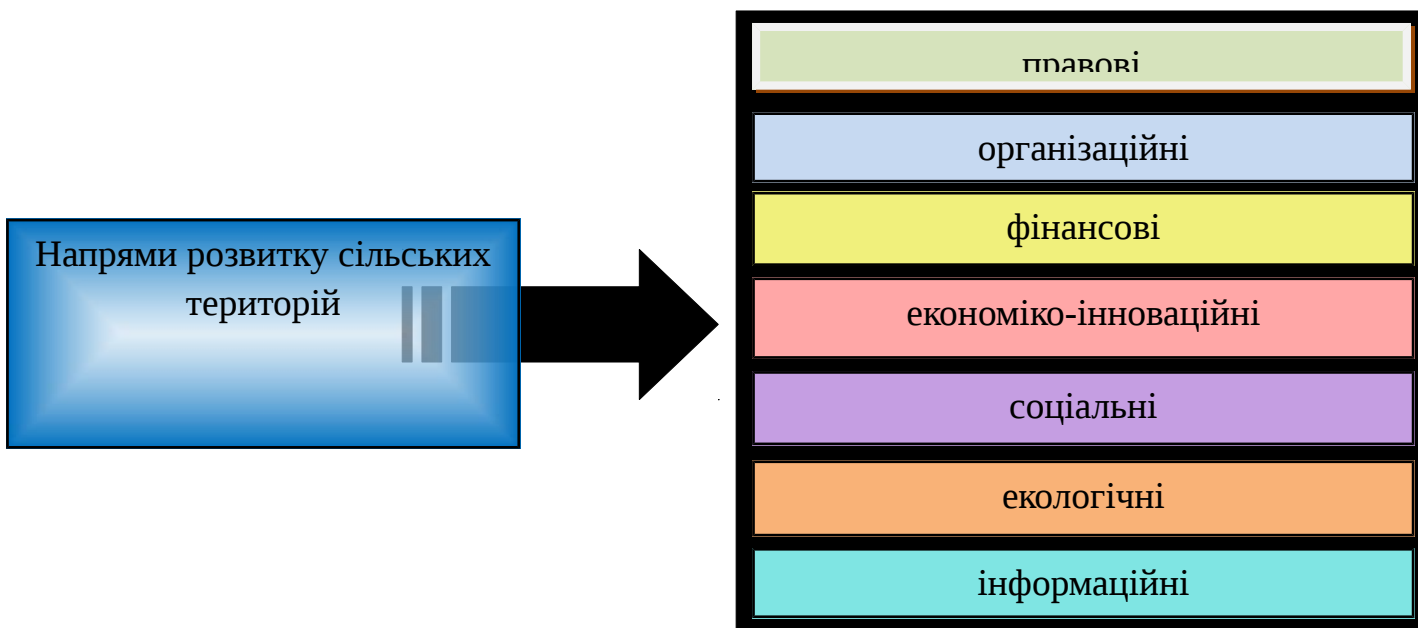

Рис. 1 Напрями розвитку сільських територій

Джерело: створено автором на основі джерела [3].

Визначений механізм повинен сприяти раціоналізації функціонування сільських територій і підвищенню ефективності, а також як результат сталому соціальному і економічному розвитку.

Інформаційні джерела:

1. Біла С. О. Реформування соціально-економічного розвитку сільських територій в Україні // С. О. Біла / Стратегічні пріоритети. – 2012. – № 3 (24). – С. 62–70.
2. Єрмоленко В. М. Особливості формування категорії "Сталий розвиток сільських територій" / В. М. Єрмоленко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2010. – Вип. 156. – С. 50–59.
3. Павлов О. Сільські території: теоретико-методологічні засади дослідження // Регіональна історія України : Збірник наук. статей. – 2009. – Вип. 3. – С. 113–132.
4. Хорунжий М. Й. Економіка села в контексті організаційно-економічних трансформацій / М. Й. Хорунжий // Економіка АПК. – 2011. – № 11. – 141 с.

СУЧАСНИЙ СТАН СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В МИКОЛАЇВСЬКОМУ РАЙОНІ

Ланіна А. В., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Миколаївський район розташований на півдні Миколаївської області. За особливістю природних умов Миколаївський район належить до степової зони. Розташований на півдні Миколаївської області, межує з Очаківським і Березанським районами, а по акваторії річки Південний Буг та Бузькому лиману – з Новоодеським, Жовтневим районами та містом Миколаєвом.

Рельєф району переважно рівнинний, полого нахилений у південному напрямі. Ґрунти в основному представлені чорноземами південними і чорноземам типовими важко-суглинистими за механічним складом з вмістом гумусу в середньому 3,0-3,6%.

Відчувається дефіцит місцевих водних ресурсів. На території району є Південнобузька зрошувальна система, яка охоплює поля трьох районів Миколаївської області. Потенційні можливості зрошення в сучасних умовах підтверджуються результатами господарювання в ТОВ «С-Росток» Миколаївського району, отримуючи на зрошенні приблизно 800 ц з га овочів.

Клімат району помірно-континентальний, теплий і посушливий з малосніжною зимою. Таким чином, природно-кліматичні умови району сприятливі для інтенсивного, високоефективного розвитку всіх галузей сільського господарства.

Серед флагманів аграрного виробництва слід виділити ДП «Племрепродуктор «Степове», ПАТ «Радсад», СГБК «Урожайний», ТОВ «Зеленоярське», ТОВ «Добробут», ТОВ «С-Росток», ТОВ «Ковалівка», ФГ «Вербовий О.А.», ФГ «Скляр С.В.». Керівники цих сільгосппідприємств користуються повагою з боку місцевих громад, вирішують невідкладні соціальні заходи земляків і являються основними роботодавцями.

На теренах Миколаївського району ефективно працюють найбільші фермерські господарства та підприємства сільськогосподарської галузі:

- ДП «Племрепродуктор «Степове»,
- ТОВ «Зеленоярське»,
- ПАТ «Радсад»,
- ТОВ «Криничанське»,
- ТОВ «Добробут»,
- ТОВ «Нива Весняне»,
- ФГ Вербового О.А.,
- ФГ Скляра С.В.,
- ФГ Коса Т.П..

У 2016 році загальна площа земель сільськогосподарського призначення - 108433 га, з них: сільськогосподарські угіддя - 105969 га та рілля - 88942 га. У 2016 році у порівнянні з 2015 роком в сільськогосподарських підприємствах району

спостерігається збільшення площ сільськогосподарських угідь (на 2,4%). При цьому на зрошенні обліковується 12,9 тис. га зрошувальних площ. Підготовка зрошувальних площ у 2016 році становила 5216 га. Під зрошення сільськогосподарських культур у 2016 році господарствами району було залучено 1673 га (у порівнянні з 2015 роком – 1790 га (93,5%) поливних площ, виконано 18462 гектара - поливів (20564 гектара - поливів). Подано води на зрошення 3395,48 тис. м³ (2015 рік-3687 тис.м³), а коефіцієнт зрошення складає 11,05 (2015 рік – 11,5).

Також слід зазначити, що у 2016 році під посіви сільськогосподарських культур було внесено 647,6 тис. ц мінеральних добрив (у 2015 році – 502,5 тис. ц), органічних добрив – 143 тис. ц (у 2015 році – 141,7 тис. ц). До того ж за ці роки частка удобреної площі мінеральними добривами зросла на 10%, а органічними добривами – на 0,6%. Необхідною умовою підвищення родючості ґрунту й ефективності сільськогосподарського виробництва є зважена концепція раціонального застосування мінеральних та органічних добрив.

Дослідження технологічної ефективності використання земельних ресурсів у сільськогосподарських підприємствах Миколаївського району дозволяє стверджувати, що у 2016 році порівняно з 2015 роком урожайність переважної більшості сільгоспкультур зросла: урожайність соняшнику – на 12,9%, зернових та зернобобових – на 10,5%. Хоча питома вага району у виробництві сільгоспкультур в аграрних підприємствах Миколаївської області за два останні роки дещо зменшилась.

В сільгосппідприємствах Миколаївського району простежується також тенденція і до підвищення вартості валової продукції сільського господарства в постійних цінах 2010 року на 100 га сільгоспугідь: у 2016 році порівняно з 2015 роком вона зросла на 16,4%. Отже, економічна ефективність землекористування в аграрних підприємствах району покращується.

Інформаційні джерела:

1. Стратегії розвитку Миколаївської області на період до 2020 року / Рішення обласної ради №9 від 16.04.2015 року. - Режим доступу : <http://www.mk.gov.ua/ua/economy/strateg>.
2. Миколаївський район Миколаївщини [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://mykrada.mk.ua>
3. Міста та райони Миколаївської області 2016 Статистичний щорічник – Миколаїв : Головне управління статистики У Миколаївській області, 2017. – 409 с

МІЖБЮДЖЕТНІ ТРАНСФЕРТИ ТА ЇХНЯ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Лапін В. О., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Складна економічна ситуація в Україні має значний вплив на формування дохідної частини місцевих бюджетів. Процес формування та виконання доходів місцевих бюджетів є неефективним. Це підтверджується нестабільною та непропорційною дохідною базою місцевих бюджетів в Україні. Відповідно до цього в епоху ринкових трансформацій та соціальноекономічних перетворень виникає необхідність створення такого механізму за допомогою якого здійснюався б ефективний перерозподіл коштів між бюджетами різних рівнів. Отже, мова йде про створення ефективного механізму для розподілу та перерозподілу міжбюджетних трансфертів [1-2].

Дж. Кейнс сформулював основні вимоги до побудови якісної системи міжбюджетних трансфертів. Він вважав що ця система повинна:

- враховувати всі нюанси та відмінності у потребах фінансових ресурсів між різними регіонами ;
- подолати відмінності та протиріччя між урядами одного рівня, щодо потенціальної можливості фінансування видатків;
- створювати стимули щоб органи місцевої влади розвивали та нарощували власну дохідну базу;
- бути стабільною та прогнозованою;
- не заохочувати нераціональне використання фінансових ресурсів суспільства [3].

Можна виділити декілька підстав які обґрунтовують необхідність запровадження системи міжбюджетних трансфертів при формуванні дохідної частини місцевого бюджету.

- фіскальна незбалансованість по вертикалі,
- відновлення горизонтального фіскального балансу,
- стабільне надання певних суспільних благ,
- внесок у політику стабілізації та економічний розвиток і макроекономічні цілі.

Виходячи з досвіду зарубіжних країн світу при формуванні дохідної частини місцевого бюджету немає однозначної думки якої повинні бути питома вага трансфертів у структурі місцевих бюджетів. Кожна країна вирішує для себе це індивідуально [4].

Відповідно до Бюджетного кодексу в Україні функціонують такі види міжбюджетних трансфертів:

- субвенція;
- кошти, які передаються до Державного бюджету України та місцевих бюджетів з інших місцевих бюджетів;
- дотація вирівнювання;
- інші дотації;

Якщо розглядати детальніше, то Бюджетним Кодексом передбачена ціла низка трансфертних програм. Їхньою метою є задоволення та забезпечення різноманітних фінансових потреб, а не тільки потреба у фінансовому вирівнюванні.

Трансфертна система комплексно включає в себе окремі трансфертні програми, кожна з яких виконує певне поставлене завдання.

Місцевим бюджетам в Україні можуть надаватися такі міжбюджетні трансферти:

- субвенції на виконання певних інвестиційних проектів;
- субвенції на виконання власних повноважень органами місцевого самоврядування;
- субвенції на здійснення фінансування програм соціального захисту;
- дотації вирівнювання обласним бюджетам, районним бюджетам, бюджету міста Києва.

В умовах незбалансованості та дотаційності місцевих бюджетів трансферти виконують функцію фінансового вирівнювання відстаючих регіонів. Проте вони не усувають проблему незбалансованості місцевих бюджетів вони тільки на деякий час її "лікують". Бюджетні трансферти використовуються як для вертикального так і для горизонтального вирівнювання [5]. Потрібно створювати необхідну нормативну базу для можливості надання прямих бюджетних трансфертів. Доцільно також прийняти спеціальний закон про місцевий бюджет, в якому було б чітко прописані основні доходи й видатки місцевих бюджетів, порядок їх виконання, рамковий закон про основи надання прямих бюджетних трансфертів.

Інформаційні джерела:

1. Висновки щодо виконання державного бюджету України за 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ac-rada.gov.ua>.
2. Бюджетний моніторинг. Аналіз виконання бюджету за 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ibser.org.ua/sites/default/files/kv_iv_2016_monitoring_ukr_0.pdf
3. Кейнс Дж.М. Общая теория занятости, процента и денег / Дж.М. Кейнс ; пер. проф. Н.Н. Любимова. – М. : Гелиос АРВ, 2012. – 352 с.
4. Голинська О. В. Про місцеві бюджети-людською мовою : методичний посібник / О. В. Голинська. – Миколаїв : ФРМ, 2014. – 11 с
5. Рябушка Л.Б. Особливості формування та розвиток системи міжбюджетних відносин / Л.Б. Рябушка, Ю.В. Ластовина // Бізнес Інформ. – 2011. – № 3. – С. 95–99.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ

Матвіїва Т. М., здобувач вищої освіти

Сільська територія є складним і багатогранним соціально-еколого-економічним об'єктом, який характеризується сукупністю таких ознак та елементів: площею земельних ресурсів, кількістю проживаючого населення, природно-екологічними ресурсами, обсягами і структурою виробництва, об'єктами соціальної інфраструктури, органами місцевого самоуправління [1].

Сталий розвиток сільських територій являє собою процес якісних змін, спрямованих на стабільне соціально-економічне зростання цих територій, підвищення ефективності сільської економіки, рівня зайнятості та якості життя населення на основі реалізації комплексу економічних, соціальних і екологічних заходів державного та місцевого рівня [2].

Проблеми в сільській місцевості негативно впливають на розвиток сільських територій, обмежують можливості формування та використання соціально-економічного потенціалу села, приводять до виникнення проблем у сільськогосподарському виробництві та супроводжуються руйнацією традиційного укладу сільського життя [3].

Найважливішими системними проблемами, що гальмують розвиток сільських територій, є: економічні проблеми (монофункціональність аграрного сектора, застарілі методи господарювання на селі, нарощування структурних диспропорцій сільськогосподарського виробництва, низький рівень матеріально-технічної бази); соціальні проблеми (погіршення демографічної ситуації в сільській місцевості та відмирання сіл, низький рівень якості життя сільського населення, високий рівень безробіття, значна трудова міграція сільського населення, занепад соціальної інфраструктури); екологічні проблеми (погіршення екологічної ситуації, деградація ґрунтів, поширення ерозійних процесів).

Причинами, що зумовлюють гальмування процесу реалізації концепції сталого розвитку сільської місцевості, є недостатнє фінансування розвитку сільських територій, слабкий розвиток інституту місцевого самоврядування, відсутність ефективних механізмів здійснення програм сталого сільського розвитку.

Важливими етапами в пошуку ефективних механізмів сприяння сталому розвитку сільських територій є визначення вузлових проблем розвитку й напрацювання необхідних заходів соціально-економічного, правового й адміністративного характеру, які б дали змогу вивести сільські території на якісно новий рівень розвитку, комплексно вирішити економічні, соціальні й екологічні проблеми сільської місцевості при обов'язковій умові збереження природно-ресурсного й культурного потенціалу сільських територій [4].

Основними напрямками вирішення наведених проблем у розрізі складових сталого розвитку сільських територій є такі:

- економічна складова: пріоритетними задачами повинні стати диверсифікація сільської економіки за рахунок розвитку нетрадиційних видів діяльності на селі,

технологічне оновлення галузей аграрного сектору, розвиток інформаційно-консультаційного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників, підтримка малого і середнього підприємництва на селі, що дасть змогу підвищити конкурентоспроможність сільського господарства й рівень зайнятості сільського населення;

- соціальна складова: в цьому напрямі пріоритетними задачами повинні стати подолання негативних демографічних процесів в сільській місцевості, покращення соціального середовища проживання населення в сільській місцевості, відновлення соціальної, інженерної й транспортної інфраструктури, створення позитивного відношення до сільського образу життя;

- екологічна складова: в межах цієї складової виділяють раціональне використання агроприродних ресурсів, захист навколишнього середовища та забезпечення екологічної безпеки агропромислового виробництва, розвиток рекреаційного потенціалу сільських територій, оптимізацію землекористування, створення умов для впровадження сучасних екологічно безпечних технологій, розвиток органічного виробництва, що вимагає удосконалення нормативно-правової бази, адміністративних і економічних методів управління.

На сьогодні політика розвитку сільських територій в Україні здійснюється в основному в рамках державної регіональної та аграрної політики. Тому необхідно виокремити сільські території як самодостатній об'єкт регулювання і вирішувати проблеми їх розвитку комплексно з прив'язкою до європейських принципів і стандартів. Першочерговим кроком у формуванні сучасної державної політики розвитку сільських територій має стати розробка ґрунтовної та адекватної реальної програми розвитку сільських територій та її прийняття на найвищому державному рівні. Основними питаннями програми повинні бути: законодавче та правове закріплення статусу сільських територій; визначення економічної бази їх розвитку; формування активної державної підтримки сільського господарства, на основі зниження податкового тиску на суб'єктів цієї діяльності; створення дієвої системи кредитування та страхування їхньої діяльності; проведення адміністративно-територіальної реформи; організація та формування ринку земель; розвиток соціальної та інституційної інфраструктури села тощо.

Інформаційні джерела:

1. Стегней М.І. Сталий розвиток сільських територій в умовах децентралізації: від теорії до практики: [монографія] / М.І. Стегней. – Миколаїв: ФОП Швець В.Д., 2014. – 484 с.

2. Концепція сталого розвитку сільських територій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/12155>.

3. Збарський В. Соціальна інфраструктура села як фактор відтворення робочої сили / В. Збарський // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2010. – Вип. 154. – Ч. 1. – С. 152-160.

4. Прокопа І. Сільські території України: дослідження і регулювання розвитку / І. Прокопа // Економіка України. – 2007. – № 6. – С. 50-59.

ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

Моргун К. Г., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Ефективне використання земельних ресурсів передусім забезпечує життєдіяльність населення нашої держави, створює сировину для переробної промисловості, отже є запорукою продовольчої безпеки країни в цілому.

Проблема ефективності використання землі може носити як глобальний, так і локальний характер. При глобальному характері ефективності використання земель сільськогосподарського призначення необхідно враховувати всі галузі економіки і перерозподіляти земельні ресурси в них так, що б вони приносили максимальний ефект. Локальний характер передбачає розгляд проблем ефективності використання земель сільськогосподарського призначення на рівні однієї галузі чи окремих суб'єктів господарювання аграрної сфери.

Відповідно до Земельного кодексу України земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави.

Ми поділяємо думку багатьох науковців про те, що використання землі в сільському господарстві є ефективним і раціональним, коли не тільки збільшується вихід продукції з одиниці площі, підвищується її якість, знижуються витрати на виробництво одиниці продукції, але і коли при цьому зберігається або підвищується родючість ґрунту, здійснюється екологічнобезпечне виробництво і, як наслідок, забезпечується охорона навколишнього середовища [3].

Важливим моментом при раціональному використанні земельних ресурсів є науково - обґрунтований розподіл сільськогосподарських земель між сільськогосподарськими підприємствами різних форм власності.

Одним із головний шляхів підвищення економічної ефективності використання землі в сільському господарстві є послідовна інтенсифікація аграрного виробництва.

Серед основних напрямів інтенсифікації сільськогосподарського виробництва доцільно виділити такі:

- комплексна механізація і автоматизація виробництва,
- хімізація рослинництва і тваринництва,
- організаційно-економічні заходи (спеціалізація і концентрація виробництва),
- впровадження прогресивних форм організації і оплати праці,
- широке використання досягнень науки і передового досвіду підприємств як вітчизняних, так і закордонних.

Важливим напрямом інтенсифікації сільськогосподарського виробництва є меліорація земель, яка забезпечує підвищення продуктивності

сільськогосподарських угідь і економічної ефективності виробництва. Меліорація – це дійовий фактор і в багатьох випадках необхідна умова підвищення родючості земель, що є основою високих і сталих урожаїв сільськогосподарських культур.

Послідовна інтенсифікація сільськогосподарського виробництва здійснюється на основі широкого використання досягнень науки і передового досвіду. Для подальшої інтенсифікації виробництва великого значення набувають виведення і впровадження у виробництво більш урожайних сортів сільськогосподарських культур та високопродуктивних порід худоби, пристосованих до індустриальних технологій [1].

В сучасних умовах господарювання з метою поліпшення рівня землевіддачі необхідно вкладати інвестиції. В Україні існує великий потенціал залучення інвестицій у сільське господарство. Загальновідомо, що аграрний сектор економіки на сьогодні перебуває в занепаді, тому з метою підвищення ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств потрібен пошук нової стратегії мобілізації фінансових ресурсів для їх самостійного і незалежного розвитку, тобто здійснення інвестування виробничої діяльності господарств.

Сільськогосподарський підприємець повинен в будь-якому випадку здійснювати земельні інвестиції, оскільки земля є основою його функціонування. Перспективним шляхом покращення капіталовкладень у сільськогосподарське виробництво видається залучення інвестицій з-за кордону. Тому на сьогодні існує потреба залучення іноземних інвестицій у землі сільськогосподарського призначення в напрямі підвищення ефективності господарювання сільськогосподарських підприємств України [2].

Також в Україні існує великий потенціал залучення інвестицій за рахунок поглиблення реформування земельних відносин. В першу чергу, це стосується орендних земельних відносин. Так, привабливою для іноземних інвесторів може бути низька орендна плата за земельні угіддя. На можливу зацікавленість іноземних інвесторів на перспективу вказує і той факт, що відповідно до прогнозів Організації економічної співпраці та розвитку, продукти харчування у всьому світі у найближчі десять років подорожчають на 20-50%. А продуктивність українського сільського господарства на цьому фоні має просто колосальний потенціал.

Інформаційні джерела:

1. Helpiks.org [Електронний ресурс] : офіційний веб-сайт / Helpiks.org; Інтенсифікація та науково-технічний прогрес – Веб-сайт. – Режим доступу : <http://helpiks.org/5-68088.html> - Мова укр. - Дата останнього доступу : 10.12.2017. – Назва з екрану.

2. Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі: електронні ресурси в науці, культурі та освіті [Електронний ресурс] / І. О. Золоташко, О. В. Леонтюк-Мельник – Електрон. текст. дані. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/32_PVMN_2011/Economics/12_97642.doc.htm.

3. Студопедия [Електронний ресурс] : офіційний веб-сайт / Студопедия; Эффективность использования сельскохозяйственных угодий и пути ее повышения – Веб-сайт. – Режим доступа : https://studopedia.ru/2_587_effektivnost-ispolzovaniya-selskohozyaystvennih-ugodiy-i-puti-ee-povisheniya.html - Мова рос. - Дата останнього доступу : 10.12.2017. – Назва з екрану.

ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ НОВОБУЗЬКОГО РАЙОНУ

Назарій В. Ю., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

В умовах посилення глобальних інтеграційних процесів в агропромисловій сфері економіки категорія конкурентоспроможності аграрних підприємств також набуває глобального характеру [1].

Безпосереднім об'єктом нашого дослідження стали три підприємства Новобузького району: фермерське господарство «Безрук М.І.», приватне підприємство «Обрій» та агрофірма «Нове життя», які є різними за своєю організаційною формою господарювання та розмірами. Спеціалізація підприємств полягає у виробництві і реалізації насіння зернових, зернобобових та технічних культур [2].

Визначимо конкурентоспроможність ФГ «Безрук М.І.» за допомогою комплексного методу. Оцінку конкурентоспроможності продукції в досліджуваному підприємстві проведемо за такими видами сільськогосподарської продукції як зернові та соняшник, так як вони вирощуються в 2016 році в усіх підприємствах, які досліджуються. Вихідні дані для визначення рівня технічних та економічних параметрів конкурентоспроможності визначених видів продукції наведені в таблиці 1.

Таблиця 1. Оцінка технічних та економічних параметрів зернових культур у середньому за 2014-2016 рр. ФГ «Безрук М.І.» та його конкурентів

Показник	Вага кожного параметра	ФГ «Безрук М.І.»	Агрофірма "Нове життя"	ПП «Обрій»
Технічні параметри				
Клейковина, балів	0,25	1	3	1
Білок, балів	0,2	2	3	1
Вологість, балів	0,2	3	3	3
Засміченість, балів	0,2	3	2	2
Скловидність, балів	0,15	1	2	2
Економічні параметри				
Собівартість 1 ц грн	x	242,3	236,6	182,5

Таблиця 2. Оцінка технічних та економічних параметрів соняшнику у середньому за 2014-2016 рр. ФГ «Безрук М.І.» та його конкурентів

Показник	Вага кожного параметра	ФГ «Безрук М.І.»	Агрофірма "Нове життя"	ПП «Обрій»
Технічні параметри				
Вологість, балів	0,25	1	3	2
Засміченість, балів	0,2	2	3	2
Олійність, балів	0,2	2	3	2
Схожість, балів	0,2	2	3	3
Наявність лущеного насіння, балів	0,15	2	2	2
Економічні параметри				
Собівартість 1 ц грн	х	365,2	290,0	499,3

Визначимо інтегральний рівень конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції для досліджуваного підприємства і його конкурентів та розраховані показники узагальнимо (табл.3).

Слід зазначити, що соняшник є найбільш конкурентоспроможними в ФГ «Безрук М.І.» стосовно ПП «Обрій», про що свідчить найвище значення інтегрального коефіцієнта конкурентоспроможності — 1,22 саме завдяки індексу економічного параметру – нижчої собівартості 1 ц. Найближчим конкурентом по зерновим культурам ФГ «Безрук М.І.» є також ПП "Обрій"- 0,9.

Таблиця 3. Інтегральний індекс конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції ФГ «Безрук М.І.» Новобузького району та його конкурентів

Показник	Агрофірма "Нове життя"	ПП «Обрій»
Зернові		
Індекс технічних параметрів	0,79	1,22
Індекс економічних параметрів	1,02	1,23
Інтегральний показник конкурентоспроможності	0,77	0,9
Соняшник		
Індекс технічних параметрів	0,57	0,82
Індекс економічних параметрів	1,26	0,73
Інтегральний показник конкурентоспроможності	0,45	1,12

Найбільш конкурентоспроможним господарством серед усіх досліджених є Агрофірма "Нове життя", яка займає найвищу конкурентну позицію і по зернових культурам и по соняшнику.

Отже, для ФГ «Безрук М.І.» є вкрай необхідним подальше підвищення якості своєї продукції, оскільки конкурентоспроможність продукції українських аграрних товаровиробників значною мірою залежить від якості й екологічної безпеки

сільськогосподарської продукції та сировини, включаючи уникнення ризику генетичних, патологічних та інших змін в організмі людини.

Для збільшення конкурентних можливостей агропромислового виробництва необхідно: поліпшувати якість виробленої продукції до міжнародних стандартів; створювати сучасну інфраструктуру продовольчого ринку; розширювати обсяги зберігання та переробки продукції безпосередньо на місцях її вирощування; оновлювати технічні та технологічні засоби виробництва сільськогосподарських підприємств за рахунок залучення інвестицій та запровадження інноваційних технологій; розвивати ринкову й соціальну інфраструктуру в сільській місцевості.

Інформаційні джерела:

1. Порудєєва Т.В. Конкурентоспроможність України у контексті глобалізації та євроінтеграційних процесів /Т.В.Порудєєва// Електронне наукове фахове видання Глобальні та національні проблеми економіки. 2017 Режим доступу : <http://global-national.in.ua/issue-14-2016/22-vipusk-14-gruden-2016-r/2540-porudeeva-t-v-konkurentospromozhnist-ukrajini-u-konteksti-globalizatsiji-ta-evrointegratsijnikh-protsesiv>
2. Статистичний щорічник Миколаївської області за 2017 рік / за ред. З.П. Зацаринського. – Миколаїв, 2017.-501 с.

ЕКОНОМІЧНА СУТЬ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Олійник Т. Г., канд. екон. наук, старший викладач

Миколаївський національний аграрний університет

В умовах ринкової економіки одним із визначальних факторів розвитку господарства країни загалом та сільського господарства зокрема, є підприємництво. Тому важливе значення має дослідження як прикладної, так і теоретичної сторони явища. Від глибини і чіткості визначення теоретичних аспектів підприємництва залежить продуктивність загальнодержавних та регіональних програм сприяння його розвитку, подальше поглиблення трансформаційних процесів і ефективність функціонування економіки в цілому.

Теоретичні аспекти підприємництва та його роль досліджували такі зарубіжні вчені як П. Ф. Друкер, Р. Кантільон, П. Самуельсон, В. Сизоненко, Ж. Б. Сей, Ф. А. фон Хайєк, Р. Хизрич, Й. Шумпетер та ін. Серед вітчизняних учених сутність підприємництва трактували у своїх працях П. С. Березівський, Є. І. Борсученко, З. С. Варналій, П. І. Гайдуцький, Ю. Е. Губені, В. К. Збарський, В. І. Дідик, Р. В. Коломієць, Н. Ю. Кубіній, М. Й. Малік, С. В. Мочерний, О. Г. Шпикуляк, О. В. Щелкунова, Н. Н. Єрмоленко.

Хоча підприємництво є одним із важливих елементів розвитку суспільства, серед визначень його сутності вітчизняними і зарубіжними авторами немає найбільш повного. Тлумачення категорії “підприємництво” характеризується різноманітністю підходів вчених. Опрацювання наукових джерел свідчить, що глибшого дослідження

потребують теоретичні аспекти підприємництва в сільському господарстві, зокрема вдосконалення його тлумачення як економічної категорії.

Відповідно до Господарського кодексу України підприємництво – самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних, соціальних результатів та одержання прибутку [1]. Згідно законодавства, якщо господарська діяльність юридичних і фізичних осіб не має на меті одержання прибутку – вона не може визначатись як підприємницька. Підприємництво в Україні ведеться у будь-яких організаційних формах, передбачених законом, на вибір підприємця.

Враховуючи законодавче визначення підприємництва, українські дослідники М.Й. Малік та О.Г. Шпикуляк у своїх працях відзначають важливе соціально-економічне значення підприємницької діяльності, яке базується на необхідності всебічного задоволення потреб суспільства [2]. Також, М.Й. Малік визначає підприємництво, як діяльність щодо пошуку і створення нових можливостей, творчої руйнації стереотипів; підприємництво є сукупністю економічних, історичних, соціальних та юридичних відносин, особливим методом господарської діяльності, визначається підприємницьким середовищем, особистістю підприємця, стилем і типом його мислення та поведінки, історичним та психологічними аспектами [3].

Широкий спектр досліджень підприємництва та виділення вченими різномірних його атрибутивних ознак як явища зумовили значну кількість підходів до визначення його сутності. Згрупувавши найпоширеніші трактування підприємництва вважаємо доцільним виокремити такі теоретичні підходи вчених:

- вид господарської діяльності, що пов'язана із ризиком, ґрунтується на відповідальності, ініціативі, інноваційній ідеї, здійснюється систематично та має на меті отримання прибутку;
- сфера реалізації комерційної ідеї на основі енергії, ініціативи, волі людей, їхніх інтересів;
- тип поведінки господарюючого суб'єкта. Ряд вчених вважають, що підприємництво – це не вид діяльності, а характеристика особливої поведінки суб'єкта в процесі пошуку й вивчення нових економічних можливостей;
- новаторство. Цей підхід ототожнює підприємництво із процесом нової комбінації факторів виробництва та обігу, втіленням нововведень в галузі технології та організації виробництва.
- здатність людини ефективно комбінувати ресурси, в результаті чого їхня сукупна вартість зростає з одержанням ефекту [4].

Провівши дослідження поглядів сучасних науковців до визначення сутності підприємництва, ми прийшли до висновку, що в їх поглядах чітко спостерігається два підходи до з'ясування суті даного поняття:

1) перший підхід – формалізований та окреслює підприємництво як ще один вид господарської діяльності, яка відрізняється від власне господарської двома ознаками – самостійності та ініціативності (ризик, притаманний будь-якій економічній системі);

2) другий підхід передбачає розкриття підприємництва не просто як ще одного виду економічної діяльності, а особливих, притаманних окремим особам – підприємцям особистісних характеристик, які і перетворюють їхню господарську діяльність на підприємницьку.

Інформаційні джерела:

1. Господарський кодекс України. Станом на 15 березня 2004 р. – К.: Велес, 2004. – 164 с.
2. Малік М. Й. Розвиток підприємництва в аграрному секторі економіки / М.Й. Малік, О.Г. Шпикуляк // Економіка АПК, 2006. – № 4. – С.3–10.
3. Основи аграрного підприємництва: наукове видання / П.Т. Саблук, М.Й. Малік, В.В. Зіновчук и др; За ред. М.Й. Маліка. - К. : [б. и.], 2000. - 582 с.
4. Твердохліб В.В. Теоретичні аспекти підприємництва та його роль у розвитку суспільства / В. В. Твердохліб // Економіка: проблеми теорії та практики. – Т.VIII. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2009. – С. 2043-2050.
5. Губені Ю. Е. Основи підприємництва та агробізнесу: Навчальний посібник. / Ю.Е. Губені. – Львів: Українські технології, 2002. – 256 с.

СУЧАСНІ ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧІ ТЕХНОЛОГІЇ

Пушкарєвський А. В., Хижняк Д. В., здобувачі вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Енергозберігаючі технології здатні звести до мінімуму непотрібні втрати енергії, що сьогодні є одним з пріоритетних напрямків на державному рівні, а й на рівні. Це пов'язано з дефіцитом основних енергоресурсів, зростаючої вартістю їх видобутку, а також з глобальними екологічними проблемами. Впровадження енергозберігаючих технологій в господарську діяльність як підприємств, так і приватних осіб на побутовому рівні, є одним з важливих кроків у вирішенні багатьох екологічних проблем - зміни клімату, забруднення атмосфери, виснаження копалин ресурсів та інші.

Економія енергії - це ефективне використання енергоресурсів за рахунок застосування інноваційних рішень, які осуществіми технічно, обгрунтовані економічно, прийнятні з екологічної та соціальної точок зору, і не змінюють звичного способу життя.

Умовно, сучасні енергозберігаючі технології можна поділити на кілька видів, залежно від сфер вживання:

- Енергозберігаючі технології на виробництві;
- Енергозберігаючі технології на транспорті;

- Енергозберігаючі технології індивідуального споживання;
- Енергозберігаючі технології загального споживання.

Енергозбереження - дуже важливе завдання по збереженню природних ресурсів.

Використання альтернативних джерел енергії стає все більш популярним, сонячні батареї в сукупності з застосуванням вітрогенераторів, можуть виступати як в якості додаткового, так і основного джерела енергії, звільняючи таким чином споживача від гострої залежності в централізованих енергетичних мережах. Скорочується споживання інших видів палива та енергії.

Застосування енергозберігаючих матеріалів є практичною гарантією скорочення витрат на експлуатацію та обслуговування будь-яких об'єктів, раніше вимагали великих матеріальних витрат на енергообслуговування, в тому числі з теплоенергетики.

Підвищення енергоефективності у виробництві, у побуті і в сфері ЖКГ, вимагає добре продуманого і чіткого визначення конкретних цілей і методів їх досягнення, які можуть стати основою програми енергозбереження. Практична реалізація такої програми у великій мірі може знайти опору в прямій матеріальній вигоді між суб'єктами відносин. Порівняльні характеристики енергозберігаючих матеріалів дозволяють робити оптимальний вибір з урахуванням необхідних властивостей і якостей при плануванні робіт з підвищення рівня енергозбереження об'єктів.

Основні напрямки в енергозберігаючих технологіях можна підрозділити на кілька категорій:

- Економія електричної енергії (освітлення, електропривод, електрообігрів та електроплити, холодильні установки та кондиціонери, споживання побутових і промислових пристроїв, зниження втрат в електромережі);
- Економія тепла (зниження тепловтрат, підвищення ефективності систем тепlopостачання);
- Економія води (водозабір, споживання у побуті та на виробництві, зниження втрат і підвищення ефективності систем водопостачання);
- Економія газу (споживання в побуті та на виробництві, зниження втрат і підвищення ефективності систем газопостачання);
- Економія палива (зниження споживання в двигунах внутрішнього згорання, альтернативні види та гібридні системи, зниження втрат і підвищення ефективності виробництва електричної та теплової енергії).

Енергозберігаючі технології розробляються і впроваджуються в таких сферах економії теплової та електричної енергії, як в автоматизації і оптимізації режимів горіння, винахід безпаливних установок для виробництва електроенергії, вдосконалення вихровий технології деаерірованія, впровадженні новітніх водопідготовчих установок на джерелах тепла, заміни морально застарілих котлів на нові, в технології кисневого спалювання палива, у котлах з топками киплячого шару, в методах глибокої утилізації тепла димових газів, мінімізації величини продувки котла і надбудову котелень газотурбінними установками, диспетчеризація в системах тепlopостачання, застосуванні азбестоцементних труб в тепlopостачанні,

акумулюванні теплової енергії, застосування лоджій і балконів, переходу на двоставковий тариф при оплаті за теплову енергію, розробка стратегії розвитку генеруючих потужностей, реконструкції котельних промислового підприємства за допомогою ГТУ в міні-ТЕЦ, проектуванні компенсації реактивної потужності, в енергоефективній експлуатації трансформаторів, в заміні ламп розжарювання на люмінесцентні та енергозберігаючі лампи, створенні та впровадженні інфрачервоних датчиків руху і присутності, використанні в ЖКГ частотно-регульованих приводів і багатьох Друхів напрямках. Вектор нашого сьогодення і майбутнього в розвитку і життєдіяльності людини лежить через енергозберігаючі технології.

Інформаційні джерела:

1. Енергоощадні котеджі: методики проектування будинків без газу : [вироб-практ. вид.] / Ю. Б. Дудикевич. – Л. : Сполом, 2011. – 192 с. : іл. – Бібліогр.: с. 188-190 (73 назви). – ISBN 978-966-665-600-4
2. Проблеми економії енергії: Зб. матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції, Львів, 10-14 жовтня 2001 року. — Львів, 2001. — 266 с.
3. Регіональна інвестиційна політика енергозбереження : [монографія] / М. А. Вознюк; НАН України, Ін-т регіон. дослідж. ім. М.І. Долішнього. - Львів, 2015. - 413, [1] с. - (Проблеми регіон. розвитку). - Бібліогр.: с. 386-401.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Рябенко Г. М., канд. екон. наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

У сучасних умовах перед територіальними громадами особливо гостро постають проблеми фінансування соціальних об'єктів, житлово-комунального господарства, проектів місцевого розвитку, утримання органів місцевого самоврядування (ОМС) та ін. [2].

Доходи територіальної громади формуються відповідно до ст. 64 та ст. 69 Бюджетного кодексу України. Зазначеними статтями вказано, що до доходів загального фонду територіальної громади відносяться: податок на доходи фізичних осіб – 60 %, державне мито, яке зараховується за місцем вчинення дій та видачі документів – 100 %, акцизний податок із реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів – 100 %, податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності – 100 %, податок на майно – 100 %, єдиний податок – 100 %, збір за місця паркування транспортних засобів – 100 %, туристичний збір – 100 %, плата за ліцензії на певні види господарської діяльності та сертифікати, що видаються виконавчими органами відповідних місцевих рад – 100 %, надходження від орендної плати за користування майновим комплексом та іншим майном, що перебуває у комунальній власності, засновником яких є ОТГ – 100 %, рентна плата за користування надрами місцевого значення для видобування корисних

копалин -100 %, плата за розміщення тимчасово вільних коштів – 100 %, орендна плата за водні об'єкти, що надаються в користування за умовами оренди місцевими радами і зараховується згідно з бюджетами ОТГ – 100 %, кошти від реалізації безгосподарчого майна (стосовно й такого, від якого відмовився власник або отримувач), знахідок, спадкового майна (у разі відсутності спадкоємців за заповітом і за законом, позбавлення їх права успадкування, неприйняття ними спадщини, а також відмови її прийняти), майна, одержаного територіальною громадою завдяки успадкуванню чи даруванню, а також валютних цінностей і грошових коштів, чії власники невідомі – 100 %, частина чистого прибутку (доходу) комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до бюджету, в порядку, визначеному відповідними місцевими радами – 100 %, плата за надання інших адміністративних послуг, що справляється за місцем надання послуг – 100 %, штрафні санкції за порушення законодавства про патентування – 100 %, адміністративні штрафи та штрафні санкції за порушення законодавства у сфері виробництва та обігу алкогольних напоїв та тютюнових виробів, що зараховуються за місцем вчинення порушення – 100 %, кошти, отримані підприємствами, установами та організаціями, що утримуються за рахунок бюджетів об'єднаних територіальних громад за здані у вигляді брухту і відходів золота, платини, метали платинової групи, дорогоцінне каміння – 100 % [1].

До спеціального фонду територіальної громади зараховуються: кошти за відшкодування втрат сільськогосподарського і лісгосподарського виробництва – 75 %, концесійні платежі стосовно об'єктів комунальної власності, які мають цільове спрямування згідно закону – 100 %, грошові стягнення за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону довколишнього природного середовища через господарську та іншу діяльність – 50 %, екологічний податок (окрім екологічного податку, визначеного пунктом 16–1 частини другої статті 29 БКУ) – 25 %, оплата вартості питної води суб'єктами підприємницької діяльності, які здійснюють реалізацію такої води через системи централізованого водопостачання з відхиленням від визначених стандартів – 10 %, власні надходження бюджетних установ, що утримуються завдяки відповідному бюджету ОТГ – 100 %, цільові та добровільні внески підприємств до місцевих фондів охорони природного довкілля – 100 %, субвенції, що надаються з інших бюджетів, завдяки конкретно визначеним надходженням зі спеціального фонду таких бюджетів – 100 %, повернення кредитів, наданих із місцевих бюджетів індивідуальним сільським забудовникам – 100 %, повернення кредитів, наданих із місцевих бюджетів молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам на будівництво та придбання житла, а також пеня і відсотки за користування ними – 100 %, інші надходження, визначені законом про Державний бюджет України [1].

До бюджету розвитку територіальної громади зараховуються: дивіденди (дохід), нараховані на акції господарчих товариств, у статутних капіталах яких є комунальна власність – 100 %, плата за надання місцевих гарантій (згідно ст. 17 БКУ)

– 100 %, кошти завдяки відчуженню майна, що перебуває в комунальній власності, зокрема і коштів від продажу земельних наділів несільськогосподарського призначення або прав на них – 100 %, капітальні трансферти з інших бюджетів – 100 %, місцеві запозичення, здійснені за БКУ порядком та іншими законами України – 100 %, кошти, які передаються з іншої частини місцевого бюджету за рішенням місцевої ради – 100 % [1].

Таким чином, реформування місцевих органів самоврядування дає нові можливості для перспективного ефективного розвитку сільських, селищних та міських територій у регіонах України. Сьогодні кількість об'єднаних територіальних громад постійно зростає, що є свідченням ефективного впровадження концепції децентралізації на шляху до євроінтеграції. Водночас позитивним аспектом є той факт, що рівень доходів бюджетів територіальних громад та об'єднаних територіальних громад тепер може реально збільшитися майже вдвічі. Це дає можливість проводити ефективну соціальну політику на місцях.

Інформаційні джерела:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

2. Приходько Р.В. Ресурсне та організаційне забезпечення соціального розвитку територіальних громад [Електронний ресурс] / Р.В. Приходько // –Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2010-2/doc/2/08.pdf>

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ЄЛАНЕЦЬКОГО РАЙОНУ

Савенко О. С., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Продуктивність праці є одним з загальновизнаних показників, який характеризує ефективність функціонування будь-якого господарюючого суб'єкта. В ньому акумулюється в тісному поєднанні ефективність використання робочої сили, земельних, матеріально-технічних та фінансових ресурсів [1].

Аналіз рівня продуктивності праці є джерелом для прийняття управлінських рішень з підвищення рентабельності та конкурентоспроможності, технічного і організаційного удосконалення виробництва, управління трудовими ресурсами, визначення цінової політики та інше [2]. В умовах ринкових відносин завдання підвищення продуктивності праці як джерела реального економічного зростання стає життєво важливим для подальшого розвитку не тільки окремого підприємства, а і країни в цілому.

За кілька останніх десятиріч у розвинених країнах світу рівень екстенсивного використання праці зменшився більш ніж удвічі, інтенсивність праці при цьому не зростала, а продуктивність збільшилася у кілька разів, що проявилось у зростанні

добробуту і рівня споживання всіх верств працюючого населення. Тобто саме за рахунок НТП продуктивність праці зростає, що дає можливість виробляти все більше споживчих благ меншою кількістю праці [3].

Рівень продуктивності праці в сільськогосподарських підприємствах Миколаївської області у вартісних показниках не має постійної тенденції до зростання: по рослинництву рівень попереднього року було перевищено у 2010, 2011, 2013 та 2015 роках; по тваринництву – усі роки (за винятком 2013 та 2015 років), проте у 2011 та 2012 роках перевищення було дуже незначним (5,5 та 5,7 %). Відносно виходу в розрахунку на 1 працівника сільського господарства валової продукції (в постійних цінах 2010р.) в сільськогосподарських підприємствах Єланецького району спостерігається значне переважання отриманих значень порівняно з даними по сільськогосподарських підприємствах Миколаївської області. Так, найвищі та найнижчі значення індикатора по Миколаївській області складають відповідно 316 та 198 тис. грн, а по Єланецькому району – 699 та 385 тис. грн відповідно.

За показником виходу в розрахунку на 1 працівника сільського господарства прибутку в сільськогосподарських підприємствах Єланецького району спостерігаються вищі значення показнику порівняно з даними по сільськогосподарських підприємствах Миколаївської області. Так, найвищі та найнижчі значення індикатора по Миколаївській області складають відповідно 239 та 46 тис. грн, а по Єланецькому району – 438 та 77 тис. грн відповідно.

Відносно виходу в розрахунку на 1 працівника галузі рослинництва валової продукції рослинництва (в постійних цінах 2010р.) в сільськогосподарських підприємствах Єланецького району спостерігається значне переважання отриманих значень порівняно з даними по сільськогосподарських підприємствах Миколаївської області. Так, найвищі та найнижчі значення індикатора по Миколаївській області складають відповідно 322 та 205 тис. грн, а по Єланецькому району – 725 та 379 тис. грн відповідно.

За показником виходу в розрахунку на 1 працівника галузі рослинництва прибутку від реалізації продукції рослинництва в сільськогосподарських підприємствах Єланецького району спостерігаються менші значення показнику порівняно з даними по сільськогосподарських підприємствах Миколаївської області. Так, найвищі та найнижчі значення індикатора по Миколаївській області складають відповідно 275 та 55 тис. грн, а по Єланецькому району – 477 та 85 тис. грн відповідно.

Відносно виходу в розрахунку на 1 працівника галузі тваринництва валової продукції тваринництва (в постійних цінах 2010р.) в сільськогосподарських підприємствах Єланецького району простежується чітка тенденція перевищення показників, отриманих по сільськогосподарських підприємствах Миколаївської області. Найвищі та найнижчі значення індикатора по Миколаївській області складають відповідно 490 та 119 тис. грн, а по Єланецькому району – 2039 та 387 тис. грн відповідно.

За показником виходу в розрахунку на 1 працівника галузі тваринництва прибутку від реалізації продукції тваринництва в сільськогосподарських підприємствах Єланецького району чіткої динаміки у порівнянні з отриманими значеннями по сільськогосподарських підприємствах Миколаївської області не встановлено. В окремі роки (2014 та 2016 рр.) спостерігається переважання значень, отриманих за розрахунками по сільськогосподарських підприємствах Єланецького району, а в інші – по Миколаївській області (2015 р.). Найвищі та найнижчі значення індикатора по Миколаївській області складають відповідно 9 та -25 тис. грн, а по Єланецькому району – 14 та -5 тис. грн відповідно.

Отже, продуктивність праці в сільськогосподарських підприємствах Миколаївської області та Єланецького району за досліджуваний період зросли за всіма показниками за винятком показника виходу валової продукції тваринництва в розрахунку на 1 працівника тваринництва у районі. Слід відмітити, що по сільськогосподарських підприємствах Єланецького району усі показники продуктивності праці у динаміці зросли менше, порівняно з даними по Миколаївській області, за виключенням отриманої в розрахунку на 1 робітника галузі тваринництва валової продукції тваринництва.

Інформаційні джерела:

1. Бабич М. М. Взаємозв'язок між економічною доступністю до продуктів харчування та рівнем продуктивності праці в сільському господарстві / М. М. Бабич, І. Г. Крилова, О. С. Савенко // Міжнародні економічні відносини та світове господарство. — 2017. — №15. — С. 39—45.
2. Бабич М. М. Продуктивність праці в сільському господарстві як фактор забезпечення продовольчої безпеки / М. М. Бабич, Ю. Ю. Загребаленко // Агросвіт. — 2016. — №13-14. — С. 24—29.
3. Кирич Н. Роль людського фактора у підвищенні ефективності роботи підприємства / Н. Кирич // Україна: аспекти праці. — 2008. — №5. — С. 28—35.

ФАКТОРИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

Тютюникова В. Д., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Вигідне геополітичне положення, значний рекреаційний потенціал, сприятливі кліматичні умови створюють можливість розвитку багатьох видів внутрішнього туризму. Особливістю сучасної ситуації щодо розвитку сільського зеленого туризму є вплив на нього соціально-економічних, демографічних, історико-політичних факторів, необхідність вирішення гострих соціально-економічних проблем в період трансформації суспільно-економічних відносин.

Поняття сільський зелений туризм, агротуризм, фермерський туризм розкриті у наукових публікаціях та літературних джерелах і виділяються як підвиди екологічного туризму, пов'язаного з пошуком екологічно чистих зон та їх

збереженням [1]. Деякі автори розрізняють всі перераховані вище поняття, як окремі види туризму, що відрізняються основними цілями використання вільного часу [2]. Організацію та розвиток сільського зеленого туризму у світі і Україні висвітлено в публікаціях як вітчизняних так і зарубіжних вчених [1-3].

Через свої функції туризм активно впливає на життєдіяльність суспільства і в той же час залежить від нього, стану розвитку його продуктивних сил і виробничих відносин, об'єктивних умов. Мета дослідження - характеристика факторів, що визначають розвиток в Україні сільського зеленого туризму.

Сільський туризм або агротуризм останнім часом набуває поширення і продовжує активно розвиватися на Україні. Доповнення визначення “сільський туризм” означенням “зелений” підкреслює його екологічну орієнтацію. В розвинених країнах світу такий вид відпочинку користується попитом не лише у людей середнього достатку, а й у заможної частини населення [4]. Цей вид туризму, сприяючи розвитку малого бізнесу, дає можливість міським мешканцям активно відпочивати в приватних сільських господарствах, а сільським господарям поліпшити своє фінансове становище.

Сільський туризм є важливим соціально-економічним явищем сучасності. Головну роль у його розвитку відіграють природно-географічні, історико-політичні, соціально-економічні та демографічні фактори. Розвиток сільського зеленого туризму в Україні відбувається досить спонтанно. Він тісно пов'язаний з розвитком суспільства та підпорядковується його об'єктивним законам. На 1 січня 2016 року, за даними статистики членів Співки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні, діє 950 садиб та 19 обласних відділень, які ведуть облік сільських господарів, що готові приймати відпочиваючих, проводять інформаційну та освітньо-правову роботу, допомагають у просуванні турпродукту сільських господарів на туристський ринок.

Визначальними є внутрішні фактори розвитку сільського зеленого туризму. Природно-географічні особливості й кліматичні умови країни, наявність та якість природних ресурсів і можливість їх зручного використання; економічна ситуація в країні; внутрішня політика країни, політична стабільність; суспільний лад, рівень розвитку продуктивних сил, структура і рівень добробуту населення є вирішальним серед факторів розвитку сільського туризму.

Сільський туризм - вид туризму, який відбувається у сільській місцевості і використовує його цінності: сільський спосіб життя, природне середовище, місцева культура, традиційна архітектура, участь у місцевих культурних подіях. Тому до факторів розвитку сільського зеленого туризму можна віднести:

- безперечну чарівність сільської території та її цінностей для мешканців міст, для яких село - це втеча від натовпу та промисловості;
- появу моди на відпочинок у натуральному середовищі;
- розвиток транспорту, що дає можливість швидкого та легкого доступу туристів у віддалені території з чистим середовищем.

В сучасних умовах сільський туризм є одним з найбільш перспективних і ефективних напрямків сталого розвитку українського села. Бар'єром у розвитку агротуризму є недостатня сформованість комплексу агротуристичних послуг, не завжди якісний агротуристичний продукт, слаборозвинуті елементи туристичної інфраструктури.

Сільський туризм є специфічною частиною економічної діяльності на будь-якій території завдяки сильному впливу громадської сфери і конкурентному тиску споживачів. До негативних факторів розвитку сільського зеленого туризму належать:

- відсутність поєднання нового житлового будівництва з традиційною архітектурою;
- недостатній рівень знань серед сільського населення,
- недовіра та відсутність бажання мешканців села приймати туристів - суспільний бар'єр;
- низький рівень розвитку побутових умов.

Отже, в Україні агротуризм поступово набуває значення важливого соціально-економічного чинника, що активно проявляє свої функції. Він створює робочі місця у сільській місцевості, сприяє використанню туристичних ресурсів, збільшує можливості відпочинку для малозабезпечених верств населення. З точки зору механізму впливу на розвиток сільського зеленого туризму можна визначити фактори об'єктивні, що вже сформовані історичним розвитком суспільства, і такі, що цілеспрямовано регулюють саме туристичну діяльність. Якщо враховувати всі фактори - сільський зелений туризм має значні можливості для розвитку, а полем його реалізації є сільська місцевість та довкілля, що її оточує.

Інформаційні джерела:

1. Биржаков М.Б. Введение в туризм: Ученик / М.Б. Биржаков. - Изд 8-е. - СПб.: «Издательский дом Герда», 2016. - 512 с.
2. Рутинський М.Й. Сільський туризм: Навч. посіб. / М.Й. Рутинський, Ю.В. Зінько. - К., Знання, 2013. - 271 с.
3. Саух І. Проблеми та перспективи розвитку індустрії туризму в Україні / І.Саух, І. Першко // Краєзнавство. Географія. Туризм. - 2017. - №12. - С.3-5.
4. Сокол Т.Г. Основи туристичної діяльності: Підр. / Т.Г. Сокол. - К.: Грамота, 2014. - 264 с.

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Христенко О. А., канд. екон. наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

У ринкових умовах господарювання структуроутворюючу роль відіграє мале підприємництво. Це пов'язано, в першу чергу, з історичними аспектами становлення ринкової економіки, де дрібнотоварне виробництво було первинною формою

господарювання. Сьогодні економіка розвинених країн базується на малому та середньому бізнесі. Зокрема, їх частка у ВВП багатьох європейських країн перевищує 50% (Італія – 70%, Німеччина – 60%, Франція -52%), в Польщі – 47% ВВП, а в Росії та Білорусі – 22% та 23% відповідно. В Україні мале підприємництво знаходиться лише на етапі становлення (12-14% ВВП) та потребує значної підтримки [1].

Сучасні тенденції розвитку малого підприємства, показують, що найбільша кількість малих підприємств сконцентровано у таких сферах як торгівля, будівництво, фінансова діяльність та сфера послуг. Кількісний склад вітчизняних підприємств незалежно від їх розміру щорічно має тенденцію до зниження (табл. 1). Так за період 2010-2015 роки кількість великих підприємств зменшилась на 27,81%, а кількість середніх та малих підприємств зменшилась на 27,55% та 8,24% відповідно. Отже, за 2010-2015 рр. малі підприємства займають переважну частину у загальній кількості підприємств України.

Таблиця 1 Динаміка кількості підприємств в Україні 2010-2015

Роки	Великі підприємства	Середні підприємства	Малі підприємства
2010	586	20983	357241
2011	659	20753	354283
2012	698	20189	344048
2013	659	18859	373809
2014	497	15906	324598
2015	423	15202	327815

Джерело: розраховано на основі [2]

Розвиток малого підприємництва на регіональному та місцевому рівні гальмують наступні системні проблеми [3]: недостатнє (негарантоване та нерегулярне) фінансування регіональних програм підтримки і розвитку малого підприємництва; недосконалість контролю за використанням коштів, виділених малим підприємствам, внаслідок чого частина ресурсів витрачається за нецільовим призначенням; відсутність ефективно функціонуючої системи дієвої взаємодії великого та малого підприємництва на місцевому (регіональному) рівні; нерівномірність розташування та розвитку малого підприємництва у регіонах України, що обумовлено загальною економічною ситуацією в регіоні.

В Україні також відсутні чітко сформульовані напрями державної підтримки малого підприємництва на регіональному рівні (з урахуванням особливостей кожної області). З огляду на це, можна надати наступні рекомендації щодо першочергових заходів ефективної підтримки та визначення головних перспектив розвитку малого підприємництва на регіональному та місцевому рівнях:

1. Сприяти формуванню сприятливого підприємницького клімату (привести чинні нормативно-правові акти місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування у відповідність до принципів державної регуляторної політики; розробити механізм часткового відшкодування з місцевих бюджетів

відсоткових ставок за кредитами, залученими суб'єктами малого та середнього підприємництва для реалізації інвестиційних проєктів; сформувати регіональні бази даних щодо інвестиційних пропозицій малих підприємств).

2. Для створення нових робочих місць, скорочення безробіття та стимулювання розвитку підприємництва (місцевій владі необхідно сприяти самозайнятості безробітних шляхом надання їм одноразової грошової допомоги для започаткування власної підприємницької діяльності; при перепідготовці та підвищенні кваліфікації безробітних особливу увагу слід приділяти професіям, що не тільки користуються попитом на ринку праці, але й дають змогу започаткувати власну справу.

3. Вжити заходів щодо розвитку малого підприємництва у сільській місцевості (розробити механізми надання матеріальної допомоги малим підприємствам, що виробляють екологічно чисту продукцію сільського господарства, займаються її переробкою та експортом; сприяти переорієнтації вивільненої робочої сили на нові види діяльності у сільському господарстві та у сфері розвитку «зеленого туризму»);.

4. Для інформаційного забезпечення малих підприємств та спрощення їх доступу до необхідної інформації сформувати у регіонах бази даних, які будуть нагромаджувати та впорядковувати інформацію щодо норм чинного законодавства України.

5. Стимулювати проведення регіональних конкурсів (тендерів) щодо закупівлі товарів та надання послуг малими підприємствами за кошти державних та місцевих бюджетів, а також участь підприємств у виконанні регіональних замовлень [4].

Таким чином, стан розвитку малих підприємств в Україні є недостатнім, що говорить про несприятливі соціально-економічні умови в країні для ведення бізнесу. Це підтверджується щорічним зменшенням кількості вітчизняних підприємств. Тому, у межах державної політики, необхідно впроваджувати заходи щодо активізації діяльності малих підприємств.

Інформаційні джерела:

1. Турчак, В.В. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку малого бізнесу в Україні[Текст] / В.В. Турчак // Молодий вчений. – 2015. - №1 (01). – С. 39-44.

2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>

3. Аналітичний звіт про стан і перспективи розвитку малого та середнього підприємництва в Україні. [Електронний ресурс] – К.: Державна служба України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва, 2014. Режим доступу:<http://www.dkrp.gov.ua/files/042dbf480c.doc>.

4. Папп, В. В. Сучасний стан і тенденції розвитку малого підприємництва в Україні[Текст] / В.В. Папп // Бізнесінформ. – 2015. - №6. – С. 160-164.

СЕКЦІЯ 5. МОДЕЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АСПЕКТІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

**МОДЕЛІ ОЦІНКИ ВПЛИВУ ПОСИЛЕННЯ НЕРІВНОМІРНОСТІ
РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ (σ – σ – ДИВЕРГЕНЦІЇ) НА ДИНАМІКУ
МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ІНДИКАТОРІВ**

Гур'янова Л. С., д-р екон. наук, професор

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

Розвиток соціально-економічних систем відбувається в умовах невизначеності й нестаціонарності процесів, які в них мають місце, посилення глобалізаційних трансформацій, що обумовлює їх нелінійну динаміку. Слід зазначити, що масштаб окремих локальних фінансових криз виявився неочікуваним і створив проблеми практично у всіх країнах. Резонансна взаємодія таких індикаторів, як ВВП, дефіцит бюджету, призвела до формування найтяжчих умов. Погіршило ситуацію і характерне для останніх років зростання нерівномірності розвитку територій, яке викликане різним потенціалом адаптації економічних систем до умов функціонування, що змінилися. Це призвело до розширення числа депресивних територій, зниження стабільності фінансової системи. Особливо гостро дана ситуація виявила собі в період циклічної кризи, який характеризується істотним уповільненням темпів економічного зростання територій (регіонів), які є «опорними» для економіки. Наслідками уповільнення темпів економічного зростання регіонів-«лідерів» є зниження фінансового потенціалу вирівнювання рівнів розвитку територій, кризові соціальні ситуації, формування «воронки» економічної кризи, що зачіпає все більше територій, збільшення глибини циклічного спаду.

Істотна неоднорідність темпів зростання окремих елементів, що формують соціально-економічну систему регіону, зокрема, підприємницького, інноваційного, промислового, інвестиційного і т.д. потенціалу, призводить до негативних тенденцій, посилення глибини криз, неможливості використання потенціалу міжрегіонального співробітництва, зростання погрози дезінтеграції. Саме тому нерівномірність регіонального розвитку розглядається як один з домінантних факторів дестабілізації, що знижує темпи економічного зростання держави в цілому.

У цих умовах одним з актуальних напрямків підвищення ефективності регіональної політики є розробка й розширення модельного базису системи раннього інформування й попередження кризових явищ, що дозволяє оцінити рівень погрози посилення нерівномірності регіонального розвитку, виявити передумови кризових явищ, досліджувати їх глибину й масштаб, вибрати інструменти державного регулювання економіки, спрямовані на попередження або згладжування негативних наслідків кризових явищ.

Метою дослідження є розробка методичного підходу до формування модельного базису оцінки нерівномірності регіонального розвитку як погрози стійкому розвитку економіки, який на основі методів аналізу σ -конвергенції,

багатомірного аналізу, економетричного моделювання, виробничо-інституціональних функцій, дозволяє виділити домінантні фактори посилення нерівномірності регіонального розвитку, оцінити вплив погрози посилення нерівномірності регіонального розвитку на динаміку макроекономічних індикаторів.

Запропонований методичний підхід включає наступні основні етапи:

Етап 1. Обґрунтування системи індикаторів соціально-економічного розвитку регіону на основі методів багатомірного аналізу. Регіональні системи характеризуються високим ступенем складності й багатоаспектністю діяльності, тому їх інформаційна модель має складатися з великого набору кількісних і якісних показників, що відбивають розвиток економічної, фінансової та ін. сфер життєдіяльності регіону. Разом із цим врахування значної кількості показників призводить до інформаційної перевантаженості процесів прийняття рішень. Як наслідок, виникає завдання формування системи найбільш інформативних, діагностичних показників, що дозволяють знизити розмірність вхідного інформаційного простору ознак без втрати значимої інформації. Запропонований підхід заснований на синтезі методів головних компонент і канонічного аналізу. Вибір методу головних компонент пояснюється можливістю формування системи узагальнених латентних факторів, вибору найбільш значимих індикаторів. Метод канонічних кореляцій дає можливість аналізувати взаємозв'язок декількох вихідних показників і великої кількості факторів. Дана властивість є важливою при обґрунтуванні показників у системі регіонального управління, оскільки динаміка підсистем регіональної системи характеризується великим набором ознак. Вибір одного найбільш значимого індикатору буде приводити до викривлення результатів оцінки.

Етап 2. Оцінка нерівномірності регіонального розвитку на підставі методів аналізу σ -конвергенції. Аналіз темпів економічного зростання дозволяє дійти висновку про досить високу їх волатильність в періоди циклічного спаду й підйому. Наявність аномальної дисперсії є одним із індикаторів («прапорів»), за якими можна припустити формування кризи в розвитку економічної системи. Вплив зовнішніх «шоків» протидіє тенденції конвергенції й збільшує дисперсію розподілу показників соціально-економічного розвитку (СЕР) регіонів, що відбивається в динаміці показників σ -конвергенції/дивергенції. Для оцінки останньої використовуються: коефіцієнт варіації, коефіцієнт нерівномірності (диференціації), коефіцієнт диспропорції, індекс Тейла.

Етап 3. Розробка моделей оцінки посилення нерівномірності регіонального розвитку як погрози стійкому розвитку економіки. Для оцінки впливу нерівномірності соціально-економічного розвитку на економічне зростання використано модель виробничо-інституціональні функції. Дана модель дозволяє визначити граничне значення коефіцієнта нерівномірності СЕР регіонів, перевищення якого буде призводити до зниження темпів економічного зростання держави в цілому. Запропонований комплекс моделей може бути використано для формування й

коригування параметрів регіональної політики, спрямованої на забезпечення збалансованого розвитку регіонів; формування таких пропорцій просторового розвитку, що забезпечують сталий розвиток, як окремих регіонів, так і національної економіки в цілому.

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ СТАБІЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ КРАЇНИ

**Кузьменко О. В., д-р екон. наук, доцент, завідувач кафедри економічної
кібернетики**

Колотіліна О. В., аспірант
Сумський державний університет

Стабільний економічний і соціальний стан України є одним з найбільш дискусійних питань, що в сучасних умовах активно підіймається в межах наукових економічних досліджень. В сучасній економічній літературі поширена значна множина та різноманітність тлумачень стабільного стану системи. Тому дослідження та аналіз політико-економічного стану країни є одним з основних наукових чинників формування державної стратегії і тактики державного розвитку. Неефективне функціонування економіки, політики або соціальної складової окремо та в певних комбінаціях призводить до нестабільного політико-економічного стану країни і в цілому. Саме тому виникає необхідність моделювання стабільного політико-економічного стану країни.

Процес стабільного політико-економічного стану країни є надзвичайно складним і відбувається під впливом різноманітних факторів та індикаторів. Базуючись на існуючих підходах та методах формалізації даної категорії на основі математичного апарату, пропонується інтерпретувати стабільний політико-економічний стан України, Франції та Італії в період з 2000 року по 2016 рік, як центроїд трикутника, вершинами якого виступають узагальнені характеристики рівня розвитку економіки, соціальної сфери та політичної ситуації. Отже, стабільний стан системи вимагає пошуку компромісу між трьома цілями, одночасне досягнення яких вимагає вирішення задачі багатокритеріальної оптимізації [1, 3].

Переходячи до дослідження рівня стабільності поточної політико-економічної ситуації в країні на основі трьох компонентів: економічного, політичного і соціального рівнів розвитку. Запропоновані політико-економічні індикатори, що характеризують рівень та соціально-економічні, політичні умови життя України, Франції та Італії. Розглянемо послідовність етапів визначення стабільного політико-економічного стану України з 2000 року по 2016 рік [2, 4]:

1) Формування інформаційної бази дослідження. Розглянемо індикатори, які впливають на політичну сферу країни (державний сектор та зовнішні боргові зобов'язання), економічну сферу країни (індикатори якості фінансового забезпечення - показники економічного та фінансового секторів), соціальну сферу (індикатори якості населення - очікувана тривалість життя, природний рух, шлюби та розлучення,

безробіття, рівень освіти та ін). Система інформаційної бази передбачає дослідження стабільного політико-економічного становища країни (приклад Україна, Франція та Італія), що включає 17 років.

2) Виявлення аномальних рівнів часових рядів з 2000 року по 2016 рік на основі методу Ірвіна, з метою усунення аномальних значень на даному проміжку часу соціально-економічного розвитку України, Франції та Італії. В результаті практичної реалізації підходу до оцінки аномальних рівнів часових рядів дають змогу виявити аномальність ряду, та в результаті провести згладжування часових рядів, що дає змогу спрогнозувати динаміку індикаторів.

3) Ідентифікація релевантних індикаторів оцінювання соціально-економічного розвитку країни шляхом застосування методу головних компонент. На даному етапі для вхідного масиву даних (значення індикаторів для кожної сфери даної країни), які записують у вигляді матриць, потрібно визначити мінімальну кількість факторів (головних компонент), що пояснюють вплив вибраних індикаторів на сталий розвиток країни.

4) Нормалізація індикаторів політико-економічного стану країни як показників стимуляторів на основі підходу Харрінгтона, що дозволяє звести усі індикатори до значень з проміжку від нуля до одиниці.

5) Визначення узагальнюючих характеристик трьох розглянутих аспектів дослідження шляхом агрегування нормалізованих індикаторів на основі застосування мультиплікативного підходу. Розраховані узагальнюючі характеристики рівня розвитку економіки, соціальної сфери та політичної ситуації пропонується представити як сторони трикутника політико-економічного стану країни в період з 2000 року по 2016 рік.

6) Визначення компромісного стабільного політико-економічного стану країни в період з 2000 року по 2016 рік – центроїду побудованого на попередньому етапі трикутника (точки перетину медіан).

Таким чином, математична формалізація політико-економічної ситуації з точки зору розглянутих індикаторів політичної, економічної та соціальної сфери дозволяє: надати комплексну оцінку стабільного політико-економічного стану країни з 2000 року по 2016 рік, яка базується на побудові центроїда трикутника, вершинами якого виступають узагальнені характеристики рівня розвитку економіки, соціальної сфери та політичної ситуації; врахувати різні аспекти кількісного виміру та специфічні особливості існуючих показників рівня розвитку економіки, соціальної сфери та політичної ситуації.

Інформаційні джерела:

1. Andrews, D. (1993) "Tests for parameter stability and structural change with unknown change point", *Econometrica*, vol. 59, pp. 817 – 858.
2. Kuzmenko O. Practical aspects of modeling the stable political and economic situation in the country on the basis of multi-criteria optimization methods // *Journal of Strategic and International Studies* – 2014–№4, Volume IX – pp. 17-24.

3. Сімків Л. Є. Якісне економічне зростання в Україні, його оцінка та шляхи забезпечення / Л. Є. Сімків // Тернопіль: Інноваційна економіка. – Тернопіль, 2014 – №2 [51]. – С. 21-25.

4. Kuzmenko O. The modeling of equilibrium of the reinsurance markets in Germany, France and Ukraine: comparative characteristics / O. Kozmenko, O. Kuzmenko // Investment Management and Financial Innovations. – 2011. - № 2. – P. 8-16.

МОДЕЛІ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ
Олешко Т. І., д-р техн. наук, професор, завідувач кафедри економічної
кібернетики

Національний авіаційний університет

Будь-який інвестиційний проект, в тому числі і на ринку житла, має прямий зв'язок з ризиком і невизначеністю. Оскільки присутні фактори, при яких про результати дій підприємця немає повної і точної інформації, також невідома ступінь можливого впливу цих факторів на результати. В результаті такої неповноти і неточності інформації про умови реалізації проекту і породжується невизначеність і наявність ризику при прийнятті управлінських або інвестиційних рішень на ринку житла. Ці фактори умовно можна розділити на зовнішні (законодавство, реакція ринку на продукцію, що випускається, дії конкурентів) і внутрішні (компетентність персоналу фірми, хибність визначення характеристик проекту).

Ризик є ймовірністю виникнення умов, що призводять до негативних економічних наслідків для всіх або окремих учасників проекту. Вплив факторів ризику і невизначеності призводить до того, що зміст, склад інвестиційного проекту і методи оцінки його ефективності істотно змінюються.

Для діагностики показників інвестиційного проекту на ринку житла в результаті реалізації необхідне застосування адекватних математичних методів і моделей. Використання даних методів має забезпечити отримання кількісних оцінок прогнозних показників, мінімізувати помилки на всіх етапах планування та реалізації проекту, дати можливість приймати обгрунтовані рішення в процесі інвестування. У цьому в першу чергу можуть надати допомогу методи теорії ігор.

Теорія ігор - це розділ математики, орієнтований на побудову формальних моделей прийняття оптимальних рішень в умовах конфлікту. При цьому під конфліктом розуміється явище, в якому беруть участь різні сторони, наділені різними інтересами і можливостями вибирати доступні для них дії відповідно до цих інтересів [1].

Розглянемо застосування моделей теорії ігор на ринку житла, тобто розглянемо гру з природою як модель прийняття рішення в умовах невизначеності і ризику на ринку житла. Для прийняття рішень в таких моделях можна застосовувати класичні критерії: критерій максимакс, критерій Байеса-Лапласа, критерій Севіджа і похідні критерії: критерій Гурвіца, критерій Ходжа-Лемана, критерій Гермейера [2].

Таким чином, моделюємо ситуацію, в якій інвестору необхідно прийняти рішення про будівництво житла певного типу в деякому місці в умовах невизначеності, в формалізованому вигляді. Дана ситуація відноситься до класу ігор з природою, так як проти такого гравця як інвестор виступає гравець - фактори ринку. Так як метою даних чинників не є мінімізація програшу, таку гру неможливо віднести до антагоністичних ігор. Ситуація відноситься до ігор з природою в умовах повної невизначеності і до її вирішення застосовуються вищеперераховані критерії.

Відповідно до теорії прийняття рішень, можна виділити два типи моделей прийняття рішень на ринку житла.

1. Прийняття рішення в умовах повної невизначеності - коли підприємцеві, який повинен прийняти рішення, не відомі ймовірності настання наслідків або наслідків для кожного рішення.

2. Прийняття рішень в умовах ризику - коли підприємцеві, який повинен прийняти рішення, відомі ймовірності настання наслідків або наслідків для кожного рішення.

Виходячи з типу моделі, в процесі прийняття рішення застосовують різні критерії. Для застосування гри з природою до прийняттям рішень на ринку житла, розглянемо, що собою представляють ігри з природою.

Гра людини з природою відображає конфліктну ситуацію, що виникає при зіткненні інтересів у виборі рішення. "Стихійним силам природи" неможливо приписати розумні дії, спрямовані проти людини, і тим більше будь-якої "злий умисел". Тобто, мова скоріше йде про конфліктну ситуацію, викликану протистоянням інтересів людини і невизначеністю дій природи.

У нашому випадку в ролі природи виступають фактори ринку, дія яких в результаті реалізації проекту можуть, як наносити шкоду, так і приносити прибуток. Наприклад, підприємець може інвестувати деяку суму в проект будівництва будинку. У нього є три варіанти: побудувати шістнадцятиповерховий будинок, дев'ятиповерховий або п'ятиповерховий. Реалізація даного проекту запланована через півтора року. На розмір прибутку (або збитку) інвестора впливають такі чинники, як попит на квартири через півтора року, ціни на нерухомість, компетентність персоналу його фірми. Вагомим фактором є попит, припустимо попит на ринку житла до моменту закінчення будівництва може мати 3 різних стани, позначимо їх відповідно П1, П2, П3. Виходячи з цього інвестору за допомогою апарату теорії ігор слід прийняти рішення по застосуванню однієї зі стратегій: А1 - інвестувати будівництво шістнадцятиповерхового будинку, А2 - дев'ятиповерхового будинку, А3 - п'ятиповерхового будинку.

Інвестор має 3 можливих стратегії, а у природи є три можливих стани (попит на ринку житла), тоді умови моделі даної ситуації задаються матрицею А виграшів (втрат) гравця 1 (інвестора):

	Стратегії	Стан природи		
		П1	П2	П3

A	A1	a11	a12	a13
	A2	a21	a22	a23
	A3	a31	a32	a33

Інформаційні джерела:

1. Колесник Г.В. Теорія ігор: Навчальний посібник / Г.В. Колесник. - М .: ЛИБРОКОМ, 2013. - 152 с.
2. Колокольцов В.Н. Математичне моделювання мноагентних систем конкуренції та кооперації (Теорія ігор для всіх): Навчальний посібник / В.М. Колокольцов, О.А. Малафєєв. - СПб .: Лань, 2012. - 624 с.

МОДЕЛЮВАННЯ ПІДГОТОВКИ ПРОГНОЗУ ОСНОВНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Охріменко І. В., д-р екон. наук, професор

Київський кооперативний інститут бізнесу і права

Прогнозування результатів виробничо-збутової діяльності аграрних підприємств локалізується межами сільськогосподарських економічних територій, в ролі яких виступають адміністративні територіальні одиниці – області, райони. Підготовка такого прогнозу є складним і тривалим процесом, основний зміст і методи здійснення якого можуть бути передані за допомогою моделювання. Модель – це спрощена фізична або описова копія оригіналу, яка зберігає його основні властивості, а моделювання – це розробка та використання моделі для вивчення поведінки оригіналу в певних умовах. Найбільш складними є моделі економічних об'єктів, оскільки їхня поведінка має імовірний характер. Стосовно процесу прогнозування результатів функціонування агробізнесових структур сільськогосподарських територій доцільна побудова кількох моделей: територіально-продуктової, інформаційної, обчислювальної, організаційної.

В межах сільськогосподарської території, перш за все, оцінюють ступінь її однорідності з точки зору придатності для ведення сільськогосподарського виробництва, наявності та рівня розвитку сільськогосподарських підприємств, потім виділяють однорідні субтериторії єдиними масивами та визначають перелік видів продукції, а потім на кожній із субтериторій вибирають сільськогосподарські підприємства-представники, які можуть адекватно передавати природно-економічні особливості конкретної субтериторії. Головне завдання підприємств-представників – підготовка ресурсних витратних нормативів для визначення собівартості одиниці сільськогосподарської продукції. При її обчисленні використовують цінові елементи сценарних умов, а також враховують зумовлену цими ж умовами прогнозу динаміку обсягів виробництва та збуту. В рамках субтериторій розробляють також цілісний прогноз результатів і об'єднують їх в прогноз для території.

Процес прогнозування будується як інформаційний процес виявлення, нагромадження, зберігання, обробки та передачі інформації. Інформаційна модель підготовки прогнозу результатів діяльності аграрних підприємств для прогнозування майбутніх результатів господарювання використовує три основні масиви економічної інформації: 1) фактична; 2) внутрішня вхідна; 3) зовнішня вхідна. Перший представлений ретроспективними показниками обсягів та ефективності виробництва та збуту сільськогосподарської продукції в розрізі субтериторій і використовується для визначення часток субтериторій в загальних обсягах реалізації товарних та виробництва нетоварних видів продукції в межах території, аналізу структури виробництва та збуту сільськогосподарської продукції, вибору об'єктів прогнозування. Другий масив (внутрішня вхідна інформація) формується господарствами-представниками субтериторій і має своїм змістом ресурсні нормативи витрат, на основі яких визначають прогнозу собівартість одиниці сільськогосподарської продукції. Третій масив (зовнішня вхідна інформація) представляє собою показники сценарних умов функціонування структур агробізнесу у прогнозованому періоді.

Складність і великий обсяг вхідної інформації потребує її раціональної організації та використання в процесі виконання прогнозних розрахунків. Обчислювальна модель прогнозування показує два підходи до класифікації даних, що безпосередньо використовуються в прогнозних обчисленнях. Перший підхід виділяється за ознакою часової стабільності чи варіювання вхідної інформації. Стабільна інформація представлена ресурсними нормативами витрат і генерується вона в низовій ланці - господарствах-представниках. Циклічно оновлювана інформація - це виробнича програма субтериторій, тобто посівні площі, чисельність продуктивного поголів'я тварин, обсяги виробництва та збуту продукції, кількість технологічних матеріалів і т.д. Оперативною є цінова інформація про ціни на виробничі ресурси та продукцію. Другий підхід базується на функціонально-технологічній структуризації витрат, яка дозволяє надати власне обчислювальним моделям обчислювальних процедур максимальної гнучкості і забезпечити достовірність прогнозних даних при будь-яких варіаціях показників виробничої програми за умови збереження субтериторіями напряму спеціалізації при незначних додаткових розрахунках. Програмне забезпечення прогнозних розрахунків орієнтоване саме на цей різновид класифікації витрат.

Три масиви вхідної інформації (фактична, внутрішня, зовнішня) та три рівні або ланки виконання прогнозних розрахунків (територія - субтериторія - господарство-представник) породжують дев'ять можливих варіантів організації (закріплення за ланками) прогнозування.

Мається на увазі, що фактична інформація може використовуватись на рівні території, субтериторії та господарства-представника. Так само і інші масиви безвідносно до місця їх генерації. Проте вже на прикладі фактичної інформації видно, що два з трьох варіантів (територія і господарство) є проблемними, тобто значною мірою недоцільними. Адже саме субтериторіям зручніше визначити і проаналізувати

свої обсяги виробництва та збуту продукції. Тому з трьох теоретично можливих організаційних моделей прогнозування результатів діяльності сільськогосподарських підприємств (централізованої, децентралізованої, комбінованої) слід надати перевагу комбінованій, яка передбачає закріплення обробки та аналізу окремих спеціальних підмасивів інформації за окремими ланками і передачу її іншим ланкам загальної системи прогнозування результатів.

Основний обсяг прогнозування результатів діяльності сільськогосподарських підприємств зосереджується на рівні субтериторій. Вони формуються територією і одержують від неї сценарні умови прогнозного періоду на початку прогнозування та розгорнутий прогноз як результат її завершення. Субтериторія визначає склад господарств-представників та перелік видів товарної та нетоварної продукції, одержує від господарств-представників ресурсні нормативи та іншу необхідну комп'ютерну інформацію, розробляє прогноз обсягів виробництва та збуту, розраховує собівартість, прогнозує ціни на ресурси та продукцію, розраховує прибуток, рентабельність та межу беззбитковості, передає субтериторіальний прогноз на рівень території. Господарство-представник розробляє ресурсні нормативи витрат і передає їх субтериторії, а також повідомляє їй іншу кон'юнктурну інформацію щодо локальних особливостей формування собівартості сільськогосподарської продукції.

На початковому етапі прогнозування результатів діяльності сільськогосподарських підприємств доцільно експериментально застосувати централізований варіант організації виконання цієї роботи. В цьому випадку робочою групою фахівців виконуються всі її складові: районування території, відбір товарних та нетоварних видів продукції, розробка типових технологій виробництва продукції для субтериторій та ресурсних нормативів витрат, варіантів сценарних умов, визначення часток субтериторій, прогнози обсягів виробництва та збуту і т.д. В процесі централізованої підготовки прогнозу субтериторії можуть виступати консультантами з вузлових питань формування вхідної інформації або здійснювати експертну оцінку окремих завершених етапів роботи.

Важливим аспектом прогносної роботи є персоніфікація території та субтериторій, тобто визначення якоїсь адміністративної або господарської чи іншої ланки як організатора та виконавця підготовки прогнозу. З підприємствами-представниками в цьому плані повна ясність. На рівні території, якщо в її ролі буде виступати область, найбільш доцільно організаційні функції закріпити за обласним управлінням агропромислового розвитку, а виконавцем має бути регіональний (обласний) центр науково-інформаційного забезпечення. Він же повинен персоніфікувати і територію, і, очевидно, субтериторії. Інша можливість персоніфікації субтериторій – управління агропромислового розвитку одного з адміністративних районів. Охарактеризовані підходи до персоніфікації ланок орієнтовані на прогнозування без додаткового фінансування. При наявності хоча б невеликих коштів до цієї роботи можна залучити економічні кафедри сільськогосподарських вузів, науково-дослідні установи та інших виконавців. В міру

набуття досвіду прогнозування та формування попиту на відповідні прогнозні матеріали його можна буде перевести на платні договірні засади.

ПРОГНОЗУВАННЯ УРОЖАЙНОСТІ ЗЕРНОВИХ

Бурковська А. І., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Прогнозування урожайності є досить складним, через переважання стохастичних факторів у процесі її формування, основне місце серед яких посідають агрокліматичні умови. Проте, враховуючи існуючі тенденції, можна отримати достовірний прогноз, що стане в майбутньому основою виробничого плану [1].

Таким чином, користуючись динамічним рядом показників (табл. 1), що демонструють урожайність зернових культур в Україні за останні 7 років, спрогнозуємо очікувані значення урожайності на найближчий період.

Таблиця 1 Вихідні дані

Роки	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Урожайність зернових культур, ц/га	27,2	37,2	31,8	40,6	43,7	41,1	46,1

Джерело: побудовано на основі щорічника «Сільське господарство України»

Про якість прогнозу можна судити лише після того, як подія відбулася. Для прогнозу використаємо метод «екс-пост», враховуючи дані першої частини динамічного ряду [2], тобто перших чотирьох років ($n = 4$). Таким чином, визначимо:

- Середній абсолютний приріст ($\Delta y = (40,6 - 27,2) / 3 = 4,457$) показує, що щорічне збільшення урожайності відбувається в середньому на 4,457 ц/га. Таким чином, можна отримати прогноз на другу половину динамічного ряду (з 2014 по 2016 роки) за допомогою середнього абсолютного приросту, табл. 2.

- Середньорічний коефіцієнт росту ($k_p = \sqrt[3]{\frac{40,6}{27,2}} = 1,143$ або 114,3%), що показує щорічне зростання урожайності в середньому на 14,3%. Отже, можна отримати прогноз на другу половину динамічного ряду (з 2014 по 2016 р.) за допомогою середньорічного коефіцієнта росту, табл. 3.

Таблиця 2 Прогноз на основі середнього абсолютного приросту

Роки	Фактичне значення у, ц/га	Прогнозне значення, $\hat{y}$, ц/га	Відхилення	
			Абсолютне, ц/га	Відносне, %
2014	43,7	45,1	1,4	3,13%
2015	41,1	49,5	8,4	20,52%
2016	46,1	54,0	7,9	17,14%
Середнє значення відхилень		-	5,900	13,59%

Джерело: розраховано автором

Одержані прогнозні значення урожайності зернових культур на роки, представлені у другій половині часового ряду, порівняємо з фактичними значеннями вихідних даних, знайшовши абсолютне та відносне відхилення.

Таблиця 3 Прогноз на основі середньорічного коефіцієнта росту

Роки	Фактичне значення у, ц/га	Прогнозне значення, $\hat{Y}$, ц/га	Відхилення	
			Абсолютне, ц/га	Відносне, %
2014	43,7	46,4	2,7	6,18%
2015	41,1	53,0	11,9	29,02%
2016	46,1	60,6	14,5	31,46%
Середнє значення відхилень		-	9,709	22,22%

Джерело: розраховано автором

Порівнюючи одержані дані середніх відхилень за двома методами, можемо зробити висновок про те, що прогноз рівнів досліджуваного ряду динаміки на основі середнього абсолютного приросту є більш точним, ніж прогноз урожайності зернових культур на основі середньорічного коефіцієнта росту, що добре видно з рисунку 1.

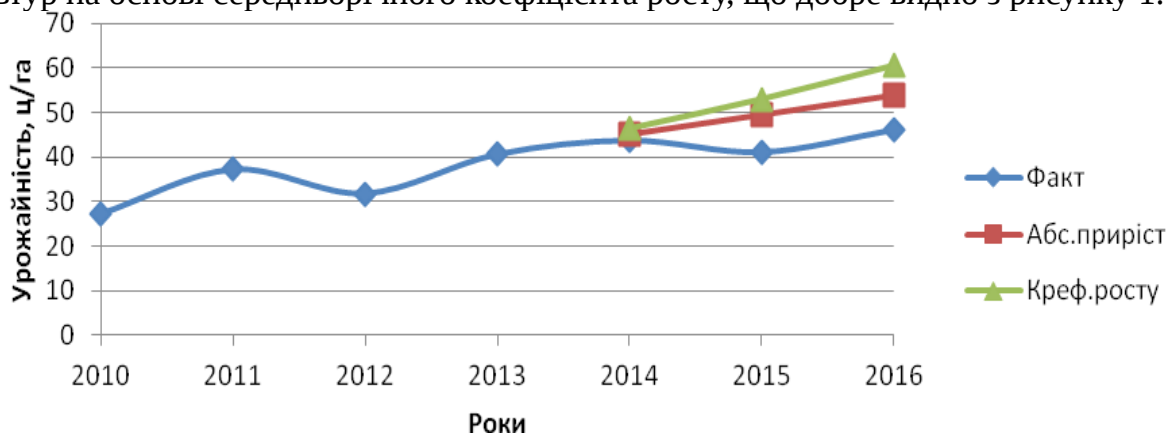

Рис. 1 Прогнозовані дані на другий період ряду динаміки

Джерело: побудовано автором

Для отримання прогнозних даних на наступні роки (2017 та 2018) доцільно порівняти ефективність прогнозів на основі середнього абсолютного приросту та плинної середньої [3] (табл. 4). Для цього знайдемо:

- Середній абсолютний приріст другої частини динамічного ряду ($\Delta y = (46,1 - 43,7)/2 = 1,2$) показує, що щорічне збільшення урожайності відбувається в середньому на 1,2 ц/га.
- Значення прогнозних рівнів ряду на основі плинної середньої матимуть такий вигляд:
 - 2017 р.: $46,1 + 0,5 \cdot (46,1 - 41,1) + 0,333 \cdot (41,1 - 43,7) = 47,73$ ц/га;
 - 2018 р.: $47,73 + 0,5 \cdot (46,1 - 41,1) = 50,23$ ц/га.

Таблиця 4 Порівняльна таблиця результатів прогнозу, отриманих на основі середнього абсолютного приросту та плинної середньої

Роки	Результати прогнозу, що розраховані на основі:	
	Середнього абсолютного приросту	Плинної середньої
2017	47,3	47,73
2018	48,5	50,23

Джерело: розраховано автором

Порівнюючи результати прогнозів, можна зробити висновок про те, що прогноз, складений на основі середніх абсолютних приростів, за результатами дещо випереджає прогноз, складений на основі плинної середньої. При цьому важко визначити заздалегідь, який прогноз виявиться точнішим.

Інформаційні джерела:

1. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: Підручник / С. Ф. Покропивний – [2-ге вид. перероб та доп.]. — К.: КНЕУ, 2001. — 352 с.
2. Єріна А. М. Статистичне моделювання та прогнозування: [Навч. посіб.] / А. М. Єріна. — К. : КНЕУ. — 2001. — 170 с.
3. Галушак М. П. Прогнозування соціально-економічних процесів / М.П. Галушак. — Тернопіль : ТДТУ.— 2009.— 101 с.

МОДЕЛІ КЛАСИФІКАЦІЇ МАКРОРЕГІОНІВ ЗА РІВНЕМ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Гур'янова Л. С., д-р екон. наук., професор

Полянський В. О., здобувач вищої освіти

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

В умовах широкомасштабних інтеграційних процесів, формування глобального економічного простору, особливої актуальності набуває оцінка рівня конкурентоспроможності макрорегіонів (країн) в світовій системі координат, яка є одним з основних критеріїв ефективності національних стратегій соціально-економічного розвитку.

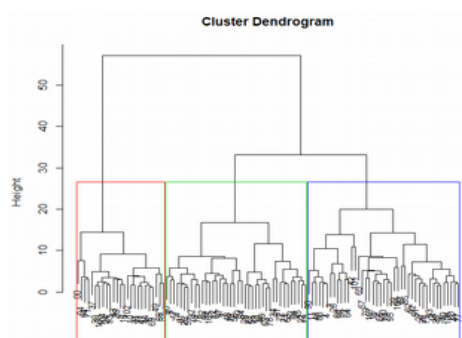
Проблема розробки моделей оцінки рівня конкурентоспроможності макрорегіонів розглянута в роботах вітчизняних та закордонних вчених, які присвячені обґрунтуванню системи показників конкурентоспроможності макрорегіонів, побудові моделей комплексної оцінки рівня конкурентоспроможності макрорегіонів, шкалуванню комплексної оцінки і ін. Відмічаючи безсумнівну ефективність запропонованих в економічній літературі підходів, слід зазначити, що недостатньо уваги приділено питанням класифікації макрорегіонів за рівнем конкурентоспроможності, оцінці стійкості положення макрорегіону в класі, які є підставою для формування економічних кластерів, визначення цільових стратегічних

нормативів соціально-економічного розвитку на рівні країн-лідерів відповідних класів, оцінки пропорцій економічного простору і стійкості економічної системи в цілому.

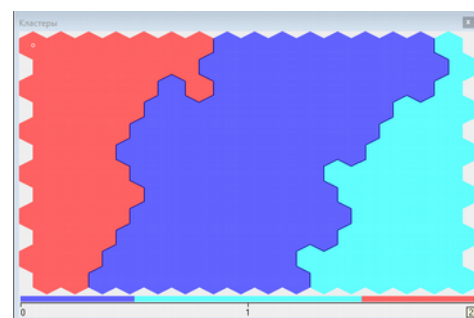
В роботі запропонований комплекс моделей класифікації макрорегіонів за рівнем конкурентоспроможності, який на підставі самоорганізуючих карт Кохонена, ієрархічних агломеративних, ітеративних методів кластерного аналізу, дозволяє визначити стійкі групи макрорегіонів за рівнем конкурентоспроможності, рейтинг конкурентоспроможності макрорегіону в міжнародному вимірі, який оказує значний вплив на динаміку міграційних і фінансових потоків.

Інформаційною базою дослідження є дані за 108 країнами світу за період 2014-2017 рр. за наступними показниками: ВВП на душу населення (GDP per capita) (\$), споживання на душу населення (Final consumption per capita) (\$), рівень безробіття (Unemployment) (%), рівень інфляції (%), індекс глобальної конкурентоспроможності (Global competitiveness index, GCI), глобальний інноваційний індекс (Global innovation index, GII), індекс людського розвитку (Human development index, HDI), індекс розвитку ІКТ (ICT development index, ICTDI), індекс економічної свободи (Index of economic freedom, IoEF). Вибір сукупності країн для аналізу обумовлений інформаційною забезпеченістю побудови моделі просторово-динамічної класифікації макрорегіонів за рівнем конкурентоспроможності. Обробка даних здійснювалась за допомогою ППП Statistica, Deductor Studio, R.

На рис. 1а і 1б наведені результати групування країн за рівнем конкурентоспроможності на підставі ієрархічних агломеративних методів кластерного аналізу (методу Уорда) і самоорганізуючих карт Кохонена.

а) на підставі методу Уорда

б) на підставі самоорганізуючих карт Кохонена

Рис. 1. Результати класифікації країн за рівнем конкурентоспроможності

Як видно з рис. 1, вихідну сукупність країн розбито на три класи макрорегіонів за рівнем конкурентоспроможності: кластер країн з високим рівнем конкурентоспроможності, середнім рівнем конкурентоспроможності, низьким рівнем конкурентоспроможності. Склад кластерів, отриманих на підставі ітеративних методів кластерного аналізу, наведений в табл. 1. Отримані результати дають можливість

зробити висновок, що кластер країн з низьким рівнем конкурентоспроможності сформували 37 країн (34% від загальної кількості країн), з середнім рівнем - 46 країн (43%), з високим рівнем - 25 країн (23%). Україна відноситься до кластеру країн з низьким рівнем конкурентоспроможності.

Таблиця 1 Класифікація країн на підставі методу «к-середніх»

Кластер	Склад кластерів
Країни з низьким рівнем конкурентоспроможності (37 країн)	Алжир, Аргентина, Бангладеш, Камбоджа, Камерун, Домініканська Республіка, Єгипет, Сальвадор, Ефіопія, Гватемала, Гондурас, Індія, Індонезія, Іран, Киргистан, Мадагаскар, Малі, Молдова, Монголія, Марокко, Мозамбік, Намібія, Непал, Нігерія, Пакистан, Парагвай, Філіппіни, Руанда, Сенегал, Шрі Ланка, Танзанія, Туніс, Уганда, Україна , В'єтнам, Замбія, Зімбабве

Продовження таблиці 1

Країни з середнім рівнем конкурентоспроможності (46 країн)	Албанія, Вірменія, Азербайджан, Бахрейн, Ботсвана, Бразилія, Болгарія, Чилі, Китай, Колумбія, Коста-Ріка, Хорватія, Кіпр, Чехія, Естонія, Грузія, Греція, Угорщина, Італія, Ямайка, Казахстан, Кувейт, Латвія, Литва, Малайзія, Мальта, Маврикій, Мексика, Чорногорія, Оман, Панама, Перу, Польща, Португалія, Румунія, Росія, Саудівська Аравія, Сербія, Словаччина, Словенія, Південна Африка, Іспанія, Таїланд, Тринідад і Тобаго, Туреччина, Уругвай
Країни з високим рівнем конкурентоспроможності (25 країн)	Австралія, Австрія, Бельгія, Канада, Данія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Гонконг, Ісландія, Ірландія, Ізраїль, Японія, Південна Корея, Люксембург, Нідерланди, Нова Зеландія, Норвегія, Катар, Сінгапур, Швеція, Швейцарія, Об'єднані Арабські Емірати, Велика Британія, США

Слід зазначити, що спостерігаються певні відмінності в результатах класифікації країн за рівнем конкурентоспроможності на підставі методу «к-середніх» і самоорганізуючих карт Кохонена (табл. 2).

Таблиця 2 Порівняльний аналіз результатів класифікації

Країна	Карти Кохонена	Метод «к-середніх»	Країна	Карти Кохонена	Метод «к-середніх»
	Кластер	Кластер		Кластер	Кластер
Аргентина	Середня оцінка	Низька оцінка	В'єтнам	Середня оцінка	Низька оцінка
Іран	Середня оцінка	Низька оцінка	Чехія	Висока оцінка	Середня оцінка

Молдова	Середня оцінка	Низька оцінка	Естонія	Висока оцінка	Середня оцінка
Монголія	Середня оцінка	Низька оцінка	Італія	Висока оцінка	Середня оцінка
Туніс	Середня оцінка	Низька оцінка	Мальта	Висока оцінка	Середня оцінка
Україна	Середня оцінка	Низька оцінка			

Таким чином, Україна входить у склад країн, які схильні до міграції в кластер регіонів з середнім рівнем конкурентоспроможності, до якого відносяться такі країни ЄС, як Польща, Румунія, Словаччина, Словенія і ін.

ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Домаскіна М. А., канд. екон. наук, доцент
Миколаївський національний аграрний університет

Будь-яке сільськогосподарське підприємство, незалежно від організаційної форми господарювання, є складною економічною системою, у визначенні перспектив розвитку якої провідна роль відводиться використанню економіко-математичних методів. Застосування економіко-математичних методів на основі використання сучасних ЕОМ і пакетів прикладних програм дає ряд істотних переваг перед іншими методами.

Однак рішення оптимізаційних задач, як показує досвід реалізації їх на ПЕОМ, вимагає проведення великого числа попередніх розрахунків при підготовці вхідної інформації, аналізу результатів рішення і т.д. Найчастіше всі розрахунки доволі трудомісткі і страждають певним ступенем неточності. Тому найбільш раціональною формою використання ПЕОМ для реалізації оптимізаційних задач є розробка і реалізація автоматизованих інформаційних систем.

Нами була розроблена і реалізована (з допомогою Microsoft Excel) автоматизована інформаційна система для підготовки вхідної інформації, моделювання, автоматичної генерації матриці, реалізації та аналізу економіко-математичних задач.

В основу даної інформаційної системи покладена розробка і реалізація економіко-математичної моделі з оптимізації галузевої структури виробництва в сільськогосподарських підприємствах. Якщо до цих пір такі економіко-математичні моделі розроблялися на основі заздалегідь підготовленої вручну вхідної інформації, то пропонується інформаційна система дозволяє автоматизувати практично всі етапи її реалізації.

Першим етапом створення даної системи є формування вихідних довідників для всіх галузей виробництва. Нормативна інформація класифікується в розрізі окремих сільськогосподарських культур, видів сільськогосподарських тварин, видів робіт і т.д. Вся ця інформація розташована в відповідних довідниках.

На другому етапі відбувається розрахунок технологічних карт в рослинництві в розрізі сільськогосподарських культур. Основним завданням на даному етапі є розрахунок нормативів витрат різного виду.

Кінцевою метою третього етапу є доповнення довідника умовно-постійної інформації нормативами витрат на одну голову сільськогосподарських тварин, отриманими на основі автоматизованого розрахунку технологічних карт в тваринництві, який, в свою чергу, здійснюється після формування та реалізації економіко-математичної моделі по оптимізації добових раціонів годування сільськогосподарських тварин.

В результаті виконання вищевикладених етапів автоматично формується база даних з набором техніко-економічних показників, необхідних для формування економіко-математичної моделі з оптимізації галузевої структури виробництва в сільськогосподарських підприємствах.

На четвертому етапі здійснюється формування економіко-математичної моделі з оптимізації галузевої структури і автоматична генерація матриці економіко-математичної задачі. При формуванні економіко-математичної моделі та генерації матриці передбачено введення оперативної інформації (наявність ресурсів, обсяги поставок продукції за договорами, ціни реалізації тощо). Всі вимоги у економіко-математичній моделі сформульовані у вигляді лінійних рівнянь і нерівностей. За критерій оптимальності прийнята максимізація суми чистого доходу.

На п'ятому етапі здійснюється реалізація економіко-математичної моделі за допомогою пакета лінійного програмування «Solver» і організовується перевірка рішення на оптимальність.

Якщо певні при формуванні економіко-математичної моделі умови виробництва не дозволяють отримати оптимальний план, то вони повинні бути змінені. Зміни умов виробництва можуть відбуватися в двох напрямках: або змінюючи технології, або ні. У разі зміни технології передбачається коригування оперативної інформації для розрахунку технологічних карт, після чого завдання повторно проходить описані вище етапи, поки не буде отримано оптимальний план.

На шостому етапі при виконанні умови оптимальності задачі відбувається формування бази даних з результатами вирішення поставленого завдання.

Формування вихідних форм, тобто «Звітів результатів рішення» (в залежності від цілей рішень) може бути здійснено в трьох різних варіантах («Результати рішення», «Стійкість», «Межі рішення»).

І, нарешті, на останньому (сьомому) етапі відбувається унікальний вибір рішення (з безлічі оптимальних альтернативних варіантів), результати реалізації якого

визначають оптимальні параметри функціонування підприємства на перспективу з урахуванням ризику і невизначеності зовнішнього середовища.

Важливою особливістю розробленої нами системи є принцип її відкритості, тобто можливість збільшення кола реалізованих задач на основі використання інформації вихідних довідників, довідників умовно-постійної інформації і бази даних, сформованої на основі результатів рішення економіко-математичної задачі.

Запропоновану систему було апробовано на конкретному підприємстві, варіант розвитку дозволяє підвищити прибутковість господарства та його рентабельність. Таким чином, економіко-математичне моделювання дозволяє розглядати безліч різних варіантів розвитку підприємства, тим самим обираючи найкращий.

Інформаційні джерела:

1. Віхляєва С. І. Шляхи оптимізації управлінських рішень підприємства в умовах ризику та невизначеності [Текст] / С. І. Віхляєва, В. І. Федяй // Вісник НТУ «ХПІ». – 2013. – № 67 (1040). – С. 143-147.
2. Завалкевич Л. Принятие решений: Психологические аспекты оптимизации [Текст] / Л. Завалкевич // Антикризисный менеджмент. – 2003. – № 9. – С. 14 – 18.
3. Соколовська З. М. Прикладне імітаційне моделювання як аналітична основа прийняття управлінських рішень [Текст] / З. М. Соколовська, Н. В. Яценко // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2013. – № 6. – С. 69-76.

НАПРЯМИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Каючкіна К. А., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Український аграрний сектор з потенціалом виробництва, що значно перевищує потреби внутрішнього ринку, є ланкою, що на даному етапі може стати локомотивом розвитку національної економіки, дати імпульс інвестиційному, технологічному та соціальному піднесенню у державі [2].

Стратегічний розвиток займає значну роль в будь-якій галузі діяльності. В сільському господарстві правильно розроблена стратегія допоможе підприємству досягти поставленої мети.

Одним із пріоритетних напрямів для підприємств, що займається рослинництвом є розвиток тваринницької бази, адже в Україні майже 66 % утримується господарствами населення і лише 34 % сільськогосподарськими підприємствами. Це є гальмуючим фактором стосовно експорту високоякісного м'яса. Саме тому слід спрямовувати інвестиції на розвиток цієї галузі. Необхідно створювати довготермінові проекти та розвивати галузь комплексно. За 2017 рік експорт живої маси ВРХ зріс, а головними країнами-імпортерами став Єгипет, Азербайджан.

Тваринництво займає чільне місце у виробничій структурі. Адже це виробництво необхідних продуктів харчування, зайнятість населення, сировина для харчової та переробної промисловості. Ця галузь є збитковою, тому більшість аграріїв не зацікавлені в її розвитку. Саме тому тваринництво за останні роки не розвивається.

Проаналізуємо розвиток тваринництва підприємствами в Березанському районі Миколаївської області. Тваринництво Березанського району представлено вирощуванням великої рогатої худоби, свинями, вівцями. Виробництво м'яса у сільськогосподарських підприємствах Березанського району в 2016 році становить 94 тонни.

Питома вага Березанського району у загальній кількості основних видів сільськогосподарських тварин у сільськогосподарських підприємствах по великій рогатій худобі становить 3,2 %, корови 3,7 %.

Стосовно реалізації сільськогосподарських тварин сільськогосподарськими підприємствами Березанського району, було реалізовано 80 тонн продукції, що суттєво менше в порівнянні з іншими районами Миколаївської області.

Розвиток напряму тваринництва для підприємств є доцільним. Так, розвиток тваринницької галузі пов'язують із рослинництвом. Це комплекс, що використовує трудові, земельні, матеріальні ресурси. Зернові культури забезпечують тваринництво також зеленими кормами, силосом, сіном. Саме відходи від зернових являються основним комбікормом для тварин.

Так, відходами від вирощування зернових є солома, яка може слугувати одним із видів кормів для тварин та підстилки. Звичайно для того щоб займатися тваринництвом необхідно мати приміщення для утримання худоби, техніку та обладнання для подрібнення відходів, пресування, склади для їх зберігання.

Утримання тварин дозволить вирішити ряд питань. Це і покращення якості ґрунту, стимулювання більшого урожаю рослинництва та в довготерміновій перспективі збільшення тварин задля реалізації продукції на зовнішньому ринку.

Органічні добрива рослинного та тваринного походження матимуть позитивний ефект на якість ґрунту. Так, добрива забезпечуватимуть живлення рослин; якість ґрунту покращиться, він буде збагачений вітамінним та мінеральним комплексом, що стимулюватиме подальший розвиток рослинництва; органічні добрива поліпшують структуру ґрунту, його властивості. Для родючості ґрунту використовують не лише гній, а й попіл та компости.

Такий спосіб удобрення років сто назад був одним із найкращих, зараз все частіше можна побачити не раціональне використання органічного добрива, його викидають на звалища, що приносить шкоду загалом екології. Використання попелу та гною має позитивний ефект на землю, так вона вбирає усі мінеральні речовини, що в свою чергу сприятиме фактором більшого виробництва продукції рослинництва.

Завдяки органічній масі гною, він збільшує у ґрунті гумус, що краще впливає на його структуру. Гноївка та сеча при правильному збиранні використовують для виготовлення компостів та підживлення. В свою чергу, компостування, яке

відбувається в наслідок розкладання органічних відходів під впливом ґрунтових бактерій, органічні відходи перетворюються в багате гумусом добриво – компост.

У зв'язку з тим, що ціни зростають, постачання кормів часто мають невідповідні механізми, забезпечення іншими ресурсами не відбувається належним чином, а державна підтримка не є дієвою, а собівартість продукції значно перевищує реалізаційну ціну.

Також однією із проблем є скорочення кормової бази тваринництва через те, що посіви трав значно зменшилися. Існують також проблеми із запровадженням стандартів ЄС щодо утримання тварин.

Займаючись рослинництвом на підприємстві залишаються відходи від промислової переробки сільськогосподарської продукції. Ці відходи можуть служити додатковим кормом для відгодівлі тварин.

Також перспективними напрямками інвестування з боку держави є відродження племінної діяльності та розвиток кооперативів у молочному скотарстві, посилення контролю з боку ветеринарної та санітарної служби, сприяти створенню нових стандартів та дотримання вже існуючих, що в кінцевому результаті сприятиме виходу підприємства на внутрішній та зовнішній ринки з конкурентоспроможною продукцією.

Зона вільної торгівлі з Євросоюзом вимагає від України, аби продукція відповідала стандартам якості та безпеки в ЄС. Коли українські товари відповідатимуть цим вимогам, вони майже автоматично почнуть потрапляти на європейський ринок. Саме тому доцільно звертати свою увагу на розвиток підприємствами не лише рослинництва, а й такого напрямку, як тваринництво.

Інформаційні джерела:

1. Любарцев М., Дичковський Р.Я., Шпорт Н.І., Кравченко К.М., Ганцевська Н.А. Основні параметри родючості ґрунтів Миколаївської області // Вісник аграрної науки Причорномор'я, 2006. - Спеціальний випуск 4(37). Т. 2. - С. 67-77.
2. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки (на період до 2020 року) (проект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uaan.gov.ua/sites/default/files/strateg_do_2020r.pdf. Назва з екрана.
3. Чорний С.Г., Макарова Г.А., Любарцев В.М., Чорна Т.М. Просторова інтерпретація даних моніторингу вмісту поживних речовин в ґрунтах Миколаївщини // Вісник аграрної науки Причорномор'я, 2008. - Випуск 3(46). - С. 266-273.

МОДЕЛЮВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ СКЛАДСЬКОГО УПРАВЛІННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ АВТОМАТИЗОВАНОЇ СИСТЕМИ WMS

Кудрицька Ж. В., канд. екон. наук, доцент

Національний авіаційний університет

Розробку бізнес-процесів складського управління з використанням автоматизованої системи WMS необхідно виконувати за допомогою інструментального середовища бізнес-моделювання ARIS [1].

Створювані в середовищі ARIS моделі являють собою документовану сукупність знань про систему управління на підприємстві – організаційна структура підприємства, взаємодії між підприємством та іншими суб'єктами ринку, склад і структура документів, послідовності кроків процесів, посадові інструкції відділів та їх співробітників. На відміну від інших подібних засобів, ARIS зберігає всю інформацію в єдиному репозитарії [1], що забезпечує цілісність і несуперечливість процесу моделювання та аналізу.

Програмний продукт ARIS представляє певний підхід до формалізації інформації про діяльність компанії та подання її у вигляді формалізованих графічних моделей, які зручні для розуміння і аналізу [2]. Моделі, які створюються з використанням даного середовища, відображають існуючу ситуацію на підприємстві з деяким ступенем наближеності.

Після отримання заявки на прийом торгове підприємство на підставі рахунок-фактури (накладної) здійснює прийом товару, який складається в контролі упаковки, цілісності, повноти і якості прийнятого товару. Для всього товару проводиться візуальний огляд.

У разі прийняття рішення про прийом товарів на склад здійснюється його маркування з використанням RFID міток. Застосування міток дозволяє автоматично ввести дані про товар в WMS-систему, чим і займається співробітник складу.

Після маркування товарів здійснюється автоматизований облік товарів в WMS системі, що дозволяє створити єдину інформаційний простір щодо наявності та руху товарів на в торговій компанії.

Паралельно з урахуванням товару здійснюється розкладка товарів на складі з використанням розвантажувально-навантажувального обладнання і сформованого WMS схемою розкладки, виконує дану операцію робітник складу [3].

Клієнт формує Заявку на покупку і передає її компанії, компанія виробляє резервування товару відповідно до заявки на відвантаження, отриманої в WMS [4, 5]. Система WMS формує команду на комплектацію товару на склад для її відвантаження клієнтом, в переданому повідомленні вказується місце розташування товару для його швидкого пошуку на складі.

За підсумками проведених коригувань торгова компанія зобов'язана провести звірку облікових баз і оформити акт звірки даних облікових баз після закінчення інвентаризації, для цілей контролю якості проведених змін в системах та коректності відображення фактичної наявності товару за підсумками інвентаризації.

Впровадження даних бізнес моделей з урахуванням впровадження системи комплексної автоматизації складу WMS дозволяє отримати такі оцінки бізнес-процесу: час оновлення інформації про запаси на складі скорочується на 3-5 хв., час обліку нової одиниці товару скорочується 10 сек., час підготовки консолідованого

звіту про надходженнях/видачу скорочується на 5 хв., середній час комплектації та видачі замовлення скорочується на 4 хв., середня вартість однієї складської операції зменшується на 10 грн., задоволеність клієнтів (0-1) по результатам відгуків 0,9.

Впровадження даних бізнес-процесів з урахуванням комплексної автоматизації дозволяє домогтися прийнятної оцінки показників бізнес-процесів підприємства.

Основні показники інвестиційного проекту наступні: термін окупності становить 3,7 роки, чистий приведений дохід складає 265,49 тис.грн., рентабельність інвестицій складає 1,55. Таким чином, за результатами даних розрахунків можемо зробити висновок про позитивну економічну оцінку інвестиційного проекту з підвищення ефективності складського обліку підприємств.

Інформаційні джерела:

1. Дыбская В.В. Управление складированием в цепях поставок/ В.В. Дыбская – М.: АльфаПресс, 2009. – 720 с.
2. Система моделювання бізнес-процесів ARIS. Електроний підручник. Режим доступу: <http://bourabai.kz/cm/aris.html>.
3. Козаченко А. В. Практичні підходи до поліпшення бізнес-процесів: CASE – засоби моделювання [Електронний ресурс] / А .В. Козаченко // Режим доступу: <http://easy-code.com.ua>.
4. Варзунов А.В., Торосян Е.К., Сажнева Л.П. Аналіз та управління бізнес процесами: підручник / А.В. Варзунов, Е.К. Торосян, Л.П. Сажнева . –СП.: Університет ИТМО, 2016. – 112 с.
5. Кочетов А.Г. Инновационные бизнес-процессы. Пошаговая технология разработки, внедрения и контроля выполнения. / Кочетов А.Г.- М.: Институт комплексных стратегических исследований, 2012. – 312 с.

ПЕРЕДПРОГНОЗНИЙ АНАЛІЗ ЧАСОВИХ РЯДІВ, ПОБУДОВАНИХ НА ОСНОВІ ДИСКРЕТНИХ НЕЧІТКИХ МНОЖИН ПЕРШОГО ТИПУ З ВИКОРИСТАННЯМ АЛГОРИТМУ РОЙОВОГО ІНТЕЛЕКТУ

Лещинський О. Л., канд. фіз.-мат. наук, доцент

Національний авіаційний університет

Дискретна нечітка множина $\tilde{A}\tilde{A}$ (типу 1)(ДНМ1) на універсумі може бути визначеною наступним чином:

$$\tilde{A}^1 = \sum_{k=1}^n \frac{\mu_{\tilde{A}^1}(x_k)}{x_k}$$

де $\mu_{\tilde{A}^1}(x_k)\mu_{\tilde{A}^1}(x_k)$ – функція належності елемента x_kx_k ДНМ1 $\tilde{A}\tilde{A}$, $\mu_{\tilde{A}^1}(x_k):U \rightarrow [0; 1], \mu_{\tilde{A}^1}(x_k):U \rightarrow [0; 1]$.

Розглянемо універсум $U U$ (t)(t $\in N_\bullet N_\bullet$) визначений на множині дійсних чисел. Нехай S(t) – набір функцій $s_j s_j(t)(j \in N)$ визначених на множині $U U$ (t). Тоді S(t)

називають нечітким часовим рядом(НЧР) на універсумі U (t). Автор, підтримуючи думку дослідницької групи(Олешко Т.І., Горбачова О.М., Лещинський О.Л.) вирізняє окремі теорії нечітких множин, незалежно від типу 1, або типу 2, зокрема: максиміну, алгебраїчну, обмежуючу, які відрізняються визначеннями операцій перетину і об'єднання нечітких множин. Нехай $S(t) = S(t-k) \circ R(t, t-k)$, де $R(t, t-k)$ – нечітке відношення, $\circ$ - операція $\cup$ - композиції, $k \in \mathbb{N}$. Нехай залежність $S(t)$ від $S(t-k)$ позначається $\langle S(t-k); S(t) \rangle$, де $S(t-k)$ і $S(t)$ – нечіткі множини. Якщо k приймає значення, наприклад, $1, m, m$, то нечітку залежність

$$\langle S(t-m), S(t-(m-1)), \dots, S(t-1); S(t) \rangle$$

називають однофакторною k – порядковою моделлю, побудованою на основі нечітких часових рядів. Здійснюючи передпрогнозний аналіз НЧР, побудованих на основі ДНМ1 можна:

-при $k = 1$ досліджуючи залежність $\langle S(t-1), S(t) \rangle$ вивчати тенденцію нечіткого часового ряду,

-при $k = m$, де $m \gg 1$ і таке, що $R(t, t-m)$ є рефлексивним і симетричним відношенням схожості, можна вивчати квазіциклічні особливості НЧР.

Визначення терміну «квазіцикл» [2] в деякому розумінні близьке до визначення загальноприйнятого поняття «цикл». Відмінність між цими двома поняттями полягає в тому, що початкове і кінцеве значення показника (рівня ряду) не обов'язково повинні співпадати, але повинні знаходитись в певному, наперед заданому околі початкового значення.

- при $k = m$, $m > 1$ і виконанні всіх умов попереднього пункту можна вивчати квазісезонні особливості НЧР.

В передпрогнозному аналізі НЧР природним є питання методів пошуку значень вказаних m . Одним з таких методів є метод ройового інтелекту(PI). PI(англ. Swarm Intelligence) описує колективні аспекти поведінки децентралізованої системи, здатної до самоорганізації. Системи ройового інтелекту [3] є мультиагентними системами, в яких агенти локально підпорядковуючись простим правилам взаємодіють між собою і з оточуючим середовищем відтворюючи колективний інтелект. Одним з методів ройового інтелекту є бджолиний алгоритм.

Основними поняттями бджолиного алгоритму є: джерело нектару (квітка, ділянка), бджоли – розвідники, фуражири (робочі бджоли).

Зазначеною дослідницькою групою алгоритм, який моделює поведінку бджіл в природному середовищі застосовується для квазіциклічного аналізу НЧР. Зокрема, він налаштований на пошук локальних і глобальних екстремумів з паралельним порівнянням проміжних значень НЧР. «Розвідники» - початковий масив нечітких чисел, побудованих на ДНМ1, на перших ітераціях шукає як елітні ділянки для дослідження, так і ділянки в околах елітних. Це урізноманітнює множину розв'язків на наступних ітераціях і, підвищує можливість знаходження розв'язків, близьких до оптимальних.

«Джерела нектару» - елітні інтервали пошуку екстремумів характеризуються коефіцієнтами значущості, які визначаються відповідними параметрами. «Фуражири» - більш щільні масиви нечітких чисел закріплюються за відповідним «джерелом нектару». Кількість всіх «бджіл» на цих ділянках значно більша ніж на інших. Середня кількість «розвідників» в нашому випадку складає 8% від всієї бджолиної сім'ї і знаходиться експериментальним шляхом.

Пошук «джерел нектару», а також «збір нектару» - уточнення часових інтервалів, на яких НЧР приймає екстремальні значення, здійснюється лінійно методом Фібоначчі. Згідно відомої теореми про оптимальність пошуку Фібоначчі, для $k - n+1$ -го члена послідовності, максимум функції можна знайти з заданим ступенем точності обчислюючи функцію для n різних значень аргументу, при умові їх правильного вибору. Це є найкращим пошуком в вказаному сенсі. Ось чому зручно формувати масиви «розвідників» і «фуражирів» в фібоначчієвій системі числення, тобто $\sup_k \mu_{\tilde{A}_1}(x_k) \sup_k \mu_{\tilde{A}_2}(x_k)$ повинен мати $x_k \in F_n, x_k \in F_n$.

Зауваження. Не всі ідеї, викладені в тезах належать автору цих тез. В більшій степені вони належать керівнику вказаної дослідницької групи д.т.н., професору Олешко Т.І.

Інформаційні джерела:

1. Chen S.M. Forecasting enrollments based on fuzzy time series//Fuzzy Sets Systems/99 6, vol.81, no. 3,pp. 311-319.
2. Олешко Т.І., Марусич О.В., Лещинський О.Л. Квазіциклічний передпрогнозний аналіз світових цін на нафту// науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. Серія: Економіка, право, політологія, туризм: зб. наук. См. – К.:НАУ, 2011. – Вм2(4). 25 – 31.
3. Beni G., Wang I. Swarm Intelligence in Cellular Robotic Systems, Proceed. NATO Advanced Workshop on Robots and Biological Systems, Tuscany, Italy, June 26 – 30 (1989).

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЖКГ

Ржепішевська В. В., канд. екон. наук, доцент

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

Процес реформування житлово-комунального господарства свого часу пережили всі розвинуті країни світу. Оскільки житлово-комунальний сектор є ключовим елементом будь-якої економічної системи, то системне і якісне управління ним є складовою соціально-економічної політики як рушійної сили економічного зростання.

В Європі розроблено три моделі управління якістю послуг і розвитку житлово-комунального господарства.

Перша - англійська, яка передбачає повну приватизацію житлово-комунальних об'єктів. Англійський досвід, де на реформу ЖКГ пішло 15 років, є досить показовим і корисним. Англія довго йшла до створення суспільно прийнятних і комерційно привабливих умов управління якістю в комунальному секторі. Наприклад, в 1997 році лейбористами була введена заборона на відключення послуг водопостачання для побутових споживачів, але в той же час прийнято балансує рішення про включення недоплачених споживачами сум в діючий тариф. Якість комунальних послуг у Великобританії визначається вимірюваними параметрами. Зокрема, зафіксовано час дозвону в диспетчерську службу - 30 секунд - і час виконання заявки [2].

Важливим уроком комунальних реформ в Англії є об'єднання сотні муніципальних водоканалів спочатку у власність десяти регіональних державних компаній і наступна їх приватизація. Перед приватизацією держава списала всі борги комунальних підприємств, взяло на себе витрати на приведення майна в працездатний стан, провело його паспортизацію. На відміну від Англії, в більшості європейських країн комунальна інфраструктура не передана в приватну власність, а залишаючись муніципальною, експлуатується приватними операторами на умовах договору концесії.

Друга - німецька, яка передбачає акціонування підприємств і організацію галузі, але основний пакет акцій належить муніципалітету. Метою реформування ЖКГ Німеччині було створення ринку житлових і комунальних послуг з наявністю конкуренції в різних сферах господарства [2]. Основою реформи була побудова системи ефективного муніципального самоврядування. З метою вдосконалення ціноутворення були створені схеми, які дозволяли покривати поточні витрати в середньостроковій перспективі. Для цього першим кроком стала відмова від надання соціальної допомоги населенню через комунальні підприємства і перехід до адресного субсидування. Субсидії надавалися малозабезпеченим сім'ям в залежності від їх доходів. В результаті вивільнені бюджетні кошти були спрямовані як інвестиції в модернізацію мереж і устаткування [1].

Кошти виділялися шляхом надання кредитів під низькі відсотки і грантів. Кредити, спрямовані на модернізацію житлового фонду, надавалися Федеральним урядом Німеччини, муніципальними утвореннями, постачальниками енергоресурсів. Також необхідно відзначити значне зростання вартості послуг і одночасно перехід до розрахунку за надані послуги відповідно до їх фактичного споживання. Це призвело до економії ресурсів населенням та їх індивідуального споживання.

У багатьох інших країнах Європи: Голландії, Бельгії, Австрії, скандинавських країнах, - сектор ЖКГ знаходиться в основному в руках держави і муніципальної влади, тобто по німецької моделі.

Безумовно, реформування і управління підприємствами житлово-комунального господарства країн Центральної Європи відбувався завдяки розвитку економіки за фінансової допомоги і по стандартам ЄС і досягло значних успіхів в результаті трансформації підприємств ЖКГ (реструктуризації, демонополізації, лібералізації ринку, приватизації).

Третя модель - французька, з'єднання муніципальної власності на об'єкти ЖКГ та управління ними з боку приватного бізнесу на умовах довгострокових договорів оренди та сукупних інвестиційних угод [2]. У Франції приватний бізнес у водопостачанні формувався більше 100 років. Будівництво комунальних мереж починали приватні компанії.

У більшості європейських країн комунальна інфраструктура не повністю передана в приватну власність, а залишається муніципальної або експлуатується приватними операторами. Слід зазначити, що незалежно від організаційно-правової форми організацій сфери ЖКГ в розвинених країнах загальним для них є те, що для управління і контролю їх діяльності створюються колегіальні органи.

З позитивного досвіду управління об'єктами житлово-комунального господарства в зарубіжних країнах, який слід взяти до уваги, - це залучення інвесторів та підприємців за допомогою механізму концесій [1]. Не слід скидати з рахунків і інформаційні технології, які є найважливішою складовою при наданні комунальних послуг.

Для застосування європейського досвіду особливу увагу необхідно звернути на вітчизняні особливості сформованої схеми фінансових потоків в житлово-комунальній галузі, можливості економіки щодо фінансування відповідної сфери і перерозподілу повноважень і відповідальності різних гілок влади з урахуванням існуючих виправданих практикою зарубіжних схем.

Інформаційні джерела:

1. Грачева И.И. Проблемы и перспективы функционирования рынка жилищно-коммунальных услуг в современных экономических условиях / И.И. Грачева // Концепт. – 2013. – №14. – С. 151-155.

2. Гнездова Ю.В. Принципы организации системы регулирования управлением коммунального обслуживания за рубежом / Ю.В. Гнездова, Ю.А. Романова // Управление экономическими системами [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/>

ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ ВЕБ-ДОДАТКІВ ОБЛІКУ РОБОТИ СИСТЕМИ ГАЗОПОСТАЧАННЯ

Тесьолкін О. І., канд. техн. наук, доцент

Полтавський національний технічний університет імені Ю. Кондратюка

Для полегшення експлуатації систем газопостачання запропоновано створити тришаровий WEB - додаток.

WEB-додаток, в якому клієнтом виступає браузер, а сервером - WEB-сервер. Браузер може бути реалізацією, так званих тонких клієнтів - логіка застосування зосереджується на сервері, а функція браузера полягає переважно в відображенні інформації, завантаженої мережі з сервера, і передачі назад даних. Одним з переваг такого підходу є той факт, що клієнти не залежать від конкретної операційної системи користувача, тому веб-додатки є міжплатформенними сервісами.

Простіше кажучи, для доступу до програми потрібно браузер і інтернет. Зберігання та обробка інформації при такій організації обчислень відбувається на віддаленому сервері, а браузер служить програмою-клієнтом і призначеним для користувача інтерфейсом.

Трирівнева архітектура передбачає наявність таких компонентів: клієнтську програму, підключений до сервера додатків, який в свою чергу підключений до сервера бази даних.

Клієнт - це інтерфейсний (зазвичай графічний) компонент, який представляє перший рівень, власне додаток для кінцевого користувача. Перший рівень не повинен мати прямих зв'язків з базою даних (за вимогами безпеки) не повинен бути навантаженим основною бізнес-логікою (за вимогами масштабованості) і зберігати стан програми (за вимогами надійності). На перший рівень може бути винесено і зазвичай виноситься найпростіша бізнес-логіка: інтерфейс авторизації, алгоритми шифрування, перевірка вводу значень, на допустимість і відповідність формату, нескладні операції (сортування, групування, підрахунок значень) з даними, вже завантаженими на термінал.

Сервер додатків розташовується на другому рівні. На другому рівні зосереджена велика частина бізнес-логіки. Поза нього залишаються фрагменти, що експортуються на термінали, а також розміщені в третьому рівні збережені процедури і тригери.

Сервер бази даних забезпечує зберігання даних і виноситься на третій рівень. Зазвичай це стандартна реляційна або об'єктно-орієнтована СУБД. Якщо третій рівень являє собою базу даних разом з збереженими процедурами, тригерами та схемою, яка описує додаток в термінах реляційної моделі, то другий рівень будується як програмний інтерфейс, що зв'язує клієнтські компоненти з прикладною логікою бази даних.

У порівнянні з клієнт-серверною або файл-серверною архітектурою можна виділити наступні переваги трирівневої архітектури:

- масштабованість;
- конфігурованість;

- ізолюваність рівнів один від одного дозволяє (при правильному розгортанні архітектури) швидко і простими засобами переконфігурувати систему при виникненні збоїв або при плановому обслуговуванні на одному з рівнів;

- високий рівень безпеки;

- висока надійність;

- низькі вимоги до швидкості каналу (мережі) між терміналами і сервером додатків;

- низькі вимоги до продуктивності і технічних характеристик терміналів, як наслідок зниження їх вартості. Терміналом може виступати не тільки комп'ютер, але і, наприклад, мобільний телефон.

Для розробки WEB-додатків, в нашому випадку, пропонується мову програмування Java, а саме технології Java Server Pages (JSP), що дозволяє веб-розробникам динамічно генерувати HTML, XML та інші веб-сторінки. Технологія дозволяє вставляти Java-код, в статичний вміст сторінки. Також можуть використовуватися бібліотеки JSP тегів для вставки їх в JSP-сторінки. Сторінки компілюються JSP-компілятором в сервлети, які є Java-класами, і виконуються на сервері. Сервлети також можуть бути написані розробником, не використовуючи JSP-сторінки. Ці технології доповнюють один одного.

JavaServlet API - стандартизований API для створення динамічного контенту до веб-сервера, використовуючи платформу Java. Сервлети - аналог технологій PHP, CGI і ASP.NET. Сервлет може зберігати інформацію між багатьма транзакціями, використовуючи HTTP кукіз, сесії або через редагування URL.

Servlet API, що міститься в пакеті javax.servlet, описує взаємодію веб-контейнера і сервлету. Веб-контейнер - це компонент веб-сервера, створений для взаємодії з Сервлетами. Він відповідає за управління життєвим циклом сервлетів, перетворення URL в певний сервлет і забезпечення того, щоб клієнт, який зробив URL запит, мав відповідні права доступу.

Інформаційні джерела:

1. Методика обстеження газорегуляторних пунктів. - http://www.uazakon.com/documents/date_bp/pg_gwcuxr.htm.

2. Основні переваги СУБД MySQL. - <http://www.studfiles.ru/preview/5607354/page:3>.

МОДЕЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА РИЗИКУ

Хилько І. І., старший викладач

Миколаївський національний аграрний університет

Корені терміна «ризик» слід шукати в грецьких словах *ridsikón*, *ridsa* —

стрімчак, скеля. Італійською мовою *risiko* означає «небезпека, загроза»; французькою *risdoe* — буквально «об'їжджати стрімчак, скелю». У словнику Вебстера «ризик» визначається, як «небезпека, можливість збитку чи втрат». У словнику Ожегова «ризик» визначається як «можливість небезпеки» чи, як «дія навмання в надії на щасливий результат» [1].

Існуюча література характеризується неоднозначністю в трактуванні рис, властивостей і елементів ризику, у розумінні його змісту, співвідношення об'єктивних і суб'єктивних сторін. Розмаїтість думок про сутність ризику пояснюється, зокрема, багатоаспектністю цього явища, практично повним його ігноруванням в існуючому господарському законодавстві, недостатнім використанням у реальній економічній практиці й управлінській діяльності. По суті ризиків дотепер не склалося однозначного тлумачення. Це пояснюється складністю даного явища і його недостатнім теоретичним вивченням.

Ризик – це можливість виникнення несприятливих ситуацій, тобто ймовірність втрати організацією своїх ресурсів, недоотримання доходів або отримання додаткових збитків у результаті певної діяльності. У сучасній економіці ризик особливо ймовірний унаслідок невизначеності політичної ситуації, що не зменшується, нестійкості економічного середовища, відсутність гарантії в здобутті очікуваного результату, запобігання втратам [2].

У сучасній економічній літературі виділяють наступні функції ризику: інноваційна, регулятивна (управлінська), захисна, аналітична.

Інноваційну функцію ризик виконує, стимулюючи пошук нетрадиційних розв'язань проблем, які стоять перед підприємцем.

Регулятивна функція має суперечливий характер і виступає у двох формах: конструктивній і деструктивній.

Конструктивна форма полягає в тому, що здатність ризикувати – один зі шляхів успішної діяльності підприємця. Однак якщо рішення приймається в умовах неповної інформації, ризик може виступати як дестабілізуючий фактор (деструктивна форма).

Захисна функція ризику виявляється в тому, що якщо для підприємця ризик – природний стан, то нормальним повинно бути і терпиме ставлення до невдач.

Аналітична функція пов'язана з тим, що, аналізуючи всі можливі альтернативи, підприємець прагне вибирати найбільш рентабельні і найменш ризиковані рішення.

Розглядаючи функції підприємницького ризику, слід ще раз підкреслити, що, незважаючи на значний потенціал втрат, який несе в собі ризик, він є джерелом можливого прибутку. Тому завдання підприємця – не відмова від ризику, а вибір рішень, пов'язаних з ризиком на основі об'єктивних критеріїв.

Суперечливість як риса ризику проявляється по-різному. З одного боку, ризик орієнтований на одержання певних результатів неординарними, новими методами в умовах невизначеності і ситуації неминучого вибору. Тим самим він дозволяє переборювати консерватизм, психологічні бар'єри, які перешкоджають запровадженню нових, перспективних видів підприємницької діяльності. Це, у свою

чергу, сприяє здійсненню різних ініціатив, новаторських ідей спрямованих на досягнення успіху.

З другого боку, можлива ситуація, коли підприємець у ситуації невизначеності ринкового середовища прийматиме альтернативні рішення без урахування об'єктивних закономірностей розвитку подій та явищ. У такому разі ризик веде до авантюризму, суб'єктивізму, а в результаті до гальмування соціального прогресу.

Крім того, суперечлива природа ризику проявляється в зіткненні об'єктивно існуючих ризикованих дій з їх суб'єктивною оцінкою. Так, людина, не схильна до авантюрних, ризикованих кроків, може вважати ті чи інші дії ризикованими, а іншими людьми вони можуть розцінюватися як обережні, позбавлені будь-якого ризику.

Така властивість ризику, як альтернативність, пов'язана з тим, що часто виникає необхідність вибору з декількох можливих варіантів рішень. Відсутність можливості вибору знімає розмову про ризик. Там, де немає вибору, не виникає ризикованої ситуації і, отже, не буде ризику.

Існування ризику безпосередньо пов'язане з невизначеністю, яка неоднорідна за формою прояву і змістом. Ризик є одним зі способів «зняття» невизначеності. Причому слід не тільки знайти методи, які дозволяють цілком позбутися впливу факторів невизначеності (що практично неможливо), а й робити облік ризиків з метою вибору раціональних рішень [3].

Одне з головних правил підприємницької діяльності говорить: не уникати ризику, а передбачити його, прагнучи знизити до максимально низького рівня. Це умова грамотного управління ризиками, тобто, своєчасного передбачення, завчасного виявлення невизначеностей та їх наслідків на діяльність організації, розробка та реалізація управлінських рішень по їх зменшенню.

Інформаційні джерела:

1. Івченко І. Ю. Моделювання економічних ризиків і ризикових ситуацій: навч. посіб. / І. Ю. Івченко. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.

2. Хилько І. І. Прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності та ризику [Електроний ресурс] / І. І. Хилько // Сучасні напрями моделювання економіки в умовах інтеграції у світовий простір : тези доповідей Всеукраїнської інтернет-конференції молодих вчених і студентів 19 листопада 2015 р. / за ред. В. С. Шибанін (гол. ред.) та ін. – Миколаїв, 2015. – 306 с. Режим доступу:

http://www.mnau.edu.ua/files/2015/news/Zbirnuk_19_11_2015.pdf

3. Петруня Ю. Є. Прийняття управлінських рішень : навч. посіб. / Ю. Є. Петруня, В. Б. Говоруха, Б. В. Літовченко. – К.: Центр навчальної літератури, 2011. – 216 с.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ТА ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В АГРАРНІЙ СФЕРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ КОНСАЛТИНГОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В
АГРАРНІЙ СФЕРІ

Клочан В.В. 3

THE SUNFLOWER OIL MARKET OF UKRAINE

N. Zingaieva 4

СУЧАСНІ НАПРЯМИ ЗЕРНОВИРОБНИЦТВА В МИКОЛАЇВСЬКІЙ

Голенков Ю. М. 7

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Калюжна О. В.	9
РОЗВИТОК ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	
Коваленко Г. В.	11
ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК ІНТЕГРОВАНИХ ОБ'ЄДНАНЬ В АПК УКРАЇНИ	
Козел А. М.	13
ВЗАЄМОВІДНОСИНИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ З АГРОХІМІЧНИМИ СЕРВІСНИМИ ЦЕНТРАМИ	
Кондратьєва І. О.	15
ЕКОНОМІЧНІ ВЗАЄМОВІДНОСИНИ В СФЕРІ ВИРОБНИЦТВА, РЕАЛІЗАЦІЇ І ПЕРЕРОБКИ НАСІННЯ ТЕХНІЧНИХ КУЛЬТУР	
Крючков С. В.	17
ОСНОВНІ МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В СВІТІ	
Купчишина О. А.	19
ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В РОЗВИТКУ РОСЛИННИЦТВА МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	
Кушнірук В. С.	21
ДОСВІД ВИРОЩУВАННЯ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В КРАЇНАХ ЄВРОСОЮЗУ	
Михайлова І. С.	23
ПІДТРИМКА КООПЕРАТИВІВ ЯК ОСНОВОПОЛОЖНОЇ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	
Пономаренко Д. О.	26
РОЛЬ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	
Попова І. С.	27
АДАПТАЦІЯ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ	
Ручинська Н. С., Горячковська М. О.	29
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ В МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ	
Саакян А. А.	31
РОЛЬ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ	
Советов О. В.	34
КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД ДО КООПЕРАЦІЇ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ	
Стільник В. В.	36
СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	
Триколенко Д. М.	37
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВИНОГРАДАРСТВА В УКРАЇНІ	
Хохлова Ю. Ю.	39
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СКЛАДСЬКОЇ ЛОГІСТИКИ	
Черевчук Е. В.	42
ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ У ДІЯЛЬНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	
Черепньова А. О.	43
ПЕРЕДУМОВИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН	
Юраш О. С.	45

СЕКЦІЯ 2. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ТА ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ	
<i>Клочан І. В.</i>	48
ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВАРОВИРОБНИКІВ - ПЕРШИЙ КРОК ДО АКТИВІЗАЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ТА ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АГРАРНІЙ СФЕРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	
<i>Піюренко І. О.</i>	50
ОРГАНІЗАЦІЯ ЗЕРНОВОГО МАРКЕТИНГУ НА ОСНОВІ КОМУНІКАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
<i>Долженкова І. С.</i>	52
СТАН ТА СТРУКТУРА ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА У ВЕСЕЛИНІВСЬКОМУ РАЙОНІ	
<i>Загребаленко К. С.</i>	55
ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА	
<i>Зернюк О. В.</i>	57
АГРОІННОВАЦІЇ: ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ТА КЛАСИФІКАЦІЙНІ ОЗНАКИ	
<i>Кем А. В.</i>	58
ІННОВАЦІЇ В РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	
<i>Мхітарян Е. Г.</i>	60
ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ	
<i>Омельянович В. В.</i>	62
КАДРОВА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ	
<i>Патлах В. С.</i>	65
ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	
<i>Тищенко С. І.</i>	67
МОДЕЛІ ВПЛИВУ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ НА ОРГАНІЗАЦІЙНУ ЕФЕКТИВНІСТЬ І КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ	
<i>Шмідт І. В.</i>	69
СЕКЦІЯ 3. СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	
УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ	
<i>Ваврик О. М.</i>	72
РОЛЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ СУСПІЛЬСТВОМ	
<i>Дрига Н. О.</i>	74
ЗРОСТАННЯ ІНТЕНСИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА В УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	
<i>Іваненко Т. Я.</i>	76
АСПЕКТИ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ	
<i>Кучер А. С.</i>	78
СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛ ТА СЕЛИЩ	
<i>Максименко А. Г.</i>	80

СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ УМОВ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	
<i>Мірошниченко І. В.</i>	82
МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ: СУТНІСТЬ ТА НЕОБХІДНІСТЬ	
<i>Мудрик О. М.</i>	84
РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ	
<i>Топольскова Д. Ю.</i>	86

СЕКЦІЯ 4. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ЕКОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

ЕКОНОМІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО АГРАРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	
<i>Червен І. І.</i>	89
АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ РОСЛИННИЦТВА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ВОЗНЕСЕНСЬКОГО РАЙОНУ	
<i>Базенко В. О.</i>	91
СІЛЬСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНА ФОРМА ЗАЙНЯТОСТІ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	
<i>Берднікова О. В.</i>	93
КЛЮЧОВІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ	
<i>Булименко М. О.</i>	95
ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ	
<i>Власюк А. В.</i>	97
ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА РОЗВИТОК ТЕРИТОРІЙ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	
<i>Горобченко О. А.</i>	100
ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ – ІНДИКАТОР РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	
<i>Груздова Є. О.</i>	102
РЕЙТИНГ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ВОЗНЕСЕНСЬКОГО РАЙОНУ ЗА РІВНЕМ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ	
<i>Душук Р. В.</i>	104
ВАЖЛИВІ НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ТЕХНІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	
<i>Карєба М. І.</i>	106
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ	
<i>Ковалевська В. В.</i>	108
НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	
<i>Красовська Н. О.</i>	110
СУЧАСНИЙ СТАН СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В МИКОЛАЇВСЬКОМУ РАЙОНІ	
<i>Ланіна А. В.</i>	112
МІЖБЮДЖЕТНІ ТРАНСФЕРТИ ТА ЇХНЯ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	
<i>Ланін В. О.</i>	114
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ	

Матвіїва Т. М.	116
ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ	
Моргун К. Г.	118
ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ НОВОБУЗЬКОГО РАЙОНУ	
Назарій В. Ю.	120
ЕКОНОМІЧНА СУТЬ ПІДПРИЄМНИЦТВА	
Олійник Т. Г.	123
СУЧАРНІ ЕНЕРГОЗБЕРІГАЮЧІ ТЕХНОЛОГІЇ	
Пушкаревський А. В., Хижняк Д. В.	125
ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	
Рябенко Г. М.	127
АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ЄЛАНЕЦЬКОГО РАЙОНУ	
Савенко О. С.	129
ФАКТОРИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ	
Тютюникова В. Д.	131
ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	
Христенко О. А.	133

СЕКЦІЯ 5. МОДЕЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АСПЕКТІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

МОДЕЛІ ОЦІНКИ ВПЛИВУ ПОСИЛЕННЯ НЕРІВНОМІРНОСТІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ (σ σ –ДИВЕРГЕНЦІЇ) НА ДИНАМІКУ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ІНДИКАТОРІВ	
Гур'янова Л. С.	136
МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ СТАБІЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ КРАЇНИ	
Кузьменко О. В., Колотіліна О. В	138
МОДЕЛІ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ	
Олешко Т. І.	140
МОДЕЛЮВАННЯ ПІДГОТОВКИ ПРОГНОЗУ ОСНОВНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	
Охріменко І. В.	142
ПРОГНОЗУВАННЯ УРОЖАЙНОСТІ ЗЕРНОВИХ	
Бурковська А. І.	145
МОДЕЛІ КЛАСИФІКАЦІЇ МАКРОРЕГІОНІВ ЗА РІВНЕМ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ	
Гур'янова Л. С., Полянській В. О.	148
ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ	
Домаскіна М. А.	151
НАПРЯМИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	
Каючкіна К. А.	153
МОДЕЛЮВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ СКЛАДСЬКОГО УПРАВЛІННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ АВТОМАТИЗОВАНОЇ СИСТЕМИ WMS	
Кудрицька Ж. В.	155
ПЕРЕДПРОГНОЗНИЙ АНАЛІЗ ЧАСОВИХ РЯДІВ, ПОБУДОВАНИХ НА ОСНОВІ	

ДИСКРЕТНИХ НЕЧІТКИХ МНОЖИН ПЕРШОГО ТИПУ З ВИКОРИСТАННЯМ АЛГОРИТМУ РОЙОВОГО ІНТЕЛЕКТУ	
<i>Лецинський О. Л.</i>	157
ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЖКГ	
<i>Ржепішевська В. В.</i>	159
ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ ВЕБ-ДОДАТКІВ ОБЛІКУ РОБОТИ СИСТЕМИ ГАЗОПОСТАЧАННЯ	
<i>Тесьолкін О. І.</i>	162
МОДЕЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА РИЗИКУ	
<i>Хилько І. І.</i>	164

Наукове видання

Економічна політика та адміністрування у сфері регіонального розвитку України

Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції
м. Миколаїв,
25-26 січня 2018

Технічний редактор: *А. Г. Максименко*

Комп'ютерна верстка: *А. Г. Максименко*

Формат 60x84/16 Ум.друк. арк. 18,8
Тираж 100 прим. Зам. №

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.